

ТРЕНДОВИ

Република Србија
Републички завод за статистику

ISSN 1820-1148

ТРЕНДОВИ

www.stat.gov.rs

II квартал, 2019.

Београд, 2019.

Трендови, II квартал 2019.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Горан Катић (Цене)

Мирјана Смолчић (Бруто домаћи производ)

Весна Златановић (Грађевинарство, Анкета о потрошњи домаћинства, Спољна трговина,
Унутрашња трговина, Туризам)

Катарина Станчић (Тржиште рада, Зараде, Индустијска производња)

Јасмина Јотев (Регионалне економске асиметричности, Индекс економске климе, Знање као економски
ресурс у Србији)

Лектура: Богдана Милошевић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за рачунарску припрему штампе и дисеминације

Републички завод за статистику, као главни произвођач и дисеминатор статистичких података, објављује велики број саопштења, индикатора, билтена итд. Мноштво публикација често ствара конфузију међу корисницима који, с друге стране, употребљавају статистичке податке како би проценили своје перформансе и ускладили их са другим економским субјектима и кретањима.

Будући да, осим ускостручних, велики број корисника није ни статистички, ни економски едукован, разноликост података код њих може изазвати збуњеност, неразумевање и погрешну процену приоритета, што често резултира отпором према информацијама.

С обзиром на то да је статистички систем веома комплексан и генерализован, дизајниран тако да задовољи специфичне субсекторске потребе за информацијама, у модерном друштву је неразумевање статистичких података честа појава. Информисање објављивањем „сувопарних“ статистичких података корисницима често није довољно пошто даје само парцијалну слику о макроекономији. Конкретно, показало се да традиционални начини приказивања података (табеле, саопштења итд.) не омогућавају брзо разумевање социоекономске стварности и не успевају да пренесу кључну поруку, нарочито када је број података велики.

Имајући у виду све наведено и пратећи светске тенденције у приказивању статистичких података, као и интересовања стручне јавности, редизајнирани Трендови, традиционално, доносе заокружене кварталне и годишње податке, али кроз нови концепт приказивања најважнијих економских сигнала путем модерних и напреднијих графичких решења за презентовање и дисеминацију.

У овом броју је приказано кретање најважнијих статистичких области у трећем кварталу 2019. године (Бруто домаћи производ, Индустијска производња, Грађевинарство, Спољна трговина, Унутрашња трговина, Цене, Тржиште рада, Зараде, Туризам, Анкета о потрошњи домаћинстава, Индекс економске климе и Регионалне економске асиметричности). Такође приказане су и прогнозе кретања у овим областима у наредном периоду, добијене применом ARIMA модела.

Стручни рад у овом издању посвећен је значају едукације и знања, као битним изворима економског раста.

Са жељом да подстакнемо истраживачки рад, позивамо стручњаке који се баве макроекономијом, математиком и статистиком да нам шаљу своје радове. Радови (или њихови делови) биће објављивани у складу са актуелним трендовима.

Републички завод за статистику од 1999. године не располаже појединим подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију – укупно.

1. Стручни рад	7
2. Бруто домаћи производ	17
3. Индустијска производња	19
4. Грађевинарство	23
5. Спољна трговина	27
6. Унутрашња трговина	34
7. Цене	38
8. Тржиште рада	42
9. Зараде	46
10. Туризам	49
11. Анкета о потрошњи домаћинстава	52
12. Индекс економске климе	55
13. Регионалне економске асиметричности	60

Знање као економски ресурс у Србији

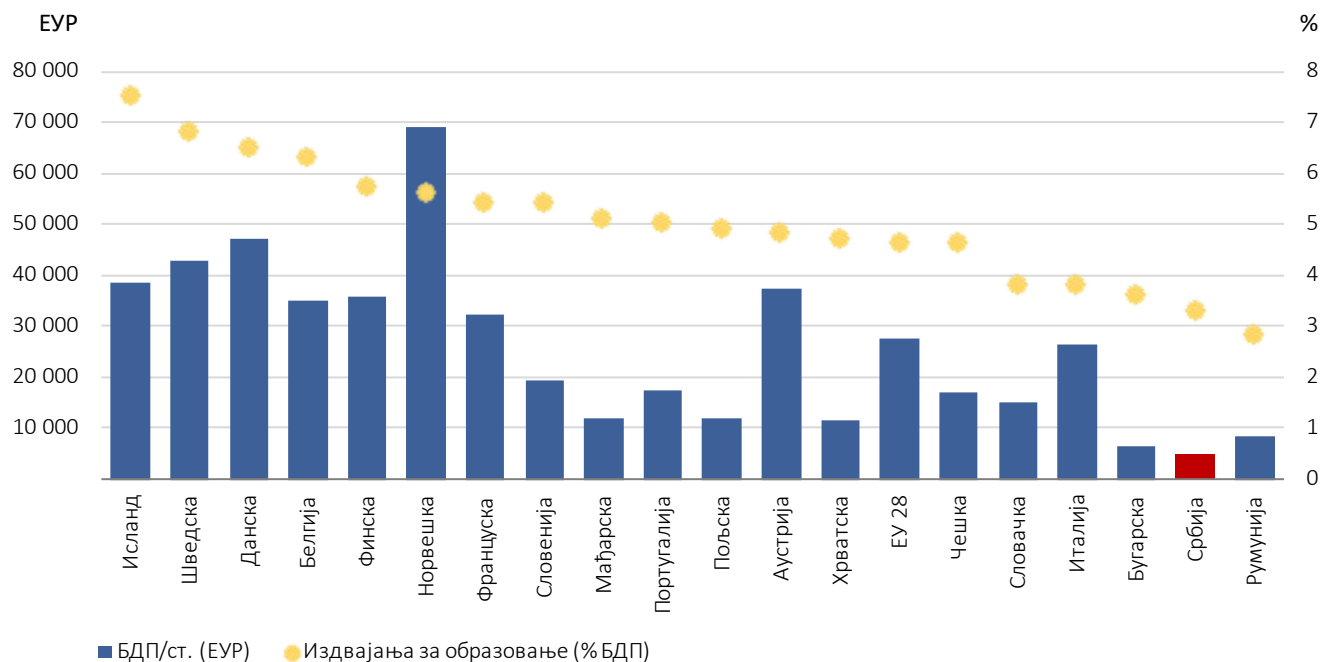
Роберт Нојс: „Знање је једини ресурс који се трошењем увећава“

Аутор: Јасмина Јотев

Знање, као економски ресурс, прошло је низ теорија (од класичне преко неокласичне па до нове ендogene теорије раста¹) да би било експлицитно признато као темељни и неприкосновени извор економског раста и развоја. У свим дефиницијама људског капитала знање представља његову кључну одредницу, као скуп идеја, искустава, вештина и учења која се користе у креирању нове вредности. Стицање и примена нових знања у свим научним областима неопходно је не само да би се створило друштво засновано на знању већ и да би се побољшала национална конкурентност, квалитет живота појединца и друштва, смањио несклад на тржишту рада, али и умањила социјална неједнакост. У условима глобалне тржишне економије, напредак бележи само економија која вреднује знање и улаже адекватне ресурсе у иновације, истраживање и развој. Разлике у знању и његова технолошка примена постају главни фактор који дели развијене од неразвијених земаља, богате од сиромашних, као и земље високог од земаља ниског животног стандарда.

Да је улагање у знање у савременим условима привређивања најисплативија инвестиција, указује и чињеница да су најразвијеније земље света оне са највећим издвајањима за образовање.

Графикон 1.1. Издвајања за образовање (% БДП-а) у односу на развијеност земаља, 2017.

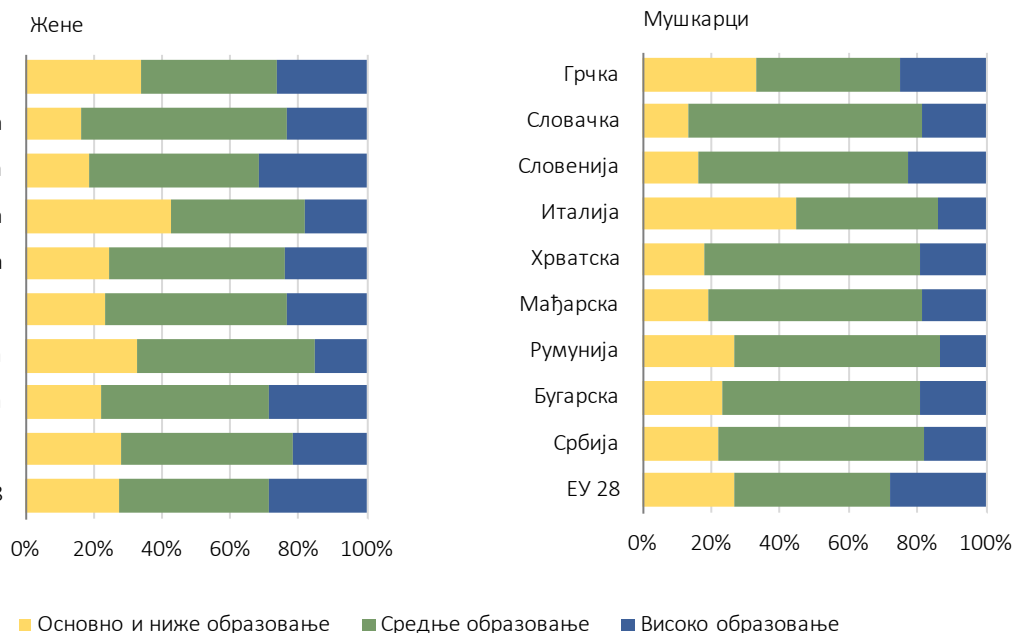
Извор: Евростат.

¹ За разлику од неокласичне теорије, која апострофира важност акумулације физичког капитала, према новој (ендогеној) теорији, најзначајнији извор раста је процес акумулације знања, као компоненте људског капитала, што искључује сваку могућност опадајућих приноса у процесу акумулације капитала.

1. Стручни рад

Друштво засновано на знању подразумева све већу потражњу за образованом и квалификованом радном снагом. Образовна структура становништва и запослених, а пре свега вештине, знања и компетенције сматрају се кључним предусловима конкурентности и економског развоја, као и континуирано стручно усавршававање с циљем прилагођавања окружењу које се брзо мења. За постизање конкурентности радне снаге од посебног је значаја учешће становништва са високим (терцијарним) образовањем. Србија је, са учешћем од око 20% високообразованог становништва у 2018, и поред оствареног напретка (16% у 2011), још увек испод просека ЕУ (29%).

Графикон 1.2. Структура становништва старог 15 и више година према полу и школској спреми, 2018.

Извор: Евростат.

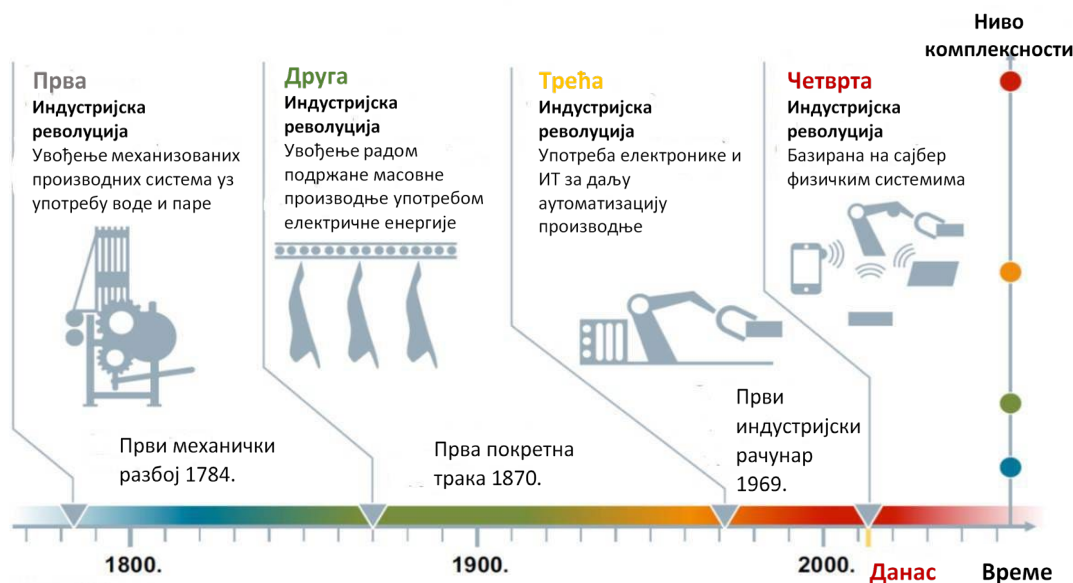
У сфери образовања неоспоран је допринос четврте индустријске (дигиталне) револуције² у смислу технолошких иновација и уређаја који олакшавају рад и приступ новим сазнањима и, с друге стране, подстичу развој нових иновативних решења. Сходно томе је Светски економски форум³ (енгл. *World Economic Forum – WEF*), приликом дефинисања појма конкурентности, узео у обзир и концепт четврте индустријске револуције. Према индексу глобалне конкурентности (*The Global Cybersecurity Index – GCI*⁴) за 2018, Србија је поправила ранг за пет места, у односу на претходну годину, и заузела 65. позицију од укупно 140 рангираних земаља, при чему је позиционирана на 56. месту унутар стуба који прати образовање и вештине, што је напредак од два места у односу на 2017. годину. У оквиру овог стуба забележено је повећање код осам од десет показатеља, један је остао непромењен, док је индикатор који прати ниво дигиталних способности забележио пад. Повећање вредности *GCI* на нивоу стуба који прати образовање и вештине највише се дугује бољим одговорима из анкете, које су водећи привредници дали на питања о нивоу критичког размишљања у настави, једноставности проналажења обучених радника, степену оспособљености радника и нивоу вештина матураната.

² Четврта индустријска револуција („паметна индустрија“, „Индустрија 4.0“) базирана је на трансформацији индустријске производње „спајањем дигиталне технологије и интернета са конвенционалном индустријом“.

³ Светски економски форум (енгл. *World Economic Forum – WEF*) јесте међународна јавно-приватна корпорација са седиштем у Женеви, посвећена побољшању општег стања у свету. *WEF* укључује политичке, бизнис и остале светске лидере у активностима обликовања глобалних, регионалних и индустријских питања.

⁴ Нови индекс глобалне конкурентности – *GCI (WEF)* за 2018. структуриран је кроз 12 главних покретача продуктивности или „стубова“, чији ће се утицај на привредни раст повећавати са ширењем ефеката четврте индустријске револуције.

Графикон 1.3. Концепти индустријске револуције кроз време

Извор: DFKI (2011).

И поред много ширег концепта четврте индустријске револуције, из садашње перспективе њен утицај на образовање најизраженији је кроз нове образовне и интернет технологије. Интернет технологије чине основ нове економије засноване на знању и информацијама. Употреба интернета и осталих савремених видова информационо-комуникационе технологије радикално су променили начин живота и рада људи и представљају основу развоја друштва заснованог на знању и одрживом развоју. Значај коришћења интернета наглашен је и у стратегији ЕУ „Европа 2020“, где се једна од седам предложених водећих иницијатива⁵ за убрзање напретка у приоритетним областима (паметан, одрживи и инклузиван раст), директно односи на веће коришћење брзог интернета и омогућавање домаћинствима и предузећима да остваре пуну корист од дигиталног јединственог тржишта.

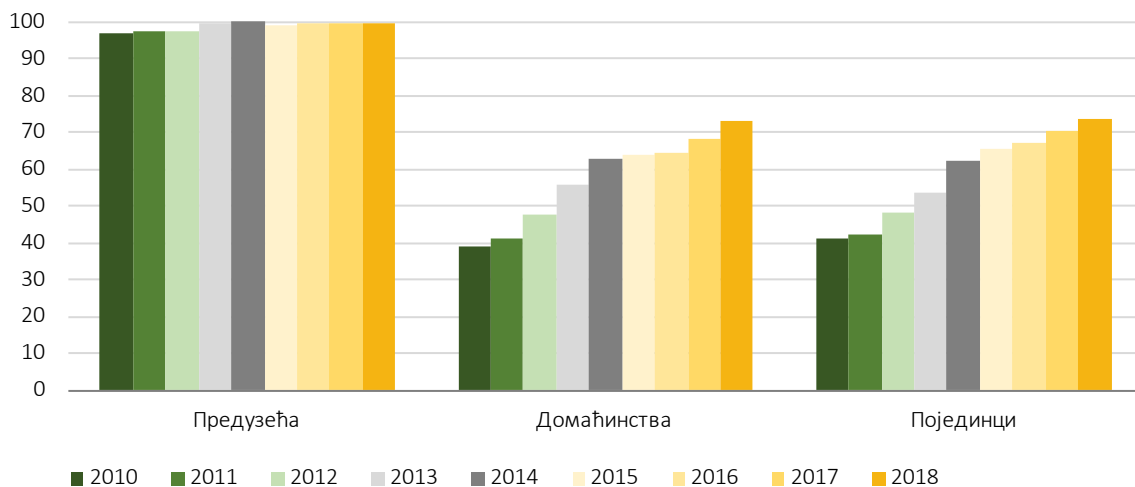
У Србији је у 2018. години приступ интернету имало 72,9% домаћинстава (68% у 2017) и 99,8% предузећа (99,7% у 2017). Од 3,9 милиона лица која су користила интернет током три месеца пре анкетирања, скоро 92% (3,6 милиона или 44,5% становништва) њих је користило интернет сваког дана, док је 6,3% лица користило интернет бар једном недељно. У односу на 2017. годину, укупан број интернет корисника, повећан је за око 4%.

Ипак, у коришћењу интернета Србија и даље заостаје за просеком и за већином чланица ЕУ. У Србији је у 2018. години 73% појединаца користило интернет, што је испод просека ЕУ-28 (85%), а од свих земаља ЕУ мање учешће бележе једино Грчка (72%), Румунија (71%) и Бугарска (65%). Слично је и код коришћења интернета у домаћинствима, где Србија са 73% опет заостаје за просеком ЕУ-28 (89%), а од свих чланица ЕУ веће учешће има само од Бугарске (72%). Знатно је боља ситуација код коришћења интернета у предузећима, где Србија (99,8%) чак превазилази просек ЕУ-28 (96%) и већину земаља ЕУ.

⁵ Иницијатива „Дигитални циљеви Европе“.

1. Стручни рад

Графикон 1.4. Коришћење интернета у Србији (%)

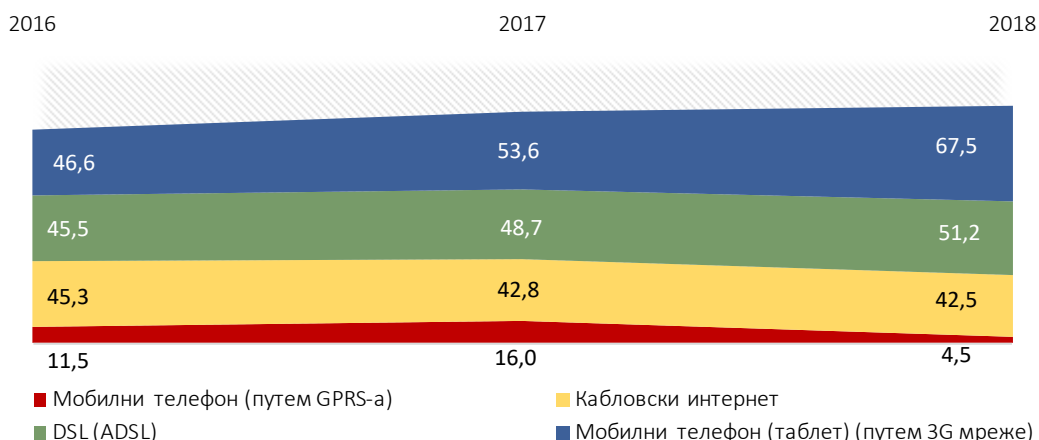

Широкопојасни приступ интернету⁶ у 2018. години имало је 72,5% (повећање од 10,6% у односу на 2017. годину) српских домаћинстава (86% просек у ЕУ-28). Оваквим приступом грађанима је омогућено да, осим телефона, интернета и ТВ-а, могу да користе и велики број савремених сервиса и услуга, као што су: е-пословање, е-банкарство, е-трговина, е-образовање, е-здравство.

Обезбеђивање широкопојасног приступа сваком грађанину представља основни задатак савремене цивилизације, што је Декларацијом УН 2010. године постављено као миленијумски циљ који треба да остваре све савремене државе.

Међутим, и поред евидентног напретка Србије у домену информационо-комуникационих технологија (ИКТ) дошло је до погоршања њене конкурнетске позиције према *GCI* унутар стуба „Усвајање ИКТ-а“, за три позиције наниже у 2018, у односу на 2017. годину, што се може приписати релативно вишем напретку земаља из непосредног окружења.

Графикон 1.5. Типови интернет конекције у Србији

⁶ Широкопојасна (*broadband*) интернет конекција преноси умножене податке у исто време, а сваки појединачни податак модулисан је на посебној фреквенцији, што омогућава не само бржи приступ интернету већ мења целокупни начин употребе интернета тако што омогућава преузимање информација са интернета на значајно бржи начин од традиционалне (*dial-up*) модемске конекције. У складу с тим, проценат домаћинстава која користе широкопојасни вид конекције на интернет је један од основних показатеља развијености употребе ИКТ-а у ЕУ од 2005. године.

На основу најрелевантнијег композитног индекса – *DESI* – који мери степен дигитализације и развијености технологија ЕУ чланица (*Digital Economy and Society Index*)⁷, као и према ранг-листи Европске комисије, дигитализације привреде и друштва (*Digital Transformation Scoreboard 2018*), све државе из окружења које су чланице ЕУ налазе се на зачељу европске ранг-листе. На основу расположивих вредности *DESI* за Србију из 2016. године⁸, она се са индексом од 0,36 налази на 28. месту (на листи од 28 земаља чланица ЕУ и Србија), што је рангира слично земљама региона, док је примат заузела Немачка са вредношћу индекса од 0,70.

Дигитализација неминовно води порасту потражње за ИКТ стручњацима из свих сектора привреде. Недостатак стручних кадрова у области ИКТ у знатној мери ограничава економски раст и иновативност, при чему је веома битно разликовати употребу ИКТ од дигиталне писмености⁹. Наиме, није довољно само доћи до информација уз помоћ ИКТ-а, него је важно и те информације на правилан начин употребити, претворити их у знање. У Србији 73% становништва користи интернет, али је и 51% дигитално недовољно писмених. Са недостатком ИТ кадрова суочава се и ЕУ. У 2017. години, 43% становништва ЕУ је имало недовољан ниво дигиталних вештина, а 17% нема дигиталне вештине уопште (ретко су користили или уопште нису користили интернет).

Израда Стратегије дигиталних вештина за период од 2019. до 2023. године има за циљ унапређење дигиталне писмености и компетенција у Србији. Крајем 2016. године усвојена је Стратегија развоја индустрије информационог технологија за период од 2017. до 2020. године, у којој се убрзани развој информационог технологија и примена „паметних решења“ препознају као развојна шанса наше земље. Формиран је Министарски савет за иновационо предузетништво и информационе технологије, с циљем да Србија што пре ухвати корак с четвртом индустријском револуцијом. При формирању Савета пројектовано је да се до 2022. повећа годишњи нето извоз ИКТ сектора на 1,5 млрд. ЕУР годишње. Извоз ИКТ услуга из Србије достигао је 1,1 млрд. ЕУР у 2018. години (НБС, 2018), што је раст од 26,3% у односу на претходну годину.

Научно-технолошки напредак и развој у сфери ИКТ-а стављају у први план значај и улогу интелектуалног капитала. Да је интелектуални капитал детерминанта унапређења конкурентности националне економије, може се објаснити и чињеницом да су циљеви најразвијенијих земаља базирани на повећању улагања у истраживање, развој и иновативне активности кроз континуирано учење и образовање људских ресурса. Предуслов развоја иновативног друштва и најрентабилнију инвестицију у савременим условима представља улагање у истраживање и развој.

У Србији има 3 289 запослених у области истраживања и развоја на милион становника, што је недовољно у односу на 5 755 у ЕУ-28. Од укупно 16 213 истраживача (од којих су 67% или 10 840 доктори наука), 8% је запослено у нефинансијском сектору.

Укупна издвајања за науку (*Gross domestic expenditure on research and development – GERD*) у Србији износила су у 2017. години 0,93% БДП-а, што је далеко испод просека ЕУ-28 (2,07% БДП-а), а приближно на нивоу Хрватске, Литваније и Словачке. Србија је у 2018. години уложила 18 млрд. РСД буџетских средстава за активности истраживања и развоја (ИР), што је свега 0,37% БДП-а. Највећи удео буџетских средстава за ИР припао је сектору државе (58,1%), а затим сектору високог образовања (27,3%), док је нефинансијском (пословном) сектору припало 3,4% и непрофитном сектору свега 1,3% средстава.

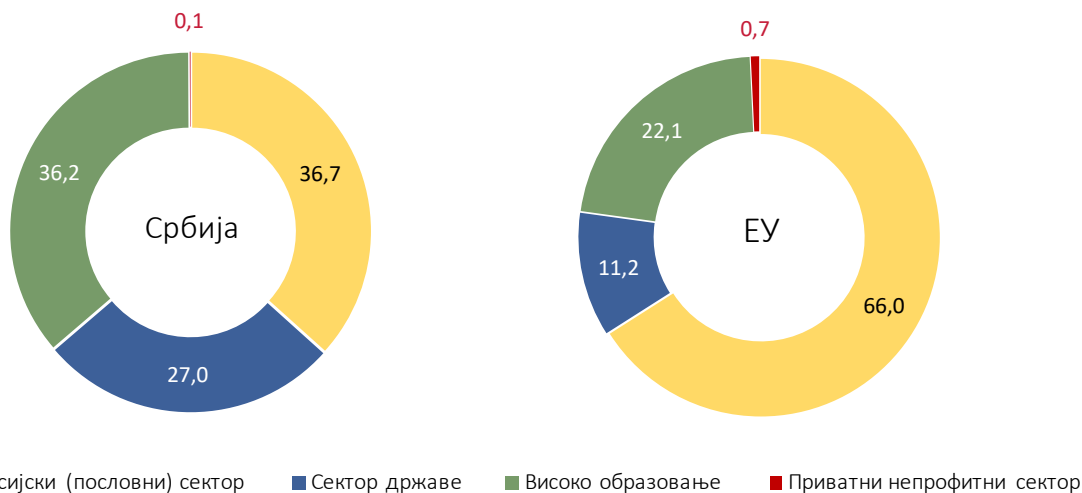
⁷ *DESI* обухвата пет димензија: степен повезаности, људски капитал, коришћење интернет услуга, степен интегрисаности дигиталне технологије и дигиталне јавне услуге (објављује се сваке године за државе ЕУ, од 2013).

⁸ Стратегија развоја мрежа нове генерације до 2023. године, „Службени гласник РС“, број 33, од 3. маја 2018.

⁹ Дигитална писменост подразумева способност проналажења, анализе, процене, стварања и преноса информација у дигиталном формату.

1. Стручни рад

Графикон 1.6. Бруто издаци за истраживање и развој (ИР) према секторима, 2017. (%)

Извор: РЗС, Евростат.

Оријентисаност научних истраживања ка привреди је релативно ниска, што се одразило и на ранг Србије у Глобалном извештају о конкурентности (*Global Competitiveness Report – GCI*) за 2018. годину, у којем се, према квалитету сарадње универзитета и привреде, налази на 79. месту (од 140 земаља). Проблем је и што научници тешко прелазе из академске средине у привреду и обратно, а да би се подигао ниво иновативности у Србији, потребна је и та врста мобилности. Такође, учинак Србије у погледу извоза високотехнолошких (*high-tech*) производа је веома слаб, са учешћем од само 10% у укупном извозу Србије, знатно је испод просечног нивоа ЕУ-28 (25%).

Влада је усвојила Акциони план за спровођење Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2016. до 2020. године – „Истраживање за иновације“. Акционим планом су, на основу анализе постојећег стања и кључних проблема са којима се као друштво сусрећемо, утврђене мере за унапређење изврсноности и релевантности у области науке и иновација у оквиру посебних циљева дефинисаних Стратегијом, као и инструменти и смернице за њихово остварење. У знак подршке улагањима у истраживање и развој, иновације и образовање, Србија је увела и пореске олакшице (одбитак на порез на добит уколико предузеће улаже у истраживање и развој у Србији, као и (одбитак) на иновативни производ произведен у Србији).

Чињеница је да се Србија налази пред битним изазовима када је реч о иновативности. У развијеним земљама раст БДП-а је у великој мери детерминисан развојем иновација, при чему тај проценат расте са повећањем интензитета стварања и коришћења нових знања. У поређењу са развијеним европским земљама, иновациони потенцијал Србије је у лошијем положају, који се може приписати неадекватном приступу изворима финансирања, као и инвестицијама у истраживање и развој нових производа и услуга. Такође, бројне су последице „одлива мозгова“ у смислу смањења конкурентности, квалитета истраживачких тимова, али и слабљења будућег људског капитала и иновативне способности. На основу истраживања Републичког завода за статистику о иновативности пословних субјеката, у укупним издацима за увођење технолошких иновација¹⁰ у Србији је удео издатака за научноистраживачке активности износио око 27% у 2018. години. Иновативне активности су заступљеније код пословних субјеката који се баве производњом, где је иновације увело више од половине субјеката, док је код услужних делатности иновације увело мање од 50% пословних субјеката.

¹⁰ Издаци за иновативне активности укључују улагања у развој нових производа, улагања у увођење новог производа на тржиште, средства усмерена на значајно усавршавање постојећих производа, услуга или процеса, као и средства за иновационе пројекте који још нису довршени. У издатке за иновативне активности спадају текући издаци (плате, опрема, материјал, услуге и сл.) и инвестициони издаци.

Годинама уназад, начин мерења иновативности заснивао се на индикаторима као што су број патената и објављених радова у научним часописима на милион становника, односно улагањима у истраживање и развој. Након што је установљено да иновација није једнодимензионална појава, развијен је велики број једноставних и комплексних показатеља, који на директан или индиректан начин мере различите аспекте иновативних резултата на међународном, националном и локалном нивоу. Према иновативним карактеристикама, извршено је рангирање светских економија у оквиру различитих годишњих извештаја. Потреба за стварањем ових показатеља резултат је промена у савременој привреди које захтевају нова знања, вештине, способности, што је довело до потребе да се на детаљнији начин измере ефекти свих иновативних активности. Појава ових показатеља у знатној мери је унапредила и олакшала праћење иновативности.

Универзитет *Cornell*, *INSTEAD* и Светска организација за интелектуалну својину (*WIPO*), у партнерству са другим организацијама и институцијама у годишњем извештају (*The Global Innovation Index*) од 2007, годишње прати и рангира 129 држава, према њиховим иновационим перформансама и успешности у иновацијама. Ове државе чине 92,5% укупног становништва и учествују у стварању 97,6% светског БДП-а.

Србија је према глобалном индексу иновативности (*Global Innovation Index – GII*)¹¹ у 2019. незнатно погоршала позицију и налази се на 57. позицији (од 129 земаља), док је прошле године била на 55. месту од 126 ранжираних земаља, при чему се укупан скор наше земље повећао са 35,5 на 35,7. Према наводима из Извештаја ово је очекивани ниво развоја за Србију. Од укупно седам главних стубова који дефинишу глобални индекс иновативности, Србија је, према Извештају за 2019, најбоље рангирана у области Институција, односно политичког, регулаторног и пословног окружења (47. место), насупрот области Софистицираност тржишта, која обухвата приступ кредитима, заштиту инвеститора, царинске стопе и локалну конкуренцију, где се налази на зачељу листе (103. место). Посматрано према оствареном укупном резултату, Србија је постигла највећи напредак у области Пословна софистицираност (+2,7) и Институције (+1,5), док је највеће назадовање забележила на нивоу стуба Креативна способност (-0,9).

Графикон 1.7. Ранг Србије према параметрима глобалног индекса иновативности, 2019.

Извор: *The Global Innovation Index, 2019, Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization (WIPO)*

¹¹ Глобални индекс иновативности (*GII*) укључује 84 индикатора. Израчунава се применом просека резултата два подиндекса, *подиндекс иновацијске способности (Innovation Output Sub-Index)*, који указује на иновативни потенцијал привреде, и *подиндекс иновацијског резултата (Innovation Input Sub-Index)*, који мери иновативност произведеног аутпута. *GII* може имати вредност од 0 до 100, при чему већа вредност индекса указује на већу иновативност привреде. *Подиндекс иновацијске способности* састоји се од пет стубова: Институција; Људски капитал и истраживање; Инфраструктура; Софистицираност тржишта и Пословна софистицираност. *Подиндекс иновацијског резултата* састоји се од два стуба: Знање и технолошка способност и Креативна способност. Сваки од ових стубова описује атрибут иновације и састоји се од 9 до 15 индикатора, а њихова оцена се израчунава методом пондерисаних просека.

1. Стручни рад

Табела 1.1. Глобални индекс иновативности земаља из окружења

Држава	2014 (143 ¹)		2015 (141)		2016 (128)		2017 (127)		2018 (126)		2019 (129)	
	Скор	Ранг	Скор	Ранг	Скор	Ранг	Скор	Ранг	Скор	Ранг	Скор	Ранг
Лидер-Швајцарска	64,78	1	68,3	1	66,28	1	67,69	1	68,41	1	67,24	1
Словенија	47,23	28	48,49	28	45,97	32	45,8	32	46,97	30	45,3	31
Мађарска	44,61	35	43	35	44,71	33	41,74	39	44,9	33	44,5	33
Бугарска	40,74	44	42,16	39	41,42	38	42,84	36	42,7	37	40,4	40
Хрватска	40,75	42	41,7	40	38,29	47	39,8	41	40,7	41	37,8	44
Црна Гора	37,01	59	41,23	41	37,36	51	38,07	48	36,5	52	37,7	45
Румунија	38,08	55	38,2	54	37,9	48	39,16	42	37,6	49	36,8	50
Србија	35,89	67	36,47	63	33,75	65	35,34	62	35,5	55	35,7	57
Северна Македонија	36,93	60	38,03	56	35,4	58	35,43	61	29,9	84	35,3	59
Б и Х	32,43	81	32,31	79	29,62	87	30,23	86	31,1	77	31,4	76
Албанија	30,47	94	30,74	87	28,38	92	28,86	93	30,0	83	30,3	83

Извор: *The Global Innovation Index, Cornell University, INSEAD и WIPO.*

¹ Број ранжираних држава.

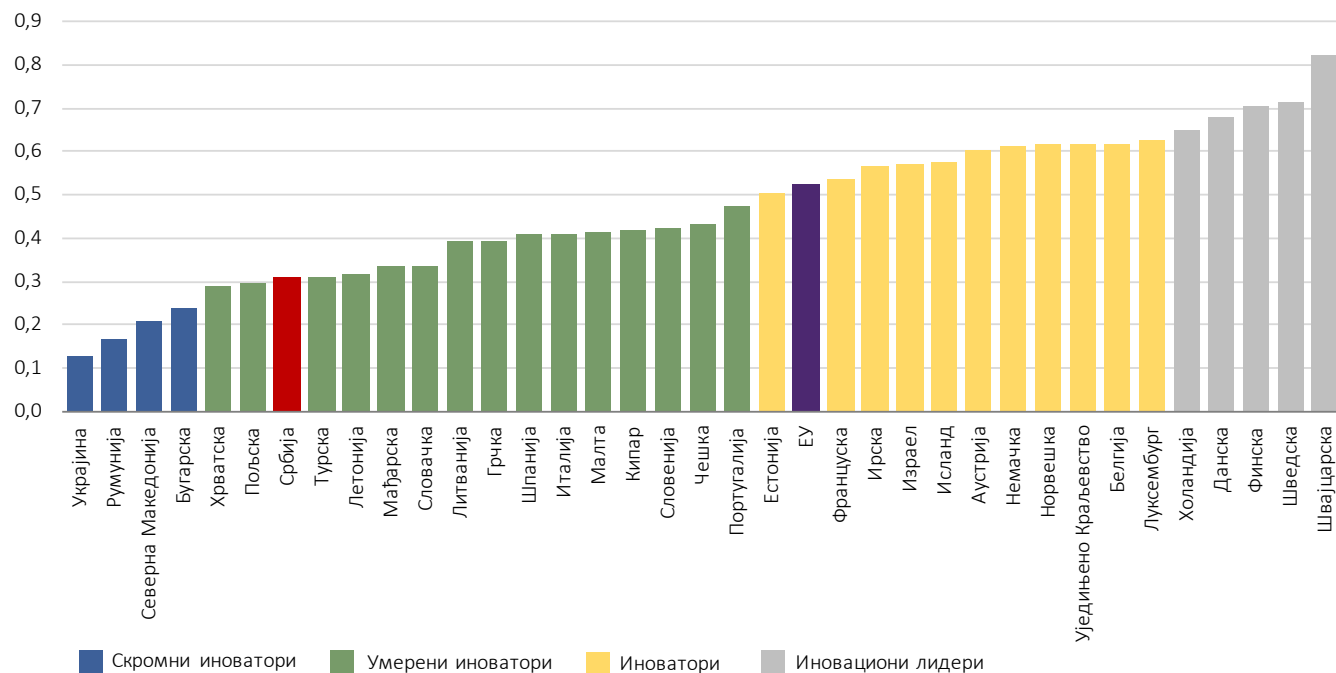
Унапређење иновативности у основи је развојних политика водећих земаља света и у средишту је развојне стратегије ЕУ *Европа 2020*. На нивоу ЕУ иновативност се мери *иновационим индексом*¹², који представља композитни индикатор иновативности којим се мере иновационе перформансе европских земаља, са циљем да се унапреде и успешно реализује стратегија Европа 2020. Вредности иновационог индекса објављују се у годишњем извештају European Innovation Scoreboard¹³ (EIS), при чему се све земље сврставају у четири категорије¹⁴: (1) иновациони лидери, (2) јаки иноватори, (3) умерени иноватори и (4) скромни иноватори.

¹² Иновациони индекс је сложени показатељ састављен од четири основне групе показатеља иновативности сврстаних у десет димензија са укупно 27 различитих показатеља. *Прву групу* показатеља чине фактори који омогућавају иновацију, али нису везани за предузеће и покривају три димензије иновативности: људски ресурси, истраживачки систем, као и околину која је погодна за иновације. *Друга група* показатеља обухвата јавне и приватне инвестиције у истраживање и иновације и покрива две димензије: финансирање и подршка и инвестиције предузећа. *Трећа група* показатеља обухвата ефекте иновационих активности предузећа кроз три димензије: иноватори, повезивање и интелектуална својина. *Четврта група* показатеља служи за процену ефеката иновационих активности на нивоу предузећа и укључује две димензије: утицаји на запосленост и ефекти продаје.

¹³ Европска лествица успеха у иновирању (*European Innovation Scoreboard – EIS*) јесте годишњи извештај Европске комисије за праћење и упоредну анализу спровођења стратегије Европа 2020, као и иновационих перформанси земаља чланица ЕУ, придружених земаља (Србија, Македонија, Турска, Исланд, Норвешка, Швајцарска, Украјина и Израел) и најважнијих глобалних конкурената: САД, Јапан, Аустралија, Канада, Јужна Кореја и земље БРИК-а (Бразил, Русија, Индија, Јужна Африка и Кина). EIS даје упоредну оцену иновативног развоја појединачних земаља, релативне предности и слабости њихових истраживачких и иновационих система, као и промене нивоа иновативности појединачних земаља.

¹⁴ Иновациони лидери (*Innovation leaders*) јесу земље код којих је индекс иновативности за 20% и више већи од просека ЕУ; јаки иноватори (*Strong Innovators*) јесу они који су остварили између 90% и 120% просека перформанси ЕУ; умерени иноватори (*Moderate innovators*) – између 50% и 90% просека перформанси ЕУ; а скромни иноватори (*Modest innovators*) – испод 50% просека перформанси ЕУ.

Графикон 1.8. Иновационе перформансе европских земаља, 2018.

Извор: European Innovation Scoreboard (EIS), 2019.

Према иновационим перформансама, Република Србија (иновациони индекс 0,307) налази се у 2018. у групи 16 земаља умерених иноватора и значајно заостаје у односу на просек ЕУ (0,525). У односу на земље из окружења, Србија има боље иновационе перформансе од Хрватске (0,287), Бугарске (0,235), Северне Македоније (0,209) и Румуније (0,165).

Табела 1.2. Показатељи иновативности Републике Србије

Група		Перформансе у односу на ЕУ 2011. (ниво ЕУ 2011 = 100%)		Промена
		2011	2018	2011–2018
Укупни иновациони индекс		43,7	63,7	20,0
I	Људски ресурси	29,2	66,8	37,6
	Привлачни истраживачки системи	31,7	35,2	3,5
	Околина погодна за иновације	27,0	63,0	36
II	Финансирање и подршка	38,5	40,1	1,6
	Инвестиције предузећа	80,4	95,0	14,6
III	Иноватори	50,9	87,4	36,5
	Повезивање	35,3	65,6	30,3
	Интелектуална својина	25,1	23,8	-1,3
IV	Утицаји на запосленост	36,6	39,8	3,2
	Ефекти продаје	46,9	69,3	22,4

Извор: European Innovation Scoreboard 2019.

1. Стручни рад

И поред евидентног напретка у погледу релативних иновационих перформанси Србије у периоду 2011–2018. године, у односу на просек ЕУ 2011. (са 43,7% у 2011. на 63,7% у 2018.), у сегменту Интелектуална својина, а у вези са ефектима иновационих активности предузећа, Србија бележи минимално назадовање.

Да би се постигао висок ниво иновационих перформанси, земљама је потребан уравнотежен систем иновација, који ће бити добар у свим димензијама. Врло је важан, пре свега, одговарајући ниво јавних и приватних улагања у образовање и истраживачко-развојну делатност, а затим и ефикасно партнерство између индустрије и академске заједнице, као и пословно окружење погодно за иновације, укључујући јаку дигиталну инфраструктуру, конкуренцију на тржиштима и ефикасну расподелу ресурса.

Република Србија је 2011. године, уз подршку ЕУ, основала Фонд за иновациону делатност с циљем доприноса укупном развоју иновација у Србији, применом различитих финансијских инструмената којима се подстиче оснивање нових компанија и јачање постојећих, њихово усмеравање ка тржиштима капитала и привлачење директних страних улагања у високе технологије и развој. Циљ Фонда за иновациону делатност је да унапређује везе између истраживања, технолошког развоја и привреде, као и подстицај и подршка развоја иновационих технологија.

2. Бруто домаћи производ

2.1. Кретање бруто домаћег производа

У другом кварталу 2019. године остварен је раст БДП-а од 2,9% у односу на исти период претходне године. Поред услужног сектора, који је и даље доминантан носилац раста (2,0 п. п.), допринос расту БДП-а дала је и грађевинска активност (0,7 п. п.), због интензивирања реализације значајних инфраструктурних пројеката.

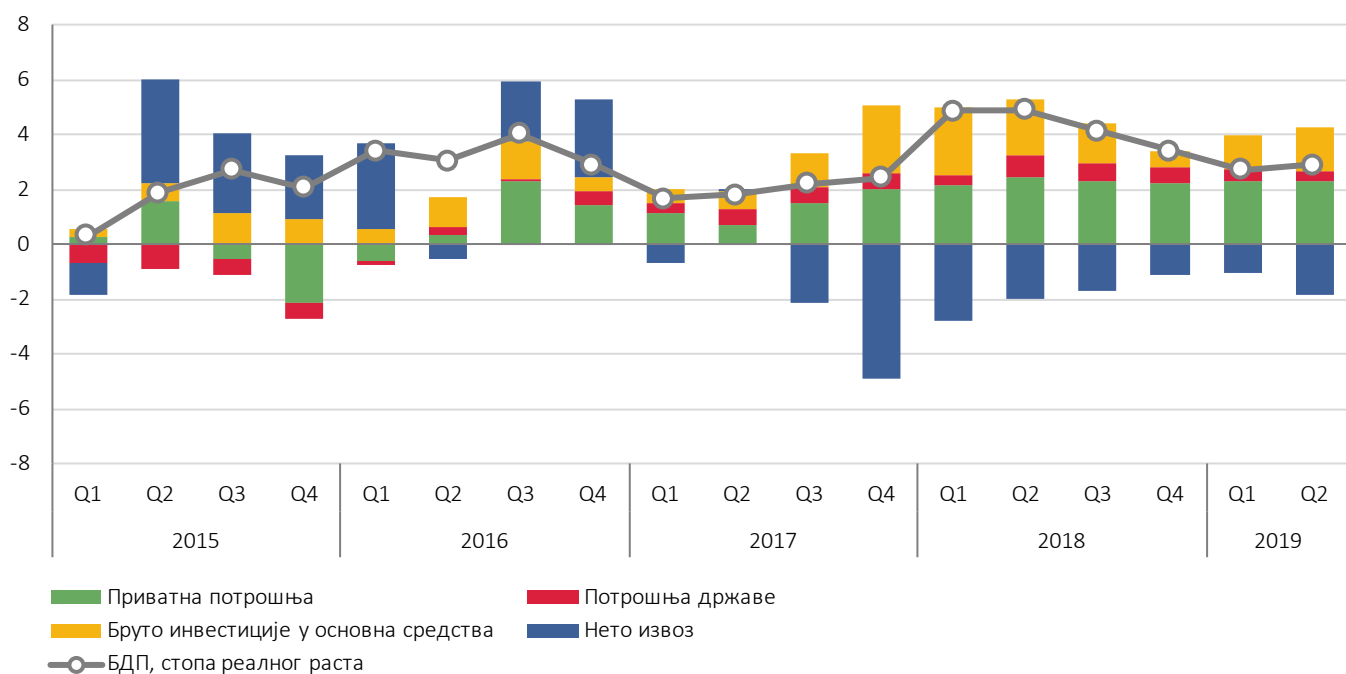
У првој половини године остварен је раст БДП-а од 2,8%

Посматрано по агрегатима употребе, расту БДП-а у другом кварталу 2019. године, у односу на исти период претходне године, највише је допринела приватна потрошња (2,3 п. п.) са оствареним реалним растом од 3,2%. У другом кварталу 2019. године појачана је динамика инвестирања, што резултира позитивним доприносом овог агрегата реалном расту БДП-а од 1,6 п. п. (табела 2.1).

Табела 2.1. БДП – агрегати употребе, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2017 – Q2 2019. (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
БДП	1,7	1,8	2,2	2,4	4,9	4,9	4,1	3,4	2,7	2,9
Приватна потрошња	1,7	1,0	2,1	2,9	3,1	3,4	3,3	3,2	3,3	3,2
Државна потрошња	2,3	3,6	3,5	3,6	2,1	4,8	4,0	3,3	2,5	2,4
Бруто инвестиције у основна средства	3,1	3,8	7,5	13,5	16,3	11,6	8,3	3,2	7,8	8,6
Извоз	7,8	9,3	9,9	5,7	9,2	6,6	9,3	10,6	9,3	9,1
Увоз	8,4	8,2	13,4	14,4	13,2	9,4	11,4	10,9	9,8	10,9

Графикон 2.1. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – агрегати употребе

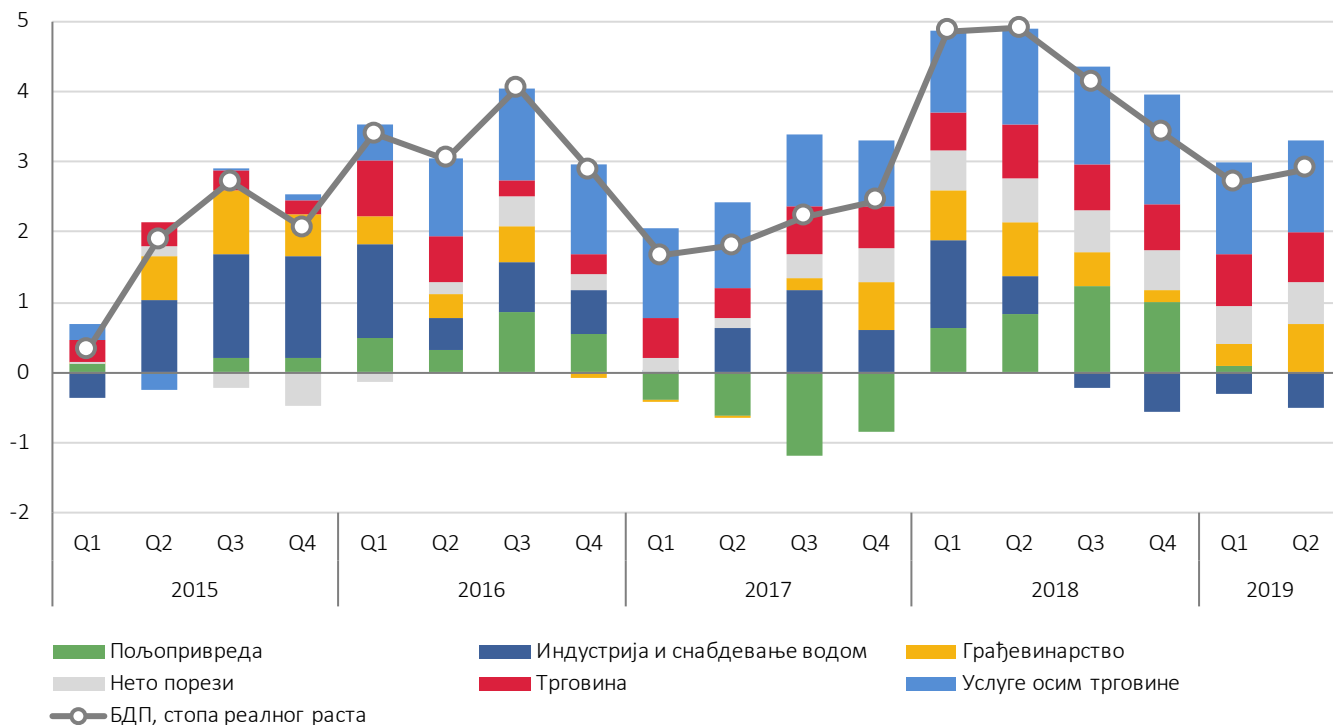
2. Бруто домаћи производ

Посматрано са производне стране, највећи позитиван допринос расту БДП-а у другом кварталу 2019. године потиче од услужног сектора – услуге, осим трговине, 1,3 п. п., и трговина, 0,7 п. п. Поред услуга, делатност грађевинарства је, са оствареним двоцифреним растом од 16,8%, такође значајан фактор раста БДП-а (0,7 п. п.) (табела 2.2).

Табела 2.2. БДП – производна страна, међугодишње стопе реалног раста, Q1 2017 – Q2 2019. (%)

(Промене, према истом периоду претходне године)	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
БДП	1,7	1,8	2,2	2,4	4,9	4,9	4,1	3,4	2,7	2,9
Пољопривреда	-7,7	-10,6	-13,7	-11,4	12,6	15,9	17,2	15,6	0,5	-0,5
Индустрија и снабдевање водом	0,1	2,9	5,6	2,8	5,5	2,4	-1,0	-2,5	-1,4	-2,1
Грађевинарство	-0,5	-0,4	4,1	16,0	26,7	20,4	9,9	2,7	10,5	16,8
Трговина	5,4	3,8	6,4	5,2	4,9	6,6	5,8	5,5	6,7	5,7
Услуге, осим трговине	3,2	3,1	2,6	2,4	2,8	3,4	3,6	4,1	3,1	3,4
Нето порези	1,2	0,6	1,9	2,9	3,4	3,7	3,5	3,4	3,4	3,4

Графикон 2.2. Доприноси међугодишњој стопи раста БДП-а – производна страна

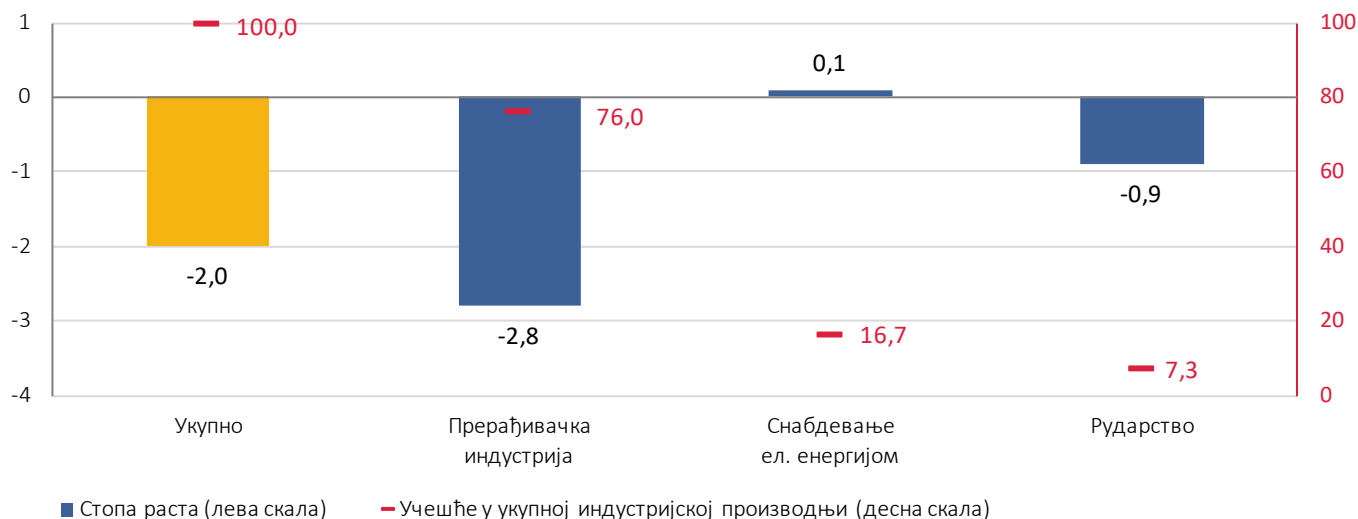

3. Индустијска производња

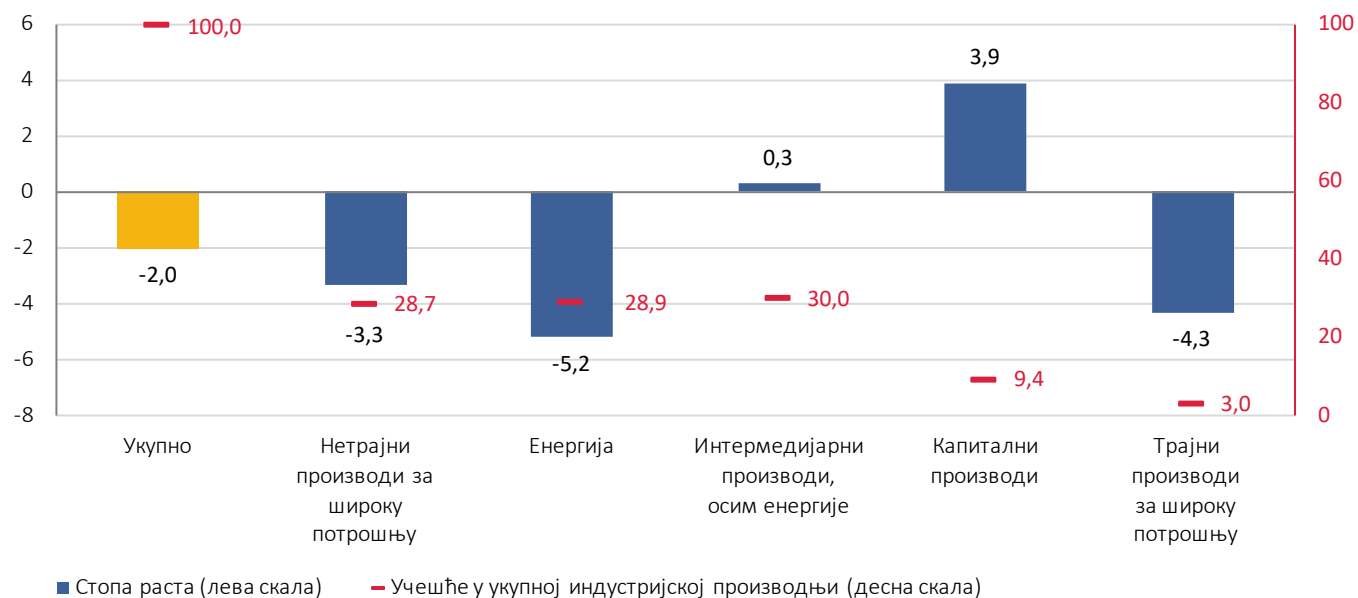
3.1. Укупна индустријска производња

Укупна индустријска производња у Србији у прва два квартала 2019. била је мања за 2% него у истом периоду 2018. године. Пад је забележен у секторима Прерађивачка индустрија (-2,8%) и Рударство (-0,9%), док је у сектору Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација забележен пораст од 0,1%.

Графикон 3.1. Кумулативно кретање укупне индустријске производње и њених сектора (%)
(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године)

Графикон 3.2. Стопе раста индустријске производње, по намени (%)
(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године)

3. Индустриска производња

Прерађивачка индустрија је, са падом од 2,8%, највише допринела негативном расту индустриске производње: -1,9 п. п.

Утицај сектора Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација је неутралан (0,0 п. п.), док је утицај сектора Рударство негативан и износи -0,1 п. п.

Табела 3.1. Индустриска производња, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1 + Q2 + Q3 ¹
Индустриска производња – укупно	101,1	103,1	107,0	104,1	105,9	102,3	98,6	98,8	98,4	97,4	99,0
Прерађивачка индустрија	105,9	105,0	108,7	105,7	104,7	102,0	101,2	100,1	98,0	96,6	99,0
Снабдевање ел. енергијом	85,8	93,8	100,5	97,3	111,4	105,5	92,1	95,1	100,2	99,9	...
Рударство	94,2	105,4	105,1	104,3	103,0	97,8	86,9	94,6	96,8	101,3	...

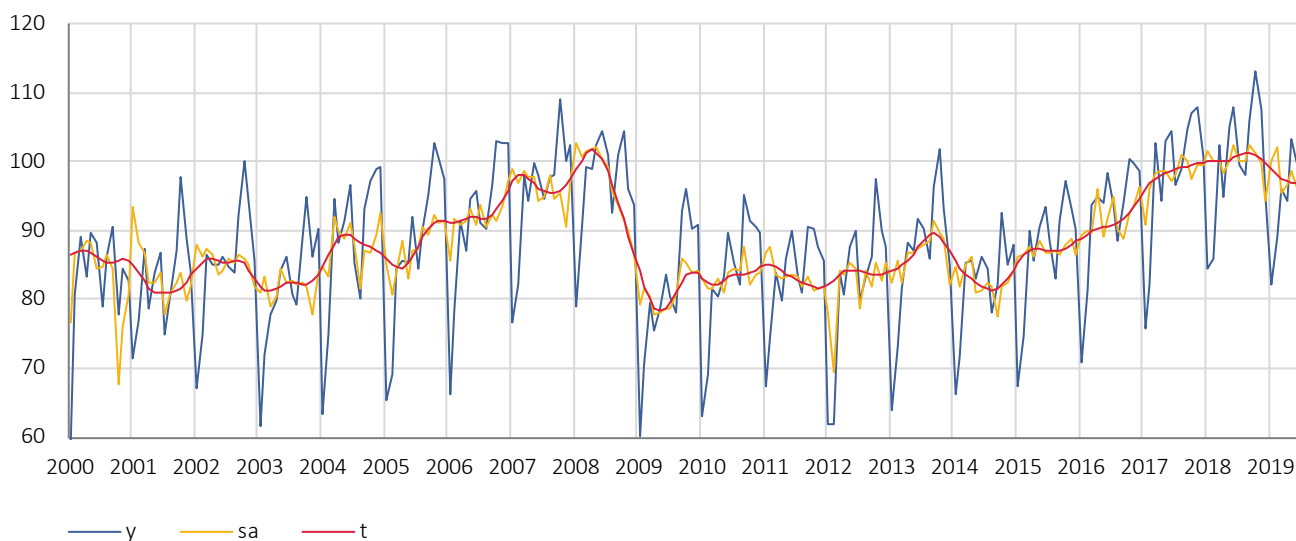
¹Прогноза.

3.2. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 76,01% у укупном индексу индустриске производње)

Графикон 3.3. Компоненте временске серије прерађивачке индустрије, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

Негативне тенденције у кретању прерађивачке индустрије потврђене су и кретањем тренд-циклус компоненте прерађивачке индустрије, која је, после више од три године раста, крајем 2018. године променила правац кретања – из растућег у опадајући (графикон 3.3).

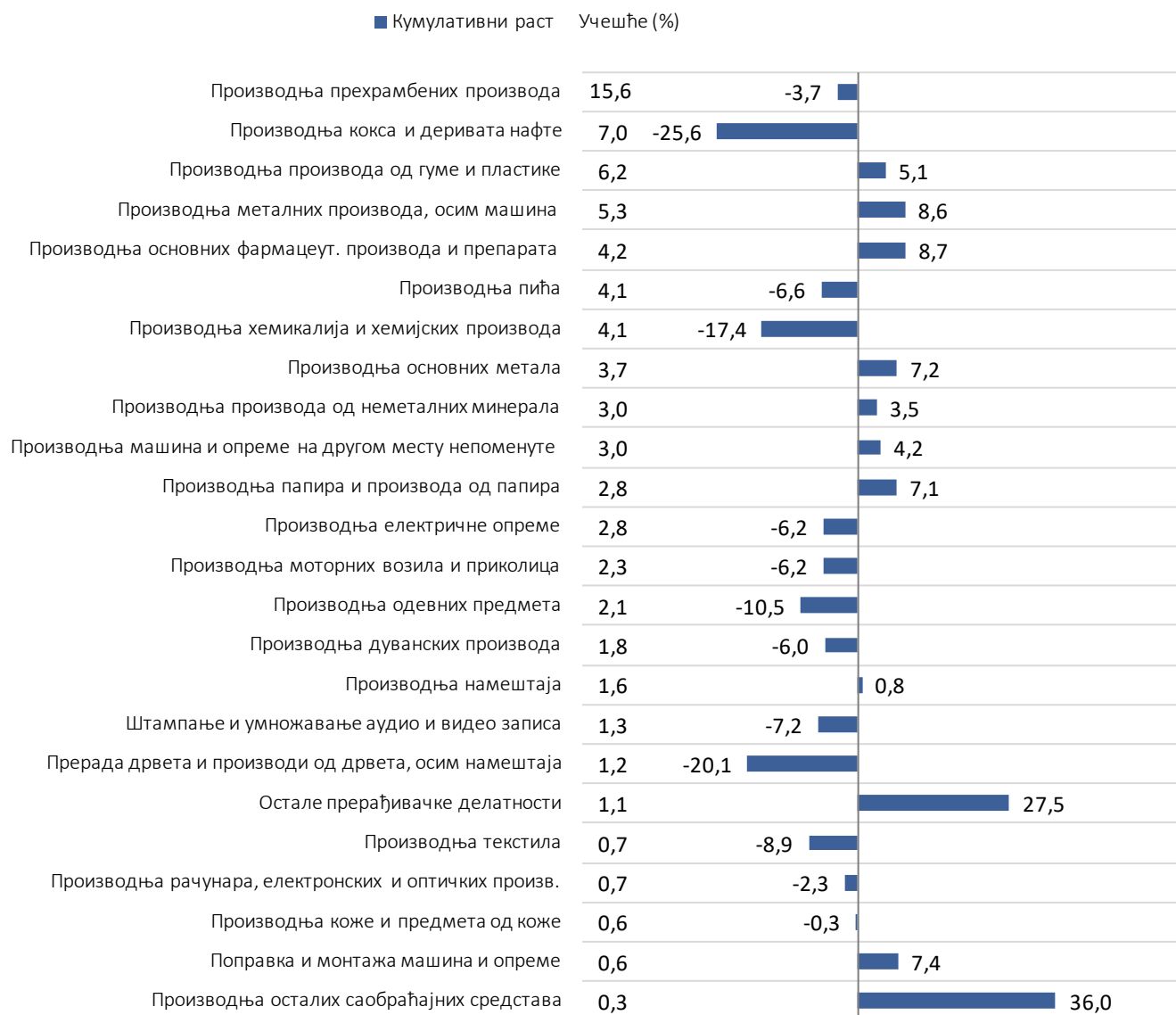
3. Индустриска производња

У прва два квартала 2019, посматрано по областима, прерађивачка индустрија је била већа у 11 од 24 области, у односу на исти период 2018. године. Пад је забележен у 13 области, од којих седам немају значајно учешће у формирању укупног индекса индустријске производње (производња дрвета, дувана, текстила, одевних предмета, штампање и умножавање аудио и видео записа, производња рачунара и производња коже – заједно учествују са 8,4% у укупној индустријској производњи).

Шест области које имају високо учешће (заједно учествују са 36%) у укупној индустрији остварило је пад у првих шест месеци 2019. у односу на исти период 2018. године: Производња прехранбених производа (пад од 3,7%), Производња кокса и деривата нафте (пад од 25,6%), Производња пића (пад од 6,6%), Производња хемикалија и хемијских производа (пад од 17,4%), Производња електричне опреме (пад од 6,2%) и Производња моторних возила и приколица (пад од 6,2%).

Графикон 3.4. Прерађивачка индустрија по областима, кумулативне стопе раста (%)

(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године; области су поређане према опадајућем учешћу у укупној индустријској производњи)

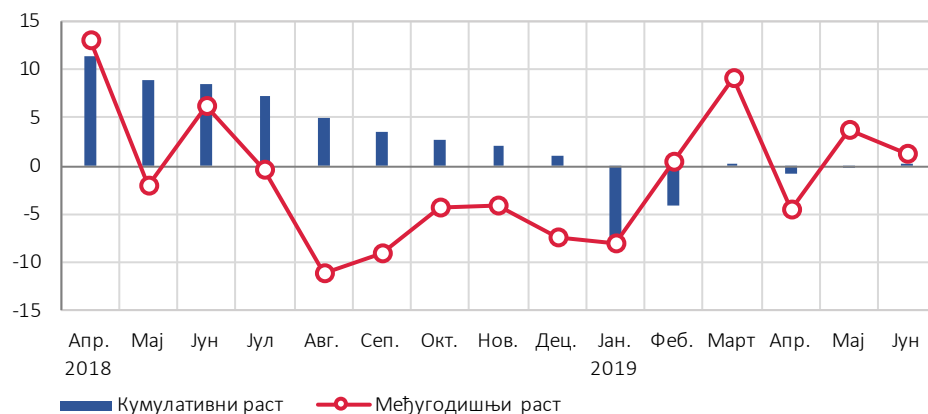
3. Индуријска производња

3.3. Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (Д)

(учешће од 16,7% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.5. Кумулативне и међугодишње стопе раста у енергетском сектору (%)

(кумулативне – Q1 + Q2 2019. у односу на Q1 + Q2 2018; међугодишње – месец 2019. у односу на исти месец 2018)

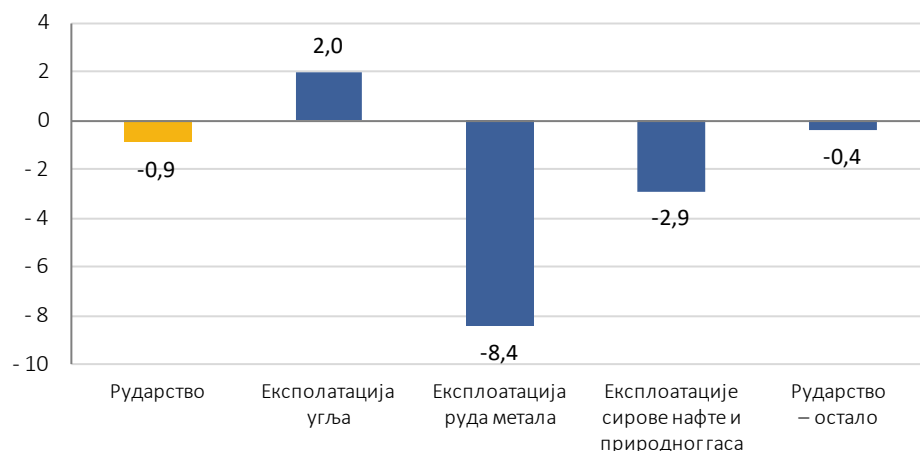
У сектору Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација у првих шест месеци 2019. остварен је раст од 0,1%. Посматрано по месецима, у другом кварталу је забележена контракција у априлу (-4,5%), док је у мају и јуну раст био позитиван: 3,7% и 1,3%, респективно.

3.4. Рударство (Б)

(учешће од 7,28% у укупном индексу индустријске производње)

Графикон 3.6. Кумулативне стопе раста у сектору Рударство (%)

(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године)

Производња сектора Рударство у првих шест месеци 2019. бележи пад од 0,9%. Посматрано по месецима, у другом кварталу је забележена контракција у јуну (-2,7%), док је у априлу и мају раст био позитиван: 4,1% и 2,2%, респективно.

Како тумачити временску серију?

Сезонски ефекти могу унети дисторзије у кретање серије, маскирајући на тај начин њену „праву“ природу и важне карактеристике неопходне за детаљну анализу појаве. Приликом одабира индикатора који ће се користити у анализама (оригинални, десезонирани или тренд), треба обратити пажњу на природу посматране серије и сврху анализе која се врши. Три одвојене компоненте (добијене дезагрегацијом серије), заједно са оригиналном серијом, описују различите аспекте једне појаве и користе се за различите аналитичке сврхе – у зависности од интереса истраживача. Десезониране вредности користе се за поређење узастопних периода и процењивање потенцијалне вредности неке серије када ефекти календара и сезоне не би постојали, као што је случај код индустријске производње.

4.1. Грађевинска активност

Након краћег застоја грађевинске активности у првој половини 2017. године, индекси вредности изведених радова на територији Републике Србије у другој половини 2017. године, током 2018. и првој половини 2019. године бележе раст.

У првих шест месеци 2019. године, грађевинска активност на територији Републике Србије порасла је за 16,1%, у сталним ценама, у односу на исти период претходне године.

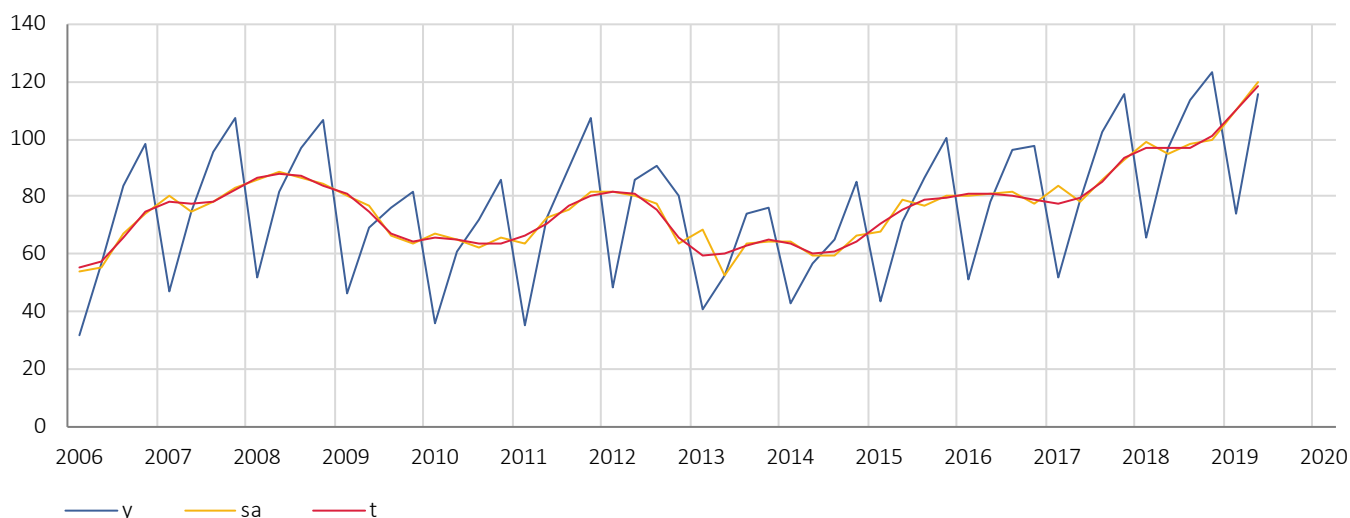
У првом кварталу остварен је раст од 11,8%, а у другом раст од 18,9% у односу на исти период претходне године. Експанзивној динамици грађевинске активности највише је допринела интензивирана изградња стамбених и нестамбених зграда на целој територији Републике Србије. У склопу радова на осталим грађевинама, поред изградње ауто-путева и железнице, у другом кварталу значајан допринос расту грађевинске активности приписује се почетку реализације пројекта изградње Магистралног гасовода (Турски ток).

4.2. Кретање у првих шест месеци 2019.

Грађевинска активност на територији Републике Србије, у прва два квартала 2019. године, порасла је за 16,1%, у сталним ценама, у поређењу са истим периодом претходне године. Посматрано према врсти грађевина вредност изведених радова на зградама повећана је за 18%, док је повећање на осталим грађевинама износило 15,1%.

Графикон 4.1. Компоненте временске серије вредности изведених грађевинских радова на територији Републике Србије у сталним ценама, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

Регионални индикатори показују да је у Београдском региону и Региону Војводине вредност изведених радова у сталном порасту током целе 2018. године и првој половини 2019. године. У Региону Јужне и Источне Србије остварен је раст грађевинске активности у прва три квартала 2018. године, док је у четвртном кварталу 2018, као и у прва два квартала 2019, забележен пад вредности изведених радова. У Региону Шумадије и Западне Србије, грађевинска активности током целе 2018. године имала је опадајући карактер, док је у првом и другом кварталу 2019. вредност изведених грађевинских радова значајно порасла.

4. Грађевинарство

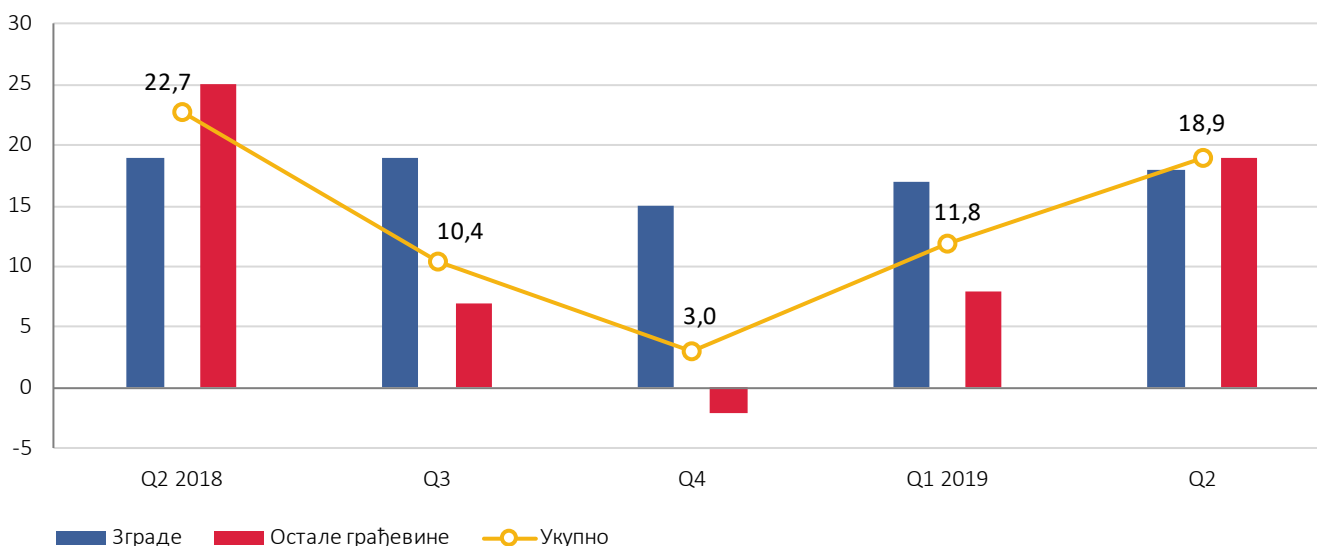
4.3. Кретање у другом кварталу 2019.

Табела 4.1. Вредност изведених грађевинских радова, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+ Q2+Q3 ¹
Текуће цене	104,4	105,7	112,8	124,8	140,1	135,1	123,5	118,7	115,7	122,3	125,3
Сталне цене	95,1	96,0	106,1	118,7	129,4	122,7	110,4	103,0	111,8	118,9	121,0

¹ Прогноза.

Графикон 4.2. Вредност изведених грађевинских радова у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

Посматрано према регионима, највећа стопа раста у другом кварталу 2019. забележена је у Региону Војводине, и износи 33,6%. На повећање вредности изведених радова највише су утицали радови изведени на изградњи магистралног гасовода граница Бугарска – граница Мађарска (Турски ток), модернизацији пруге Стара Пазова – Нови Сад и изградњи тунела и вијадукта Чортановци.

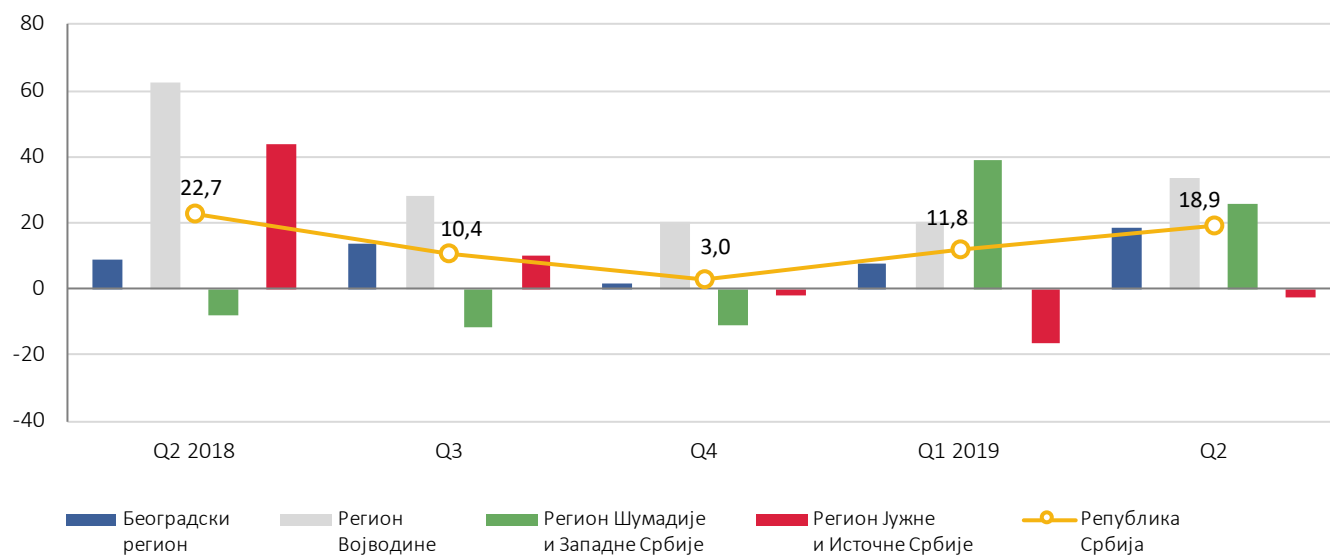
Висока стопа раста грађевинске активности забележена је и у Региону Шумадије и Западне Србије и износи 25,9% у сталним ценама. Радови су извођени на стамбеним и нестамбеним зградама и изградњи ауто-пута на деоници Лајковац–Љиг.

У Београдском региону грађевинска активност је повећана за 18,4% у сталним ценама. Најзначајнији радови извођени су на стамбеним и нестамбеним зградама и тржним центрима, а у току је и изградња неколико стамбено-пословних комплекса. Од осталих грађевина значајно је повећана активност на изградњи цеговода и електричних водова.

Грађевинска активност у другом кварталу 2019. опала је једино у Региону Јужне и Источне Србије, и то за 2,5% у сталним ценама. На овај пад највише је утицао смањен интензитет радова на Коридору 10.

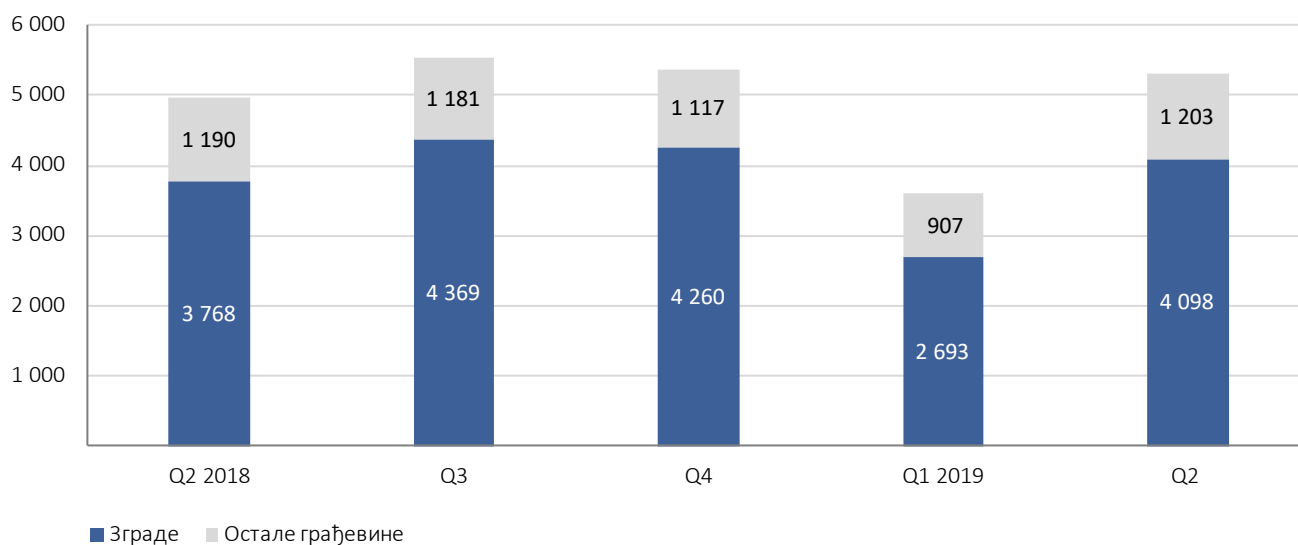
4. Грађевинарство

Графикон 4.3. Вредност изведених грађевинских радова по регионима, у сталним ценама, квартални раст (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

У II кварталу 2019. године издато је укупно 5 301 дозвола. Највећи број тих дозвола (4 098) односи се на извођење радова на зградама, док се остатак односи на радове у вези са саобраћајном инфраструктуром, цевоводима, сложеним индустријским грађевинама итд. Од укупног броја издатих дозвола у другом кварталу, 48,4% се односи на новоградњу, док су остале дозволе издате за адаптацију, санацију, реконструкцију и радове одржавања.

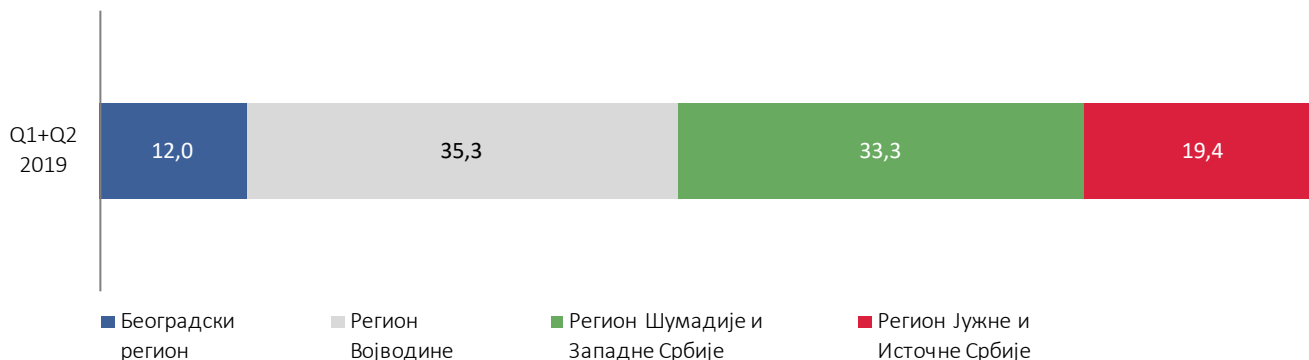
Графикон 4.4. Број издатих грађевинских дозвола за зграде и остале грађевине, Q2 2019.

4. Грађевинарство

Посматрано по регионима, у прва два квартала 2019. године највише дозвола издато је у Региону Војводине (3 141), следи Регион Шумадије и Западне Србије (2 968), затим Регион Јужне и Источне Србије (1 725), док је најмањи број издатих дозвола забележен у Београдском региону (1 067).

Графикон 4.5. Удео издатих дозвола по регионима, Q1 + Q2 2019. (%)

Речник термина

Вредност изведених грађевинских радова – најважнији индикатор кретања грађевинске активности у Србији. Представља вредност изведених радова на грађевини коју је извештајна јединица извела са радницима које је непосредно ангажовала за извођење радова.

Вредност изведених радова укључује: вредност рада, вредност уграђеног материјала и готових производа за уградњу, утрошене енергенте и остале трошкове који су у вези са за извођењем радова на грађевини. Вредност изведених радова не укључује: вредност радова подизвођача, трошкове набавке земљишта, пројектовања, надзора и ПДВ-а.

Према Класификацији грађевина, која се примењује од 2004. године, а која је у потпуности усаглашена са класификацијом Евростата (*Classification of Types of Constructions*), све грађевине се могу класификовати на два подручја: зграде и остале грађевине.

Вредност на зградама обухвата вредност изведених радова како на стамбеним, тако и на нестамбеним зградама.

Остале грађевине, поред саобраћајне инфраструктуре (путеви, железничке пруге, мостови и сл.), обухватају и изведене радове на цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и осталим непоменутиим грађевинама (нпр. грађевине за спорт).

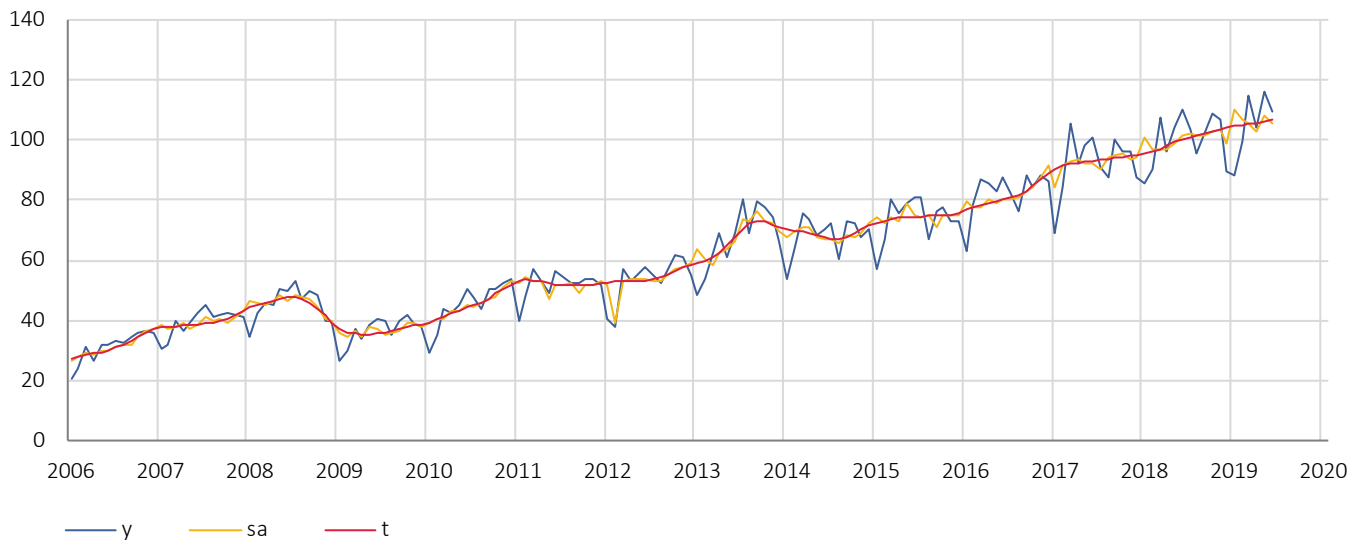
5.1. Укупна вредност извоза робе¹⁵

Укупна вредност извоза робе у Србији у периоду јануар–јун 2019. године већа је за 6,7% у односу на исти период 2018. године. Посматрано по компонентама временске серије, благо растући тренд, присутан годинама уназад, има тенденцију да се настави и у наредном периоду.

На укупне резултате извоза су највише утицали раст од 5,3% у сектору прерађивачке индустрије¹⁶, који чини 91,5% укупног извоза, и раст од 31,3% у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства, који чини 6,3% укупног извоза у првој половини 2019. године.

Графикон 5.1. Компоненте временске серије извоза, индекси

(у – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

Табела 5.1. Извоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+ Q2+Q3 ¹
Извоз робе – укупно	113,7	113,7	112,9	108,2	109,4	106,8	108,4	109,5	106,6	106,5	107,5
Прерађивачка индустрија	113,7	112,8	114,3	113,8	112,5	109,2	107,8	107,1	104,5	106,0	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	123,4	125,9	90,5	43,4	70,0	78,6	118,8	180,6	151,3	116,0	...
Рударство	137,1	137,7	137,0	133,5	121,9	91,2	91,0	90,2	84,5	91,3	...

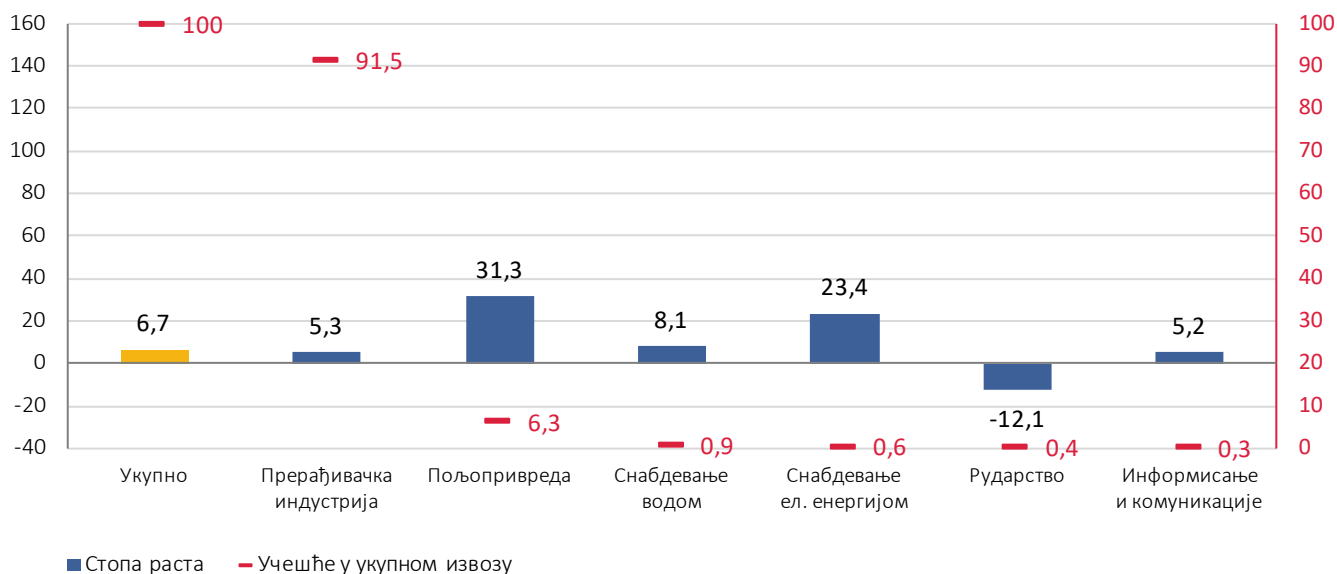
¹) Прогноза.

¹⁵ По текућем курсу, EUR.

¹⁶ Према класификацији делатности (2010).

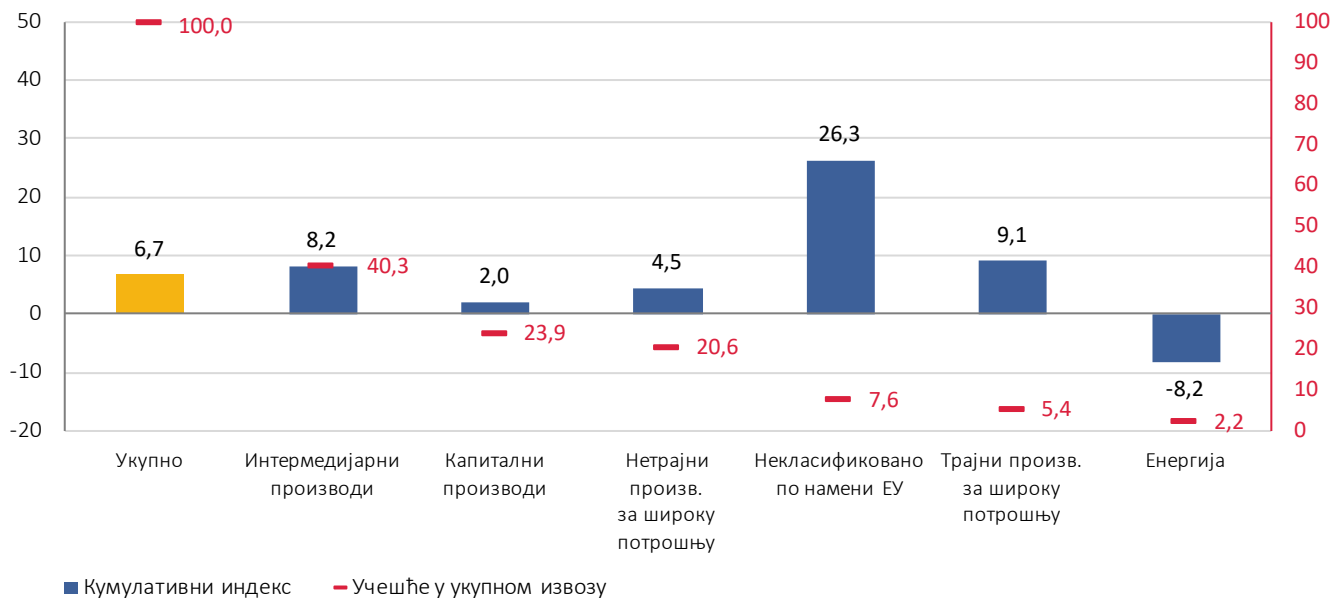
5. Спољна трговина

Графикон 5.2. Кумулативне стопе раста извоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у извозу (%) (Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године)

Посматрано према наменским групама, највећи утицај на укупан раст извоза у периоду јануар–јун 2019. године су имали интермедијарни производи (учешће од 40,3%, раст од 8,2%).

Графикон 5.3. Кумулативне стопе раста извоза по економској намени Европске уније (%) (Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године)

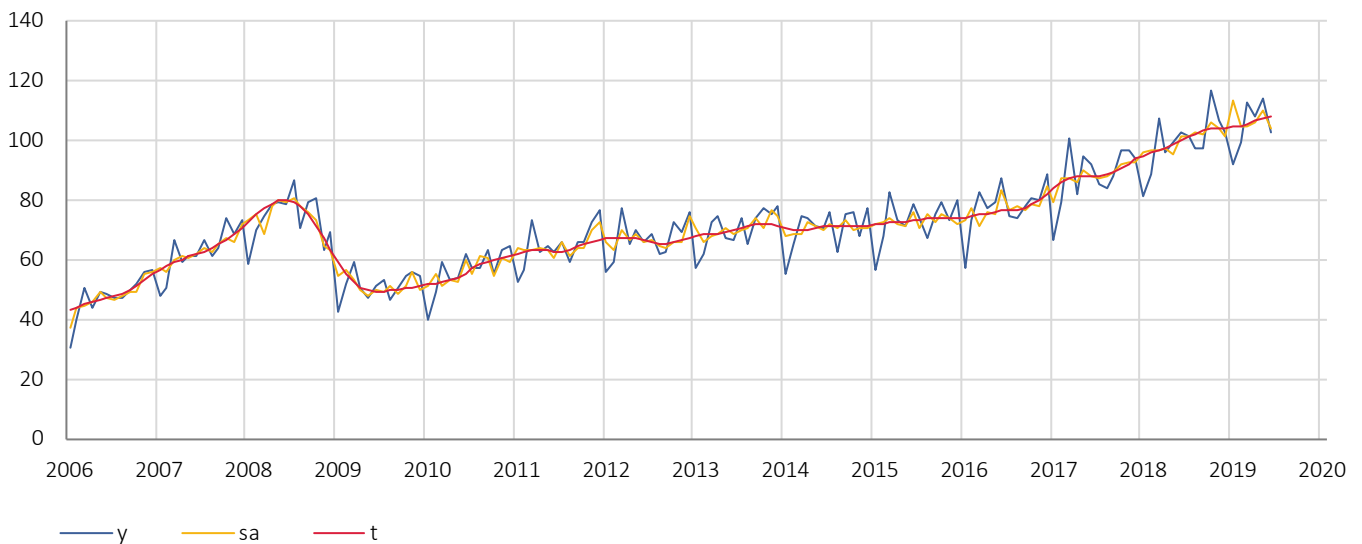

5.2. Укупна вредност увоза робе¹⁷

Укупна вредност увоза робе у Србији у периоду јануар–јун 2019. године већа је за 9,1% у односу на исти период 2018. године. На резултате увоза највише су утицали раст од 8,4% у сектору прерађивачке индустрије, који чини 75,4% укупног увоза, 12% у увозу робе која још увек није класификована, што чини 11,5% укупног увоза, и 8,3% у сектору рударства, који чини 8,9% укупног увоза у првој половини 2019. године.

Графикон 5.4. Компоненте временске серије увоза, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

Табела 5.2. Увоз робе по секторима КД (2010), квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

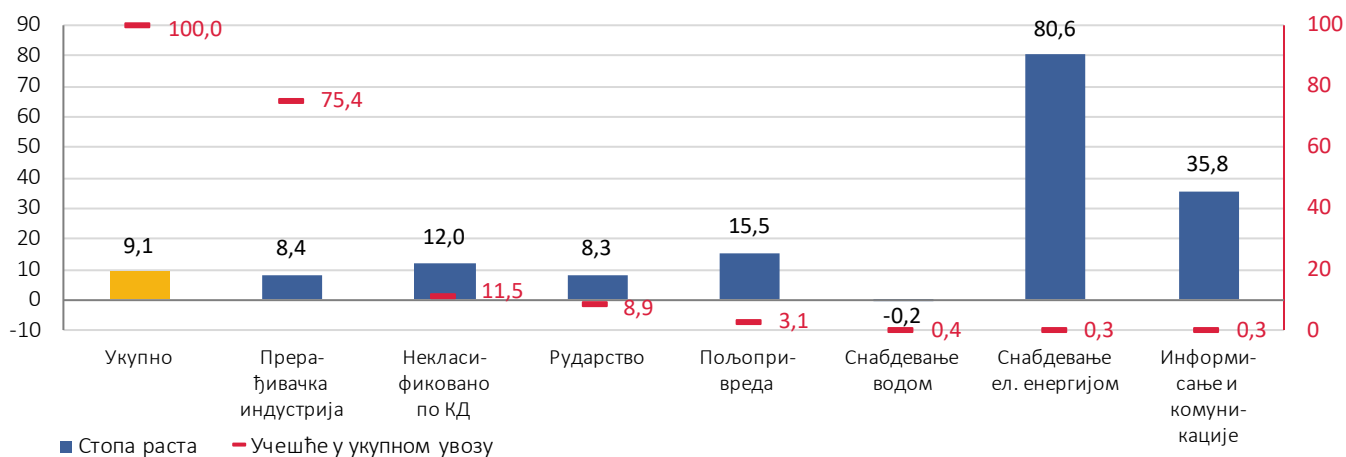
	2017				2018				2019		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹⁾
Увоз – укупно	115,6	110,3	113,5	115,4	115,7	110,0	112,8	111,7	107,6	109,6	109,0
Прерађивачка индустрија	110,1	108,5	111,2	114,8	118,6	109,9	110,6	109,3	106,9	109,7	...
Пољопривреда, шумарство и рибарство	108,6	121,4	125,7	126,1	99,7	90,9	85,1	78,2	110,5	120,8	...
Рударство	154,6	123,0	133,5	127,8	100,9	118,2	141,3	147,2	112,1	104,7	...

¹⁾ Прогноза.

¹⁷ По текућем курсу, EUR.

5. Спољна трговина

Графикон 5.5. Кумулативне стопе раста увоза по секторима КД (2010) и учешће сектора у увозу (%) (Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године)

Посматрано према наменским групама, највећи утицај на укупан раст увоза у периоду јануар–јун 2019. године су имали интермедијарни производи (учешће од 37%, раст од 11,4%).

Графикон 5.6. Кумулативне стопе раста увоза по економској намени Европске уније

5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Табела 5.3. Најважнији спољнотрговински партнери

Извоз	мил. EUR	Увоз	мил. EUR
Немачка	1 087,1	Немачка	1 461,3
Италија	975,9	Руска Федерација	1 024,7
Босна и Херцеговина	638,8	Италија	1 006,4
Румунија	501,5	Кина	994,2
Руска Федерација	442,8	Мађарска	540,1

Најважнији спољнотрговински партнери у првој половини 2019. године биле су земље са којима Србија има потписане споразуме о слободној трговини. Земље чланице ЕУ чине 63,5% укупне размене, док је СЕФТА на другом месту. Појединачно гледано, главни спољнотрговински партнери приказани су у табели 5.3.

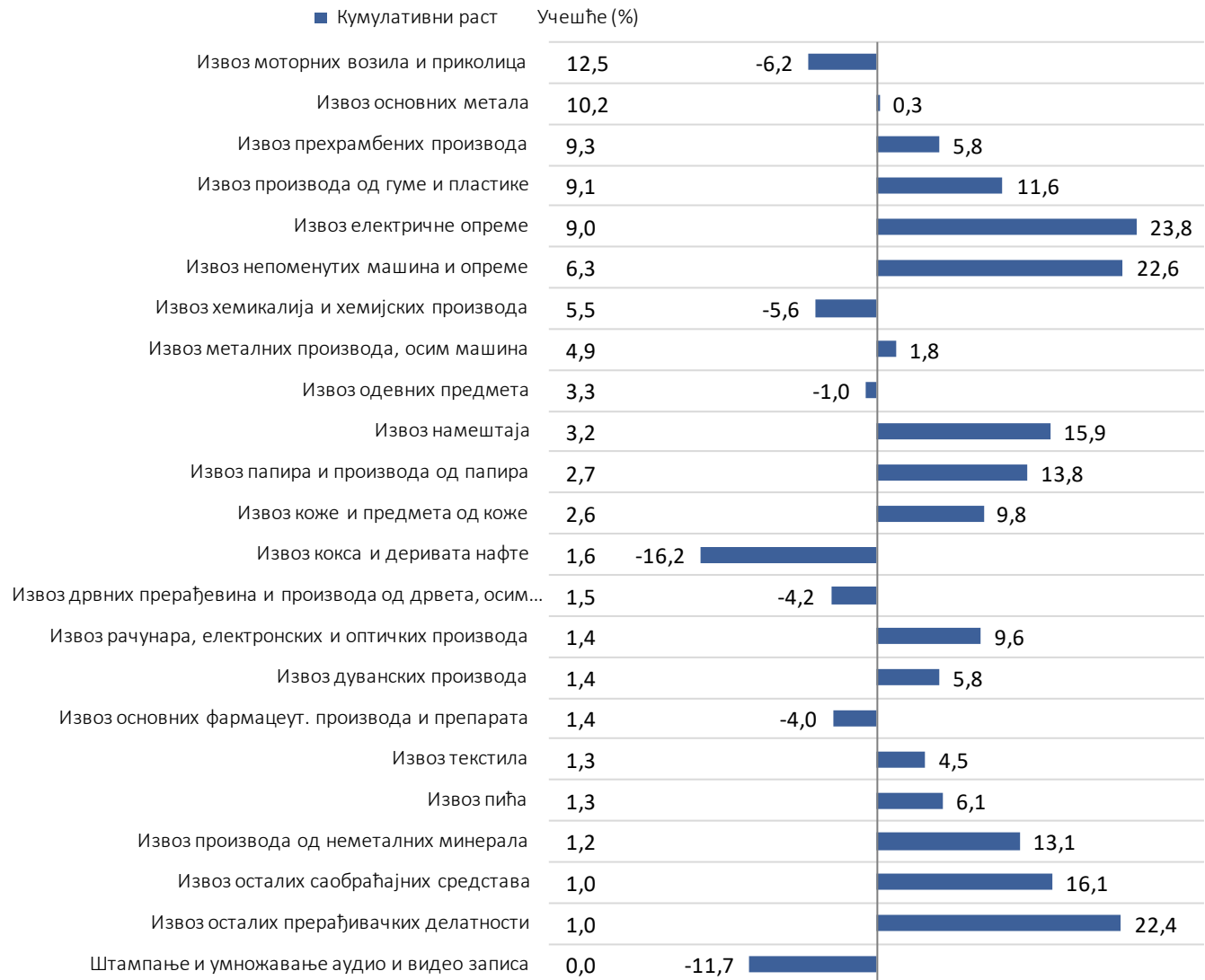
5.4. Прерађивачка индустрија (Ц)

(учешће од 91,5% у укупном извозу и 75,4 % у укупном увозу)

Извоз прерађивачке индустрије је остварио раст од 5,3% у односу на прву половину 2018. године. Од 23 области бележи се кумулативни пад у 7 области, међу којима је и област са највећим учешћем, Извоз моторних возила и приколица. Ова област, са појединачно највећом вредношћу извоза (1,1 милрд. евра) али смањеним учешћем у укупном извозу, са 14,3 %, у истом периоду претходне године, на 12,5%, бележи кумулативни пад од 6,2%.

Графикон 5.7. Извоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)

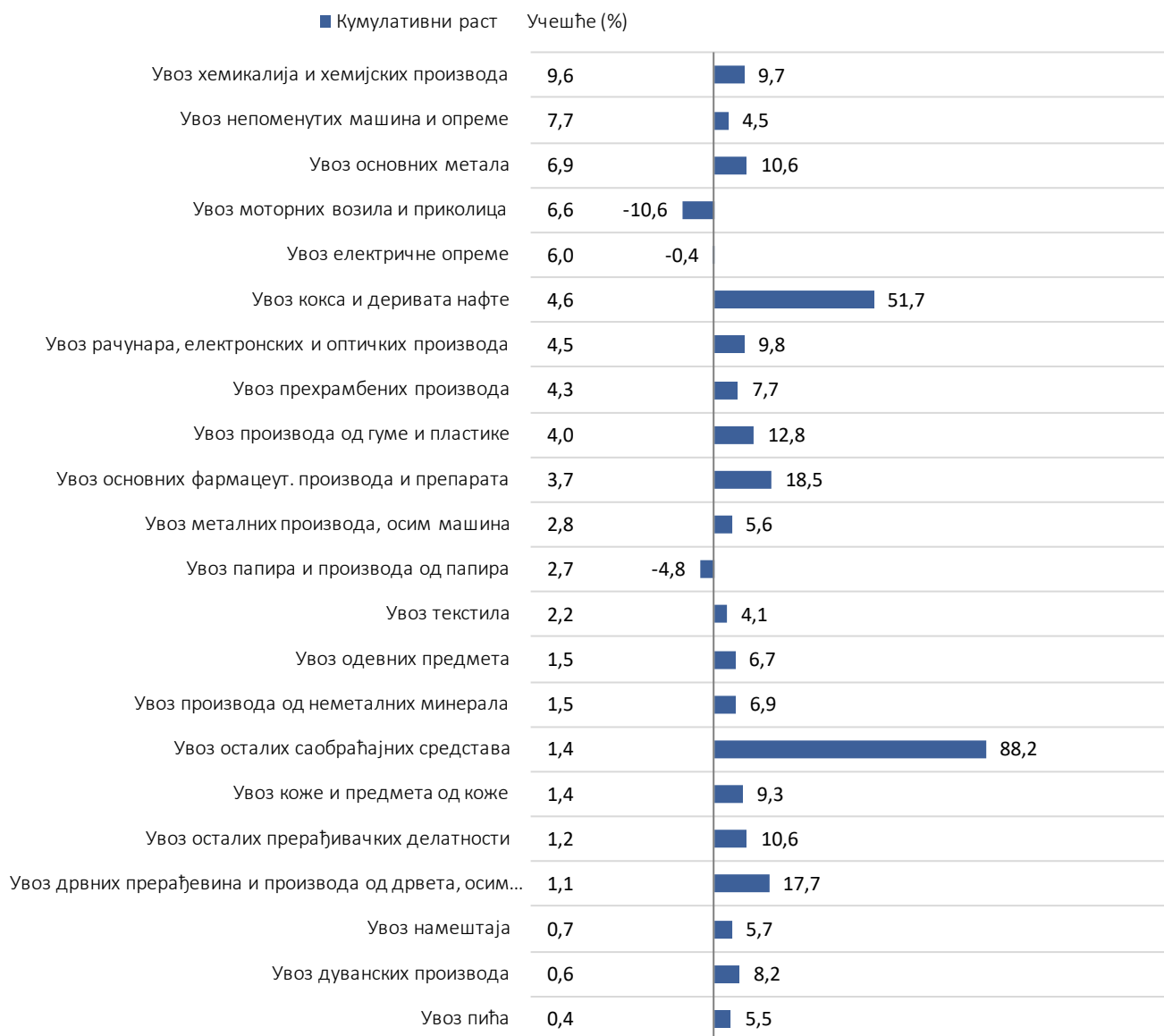
(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном извозу)

5. Спољна трговина

Увоз прерађивачке индустрије је у првих шест месеци 2019. године, у односу на прву половину 2018, остварио раст од 8,4%. На овај резултат је највише утицао раст увоза хемикалија и хемијских производа (9,7%, са учешћем у укупном увозу од 9,6%), непоменутих машина и опреме (раст од 4,5%, учешће 7,7%) и основних метала (раст од 10,6%, учешће 6,9%). С друге стране, увоз моторних возила и приколица је остварио пад од 10,6% и смањење учешћа у укупном увозу – са 8% претходне године на 6,6%.

Графикон 5.8. Увоз прерађивачке индустрије по областима, кумулативни раст (%)
(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период претходне године, према опадајућем учешћу у укупном увозу)

5.5. Пољопривреда, шумарство и рибарство (А)

(учешће од 6,3% у укупном извозу и 3,1% у укупном увозу)

Извоз у овом сектору у првих шест месеци 2019. остварио је раст од 31,3%, као и повећање учешћа са 5,1% на 6,3% у односу на период јануар–јун 2018. године. Најзначајнија област овог сектора, Пољопривредна производња, лов и услужне делатности, која учествује са 98,4% у извозу целог сектора, бележи раст од 33,3%. Овом резултату је највише допринео опоравак и кумулативни раст од 56,6% извоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица, групе која чини 67% извоза читавог сектора у првој половини 2019. године. С друге стране, остварен је кумулативни пад од 6,8% извоза јабучастог и коштичавог воћа, друге по важности групе у овом сектору, која још увек није у фази опоравка.

У увозу је остварен раст од 15,5%, док је учешће у укупном увозу, у односу на исти период претходне године, незнатно повећано (са 3% на 3,1%). Регистрован је раст увоза дувана од 77,3%, увоза поврћа, коренастих и кртоластих биљака од 43,6% и увоза агрума од 9,4%, али и пад увоза жита (осим пиринча), легуминоза и уљарица од 27,3%. Како ове групе КД (2010) чине чак 58,7% укупног увоза читавог сектора, може се рећи да је структура увоза у овом сектору значајно промењена у односу на претходну годину.

5.6. Рударство (Б)

(учешће од 0,4% у укупном извозу и 8,9% у укупном увозу)

Сектор Рударство бележи кумулативни пад извоза од 12,1% у односу на период јануар–јун 2018. године. Вредности тренда су у континуираном опадању од почетка 2018. године. Пад извоза рударства у највећој мери је узрокован падом од 16,7% извоза руда метала који чини 74,9% извоза целог сектора Рударства.

Увоз овог сектора је остварио раст од 8,3%, који је највећим делом проузрокован растом од 84,5% у увозу руда метала.

Речник термина

Роба која није класификована по КД (2010) обухвата робу на складиштењу, робу у слободној зони, као и робу за коју није попуњена царинска тарифа.

6. Унутрашња трговина

6.1. Промет робе у трговини на мало

(Област 47 Класификације делатности)

Промет робе у трговини на мало у периоду јануар–јун 2019. године, у односу на исти период 2018. године, већи је у текућим за 11,5%, а у сталним ценама за 8,9%.

Табела 6.1. Промет робе у трговини на мало, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

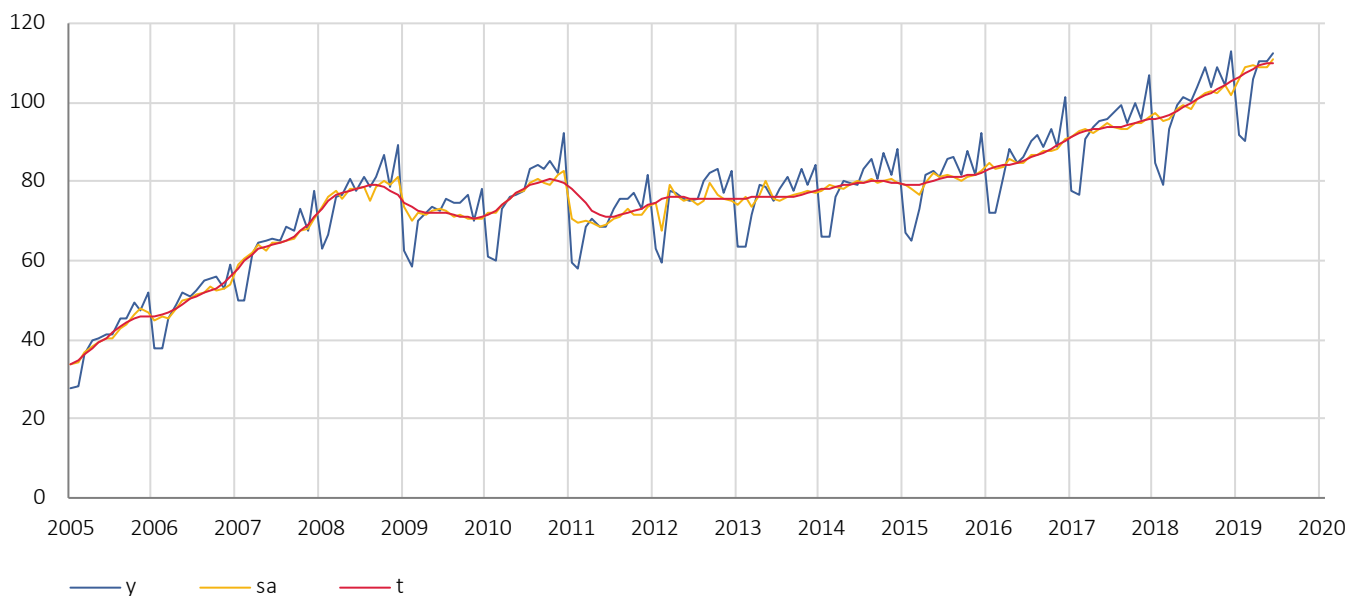
	2017				2018				2019		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1+Q2+Q3 ¹
Текуће цене	108,7	109,8	107,5	106,5	104,7	105,8	108,5	107,9	112,4	110,7	110,0
Сталне цене ²	104,0	104,7	104,0	103,0	103,5	103,6	105,1	105,0	109,7	108,3	108,5

¹ Прогноза.

² Индекси су прерачунати преко месечних индекса у сталним ценама.

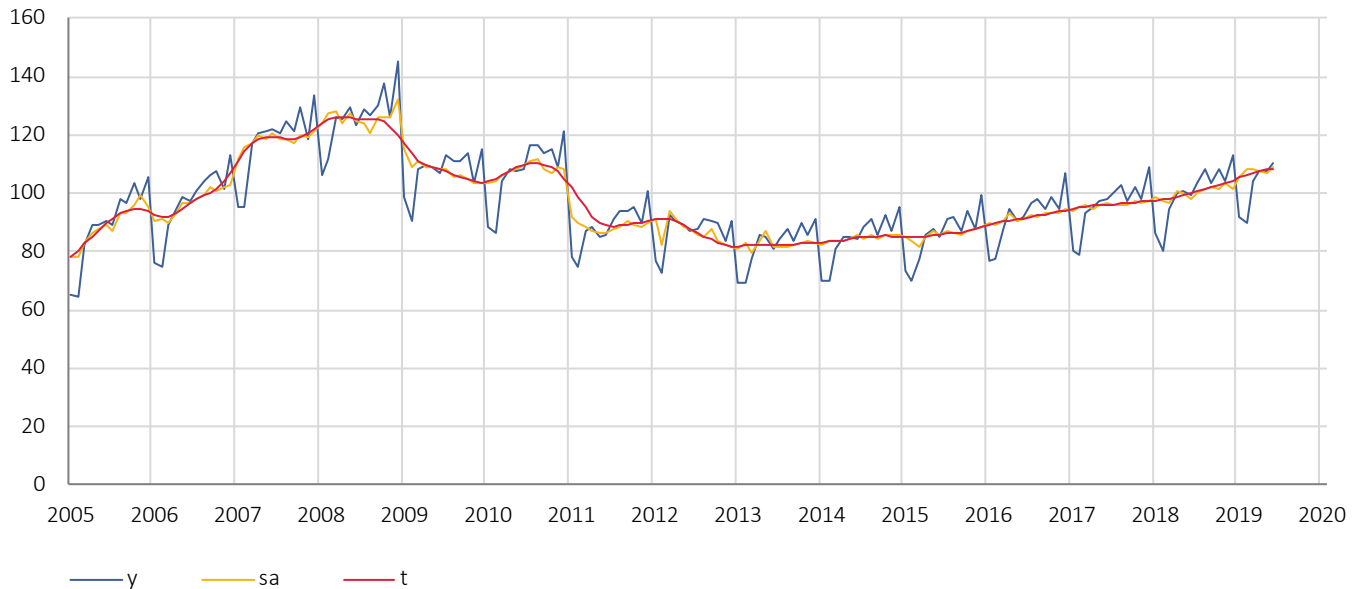
Посматрано у односу на просек 2018. године, у првих шест месеци 2019. забележене су очекиване сезонске флукуације у трговини на мало, како у текућим тако и у сталним ценама. Ипак, дугорочни тренд је стабилан и благо растући, и у току прве половине 2019. био је изнад прошлогодишњег просека (у просеку за 8,6% у текућим, односно за 7,0% у сталним ценама).

Графикон 6.1. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у текућим ценама, индекси
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента,
просек 2018 = 100)

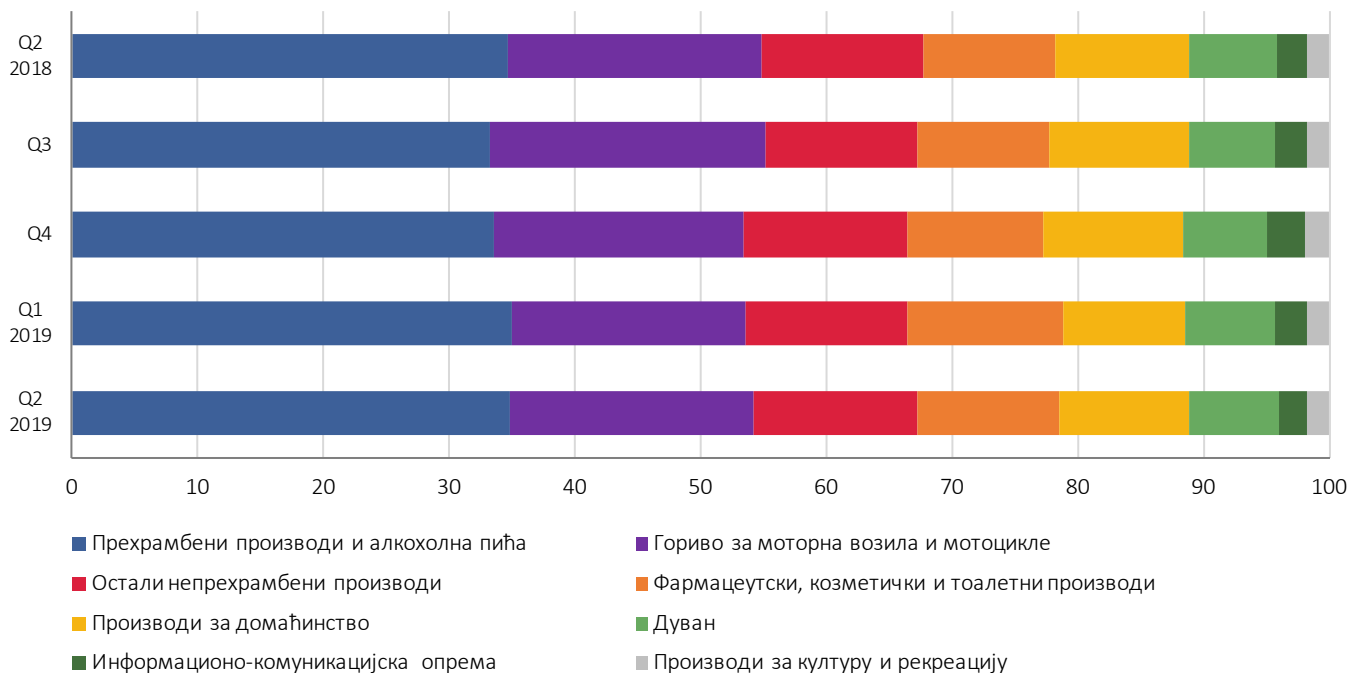
6. Унутрашња трговина

Графикон 6.2. Компоненте временске серије промета робе у трговини на мало у сталним ценама, индекси
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента,
просек 2018 = 100)

Посматрано по робним групама, у другом кварталу 2019, у односу на први квартал, није дошло до значајнијих промена у структури промета робе у трговини на мало. Најзаступљенији су били прехранбени производи и алкохолна пића (око 35%), а затим следе гориво за моторна возила и мотоцикле (19,3%) и остали непрехрамбени производи (13,0%).

Графикон 6.3. Структура промета у трговини на мало, по робним групама (%)

6. Унутрашња трговина

6.2. Промет робе у трговини на велико

(Област 46 Класификације делатности)

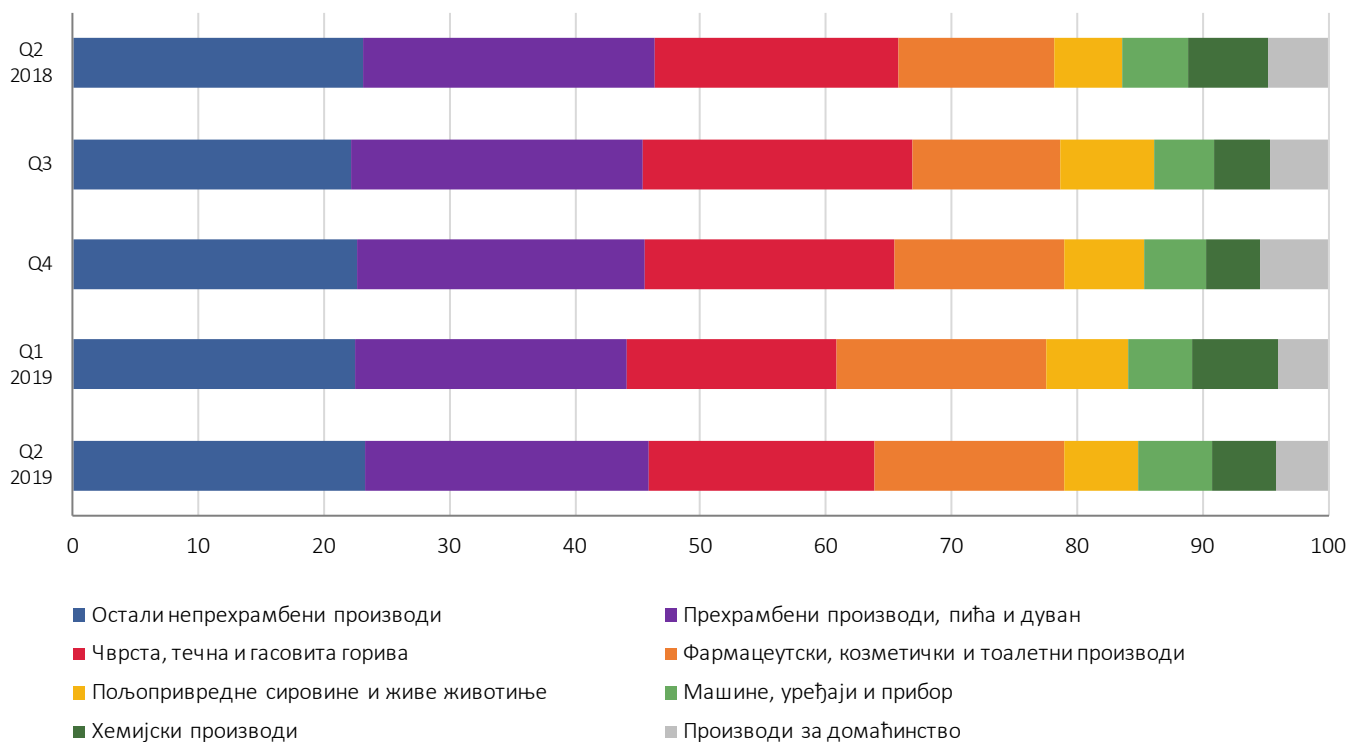
Промет робе у трговини на велико у првој половини 2019. године, у односу на исти период претходне године, бележи раст у текућим ценама од 5,8%.

Табела 6.2. Промет робе у трговини на велико, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Текуће цене	109,7	106,1	108,2	107,7	104,3	110,2	111,5	107,6	107,8	104,1

Посматрано по робним групама, у промету робе у трговини на велико у другом кварталу 2019. били су најзаступљенији остали непрехрамбени производи (23,3%), а затим следе прехрамбени производи, пића и дуван (22,5%), чврста, течна и гасовита горива са 18,0% и фармацеутски, козметички и тоалетни производи са 15,2%.

Графикон 6.4. Структура промета у трговини на велико, по робним групама (%)

6. Унутрашња трговина

6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила (Област 45 Класификације делатности)

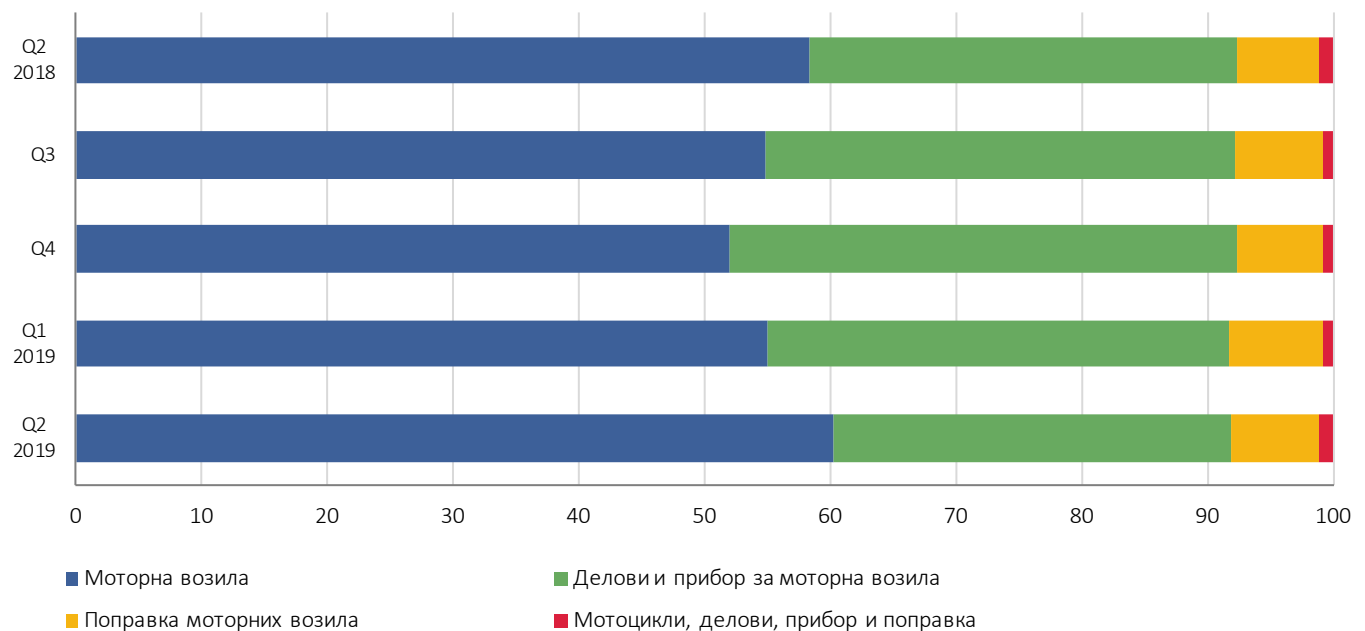
Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила у првој половини 2019. године, у односу на исти период претходне године, бележи раст у текућим ценама од 12,4%.

Табела 6.3. Промет робе у трговини на велико и мало и поправка моторних возила, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Текуће цене	121,3	113,2	114,2	109,5	104,1	108,4	113,4	112,2	113,3	111,8

Посматрано по робним групама, слично као у претходним кварталима у промету робе у трговини на велико и мало и поправци моторних возила и у другом кварталу 2019, била су најзаступљенија моторна возила (60,2%), а затим следе делови и прибор за моторна возила (31,7%).

Графикон 6.5. Структура промета у трговини на велико и мало и поправци моторних возила, по робним групама (%)

Напомена

Индекси промета робе трговине на мало у сталним ценама добијени су дефлационирањем индекса у текућим ценама одговарајућим индексима потрошачких цена, из којих су искључени: вода (из комуналних система), струја и моторна возила, мотоцикли и делови.

7. Цена

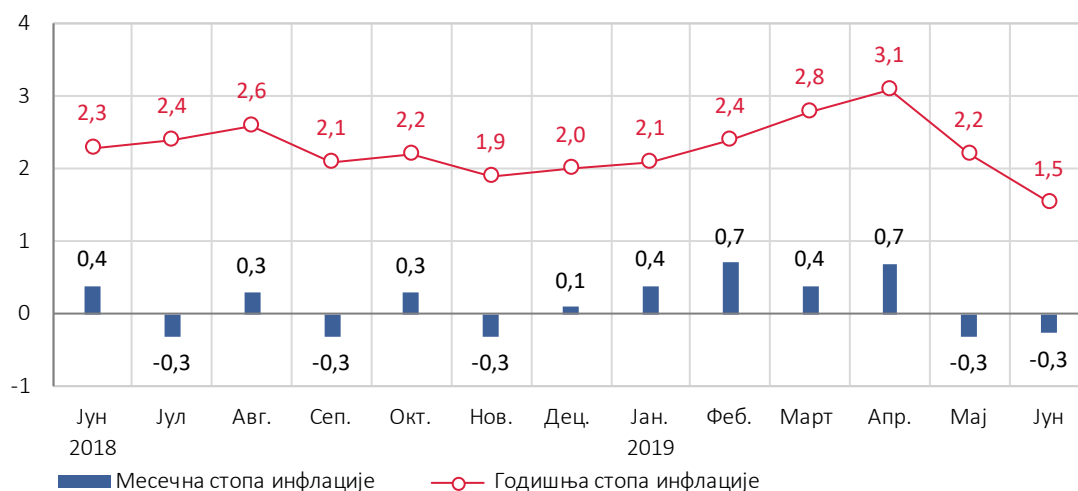
У прва два квартала 2019. године остварен је просечан међугодишњи раст потрошачких цена од 2,3%, што је изнад доње границе таргетиране инфлације Народне банке Србије за 2019, од 3%±1,5 п. п.

Табела 7.1. Потрошачке цене, квартална стопа инфлације (%)
(квартал у односу на исти квартал претходне године)

	2018				2019		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q1 + Q2 + Q3 ¹
Потрошачке цене (ИПЦ)	1,6	1,8	2,4	2,0	2,4	2,3	2,2

¹ Прогноза.

Графикон 7.1. Стопа инфлације мерена индексима потрошачких цена, јун 2018 – јун 2019. (%)
(месечна – месец у односу на претходни месец; годишња – месец у односу на исти месец претходне године)

Посматрано према намени, највећи утицај на укупан раст потрошачких цена у прва два квартала 2019. су имале цене непрерађене хране и цене услуга. Посматрано по основним групама потрошње, највећи допринос су дали раст цена хране и безалкохолних пића, транспорта и алкохолних пића и дувана.

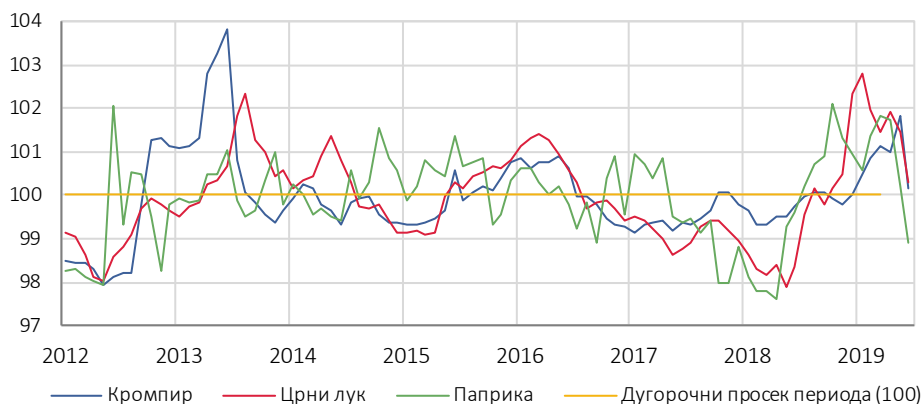
Графикон 7.2. Доприноси просечној стопи раста потрошачких цена у периоду јануар-јун, према намени и основним групама производа (п. п.)

7.1. Храна и безалкохолна пића (допринос кумулативној стопи раста од 1,1 п. п.)

Поврће – У прва два квартала 2019, просечна цена поврћа остварила је међугодишњи раст од 25,8%. У првом кварталу 2019. међугодишњи раст цене поврћа износио је 31,6%, док је у другом кварталу (тачније у мају и јуну) дошло до међугодишњег успоравања раста цена поврћа, што је у кумулативу смањило ниво раста од почетка године.

Графикон 7.3. Малопродajна цена кромпира, црног лука и паприке, индекс одступања од просека периода (100), стандардизовани подаци

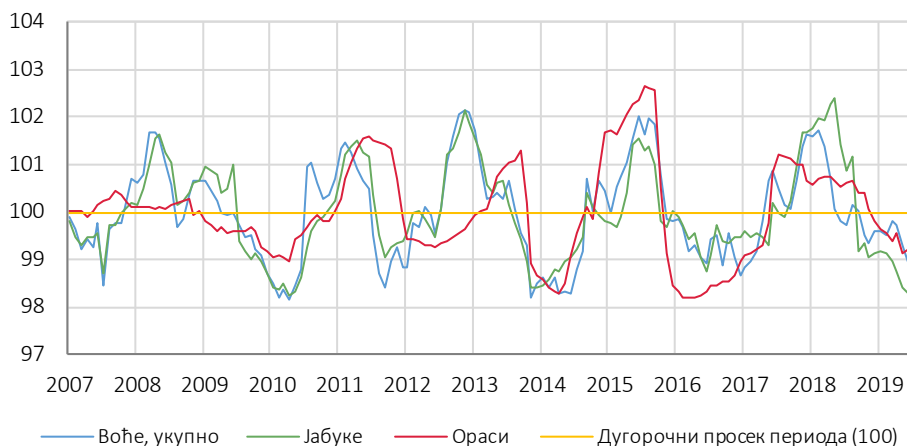

У првом кварталу 2019. године, у структури међугодишњег раста укупних потрошачких цена, раст цена хране и безалкохолних пића учествовао је са 54,2%, док је у периоду јануар-јун ово учешће износило 47,8%. Наведено смањење је последица успоравања раста цена поврћа у мају и јуну 2019. (након сукцесивног раста од септембра 2018).

Пад цене поврћа у другом кварталу 2019. превасходно је последица пада цене купуса, паприке, црног лука и кромпира (који су и били главни узрок раста просечне цене целе корпе поврћа у претходном периоду). Када је реч о индексу цена произвођача поврћа, важно је напоменути да индекс у потпуности прати циклично кретање просечних малопродajних цена поврћа и да је у првих шест месеци 2019. порастао за око 113% на годишњем нивоу, што је (уз 2010. и 2015. годину), за посматрани период од 2007. највећи међугодишњи раст.

Воће – Иако у структури цена укупне корпе воћа највеће учешће имају банане, јабуке, ораси и поморанце, најрепрезентативнији индикатори укупне цене воћа су јабуке и ораси, чије су малопродajне цене високо корелисане са просечном ценом укупне корпе воћа, током целог периода од 2007. године.

Графикон 7.4. Кретање цена укупне корпе воћа, јабука и ораха, индекс одступања од просека периода (100), стандардизовани подаци

У укупној структури годишње стопе раста цене хране и безалкохолних пића у прва два квартала 2019, воће је било једини „дефлаторни елемент“. На основу десезонираних података за период јануар-јун 2019, укупна корпа воћа у просеку је појефтинила за око 5%. Највећи утицај на овај дефлаторни тренд имало је појефтињење јабука, ораха, банана и лимуна.

7. Цене

Хлеб и житарице – Како смо у претходном броју Трендова, на основу кретања током дужег временског периода, утврдили да откупна цена пшенице има утицај на цену пшеничног брашна један квартал раније, то се међугодишњи раст откупне цене пшенице у првом кварталу 2019, од 19,7%, одразио на међугодишњи раст цене брашна у другом кварталу, и то у износу од 8,3%. На тај начин је раст цене брашна, након прва два квартала, довео до међугодишњег раста цене хлеба за 2,6%. Тако су пшенично брашно и хлеб једини инфлаторни елементи у целој структури хлеба и житарица који су од почетка 2019. имали константан благи годишњи раст и највећи допринос на стопу раста групе производа хлеба и житарица.

Графикон 7.5. Кретање цена хлеба, пшеничног брашна и пекарских производа, индекс одступања од просека периода (100), стандардизовани подаци

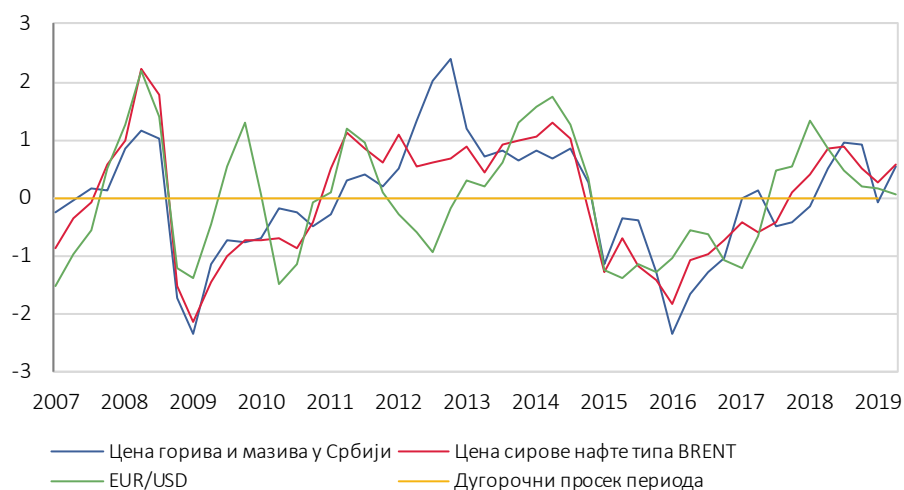
Током прва два квартала 2019, цене хлеба и житарица порасле су за 2,6% у односу на исти период прошле године. После поврћа имале су највећи допринос на међугодишњу стопу раста укупних потрошачких цена и једина су инфлаторна компонента у укупној храни која није имала успоравање међугодишње стопе раста.

Наиме, услед сушне зиме и преобилних падавина у пролеће 2019, процењен је смањен овогодишњи род пшенице за око 13% у односу на прошлогодишњи, што је узроковало приказани раст цене пшенице.

7.2. Транспорт (0,4 п. п.)

Цене групе Транспорт, у прва два квартала 2019, су оствариле међугодишњи раст од 2,9%. Раст цена у априлу и мају анулиран је падом у јуну, па је стање на крају првог полугодишта слично као и на крају првог квартала 2019. Укупно учешће групе Транспорт у међугодишњој стопи раста укупних потрошачких цена, у првих шест месеци 2019. износило је 17,4%. Цене горива и мазива које имају највећи утицај на формирање групе Транспорт, у првом полугодишту 2019. оствариле су међугодишњи раст од 2,3%. Цена сирове нафте типа Брент на крају првог полугодишта 2019. била је на нивоу од 64,2 долара по барелу, што је за око два долара мање него на крају првог квартала 2019. Такође, у другом кварталу, долар је ојачао према евр за 1,7%.

Графикон 7.6. Кретање цена горива и мазива према цени сирове нафте типа *BRENT* и курсу EUR/USD, одступања од просека периода (%)

У другом кварталу 2019, у Србији је малопродајна цена евродизела, у односу на први квартал 2019, у просеку, била већа за 3,3 РСД по литру, а безоловног моторног европремијум бензина од 95 октана за 8,1 РСД по литру, резултирајући међугодишњим растом укупне цене горива и мазива након прва два квартала 2019. за 2,3% и растом цена транспортних услуга у друмском саобраћају за 3,4%.

7.3. Алкохолна пића и дуван (допринос 0,3 п. п.)

Цена дувана је, пре свега, директна последица произвођачких цена произвођача дувана и дуванских производа, које су у првих шест месеци оствариле међугодишњи раст од 12%.

Такође, цена дувана је и последица усаглашене акцизне политике, према којој се, сагласно акцизном календару 2018–2020, сваког јануара и јуна специфична акциза на цигарете повећава за 1,5 РСД, уз зарачунату и пропорционалну акцизу (од 33%) на цигарете и придодат ПДВ. На тај начин државна захватања од 1. јануара до 30. јуна 2019. у цени једне паклице цигарета увећана су за 1,5 динара и износе 70,7 РСД. Сходно томе, међугодишњи раст цена дувана, у прва два квартала 2019. године, износио је 7,9% и у расту укупних потрошачких цена (посматраног периода) учествовао је са 14,8%.

Важно је напоменути да се цена дуванских производа у структури укупних цена (од 4,3%) у последњих неколико година константно благо смањује као последица смањења конзумирања, тј. издвајања новца од стране потрошача. У односу на 2018. годину, учешће дувана у структури укупних потрошачких цена смањено је за 0,1 п. п.

i Речник термина

Годишња стопа инфлације представља промену цена у текућем месецу у односу на исти месец претходне године, у процентима.

Месечна стопа инфлације представља промену цена у текућем месецу у односу на претходни месец, у процентима.

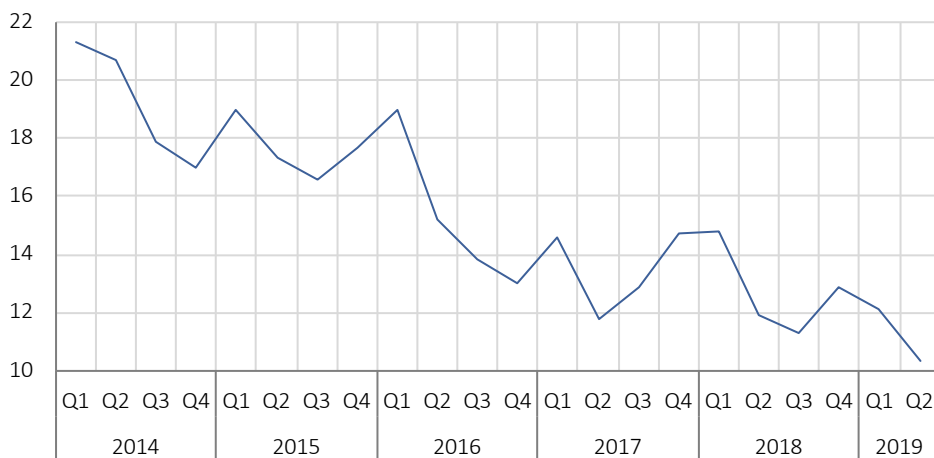
8. Тржиште рада

У Србији је у другом кварталу 2019. године било запослено 2,9 милиона лица, а незапослено 334 хиљаде лица старијих од 15 година¹⁸.

У поређењу са претходним, првим кварталом 2019, стопа незапослености је нижа и износи 10,3% (после 12,1% у I кварталу 2019.), а број незапослених лица је мањи за 53,2 хиљаде.

Стопа незапослености је смањена у свим регионима, у поређењу са првим кварталом 2019: у Београдском региону са 10% на 7,7%, у Војводини са 10,3% на 9,8%, Региону Шумадије и Западне Србије са 13,8% на 11,1% и у Региону Јужне и Источне Србије са 14,8% на 12,7%.

Графикон 8.1. Кретање стопе незапослености лица старости 15 и више година, Q1 2014 – Q2 2019.
(квартална периодика)

Према кретање стопе незапослености има опадајућу тенденцију, оно у себи садржи сезонску компоненту коју, због недовољне дужине серије, за сада није могуће елиминисати.

Табела 8.1. Тржиште рада – лица старости 15 и више година
(квартални подаци)

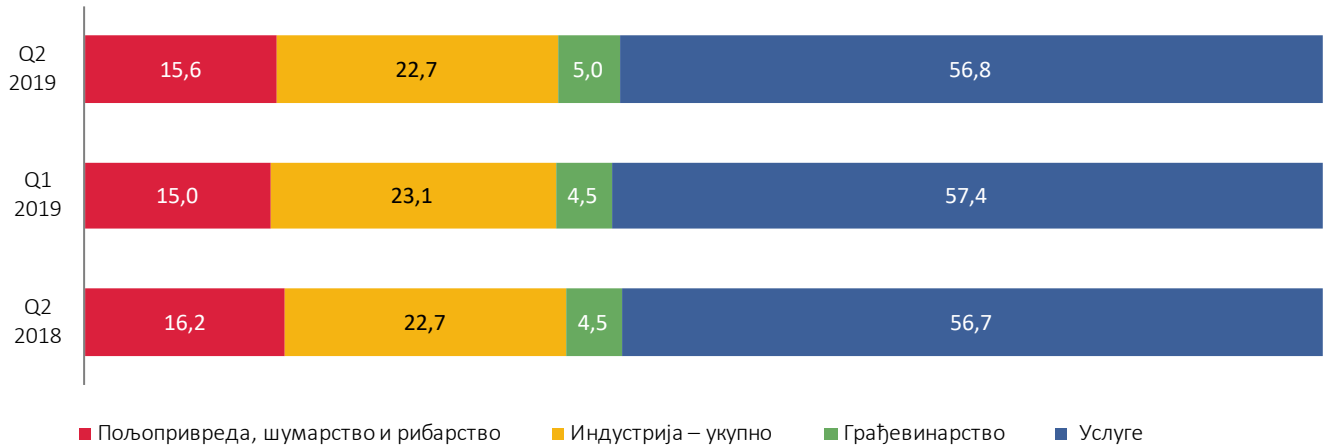
	Актуелни квартал	Претходни квартал		Исти квартал претходне године	
	Q2 2019 (у хиљ.)	Q1 2019 (у хиљ.)	промена, %	Q2 2018 (у хиљ.)	промена, %
Незапослени	334,0	387,1	-13,7	391,6	-14,7
Запослени	2 916,5	2 810,5	3,8	2 896,8	0,7
	%	%	промена, %	%	промена у %
Стопа незапослености	10,3	12,1	-14,8	11,9	-13,4
Стопа запослености	49,2	47,4	3,8	48,6	1,3

¹⁸ Сви подаци су преузети из Анкете о радној снази.

8. Тржиште рада

Највећи број запослених у другом кварталу 2019. забележен је у услужном сектору (56,8%), затим у индустрији (22,7%), пољопривреди (15,6%) и најмање у грађевинарству (5%). Овакве тенденције – пораст запослених у услужном, а пад у осталим секторима – присутне су и у глобалној економији и код нас, и у складу су са десетогодишњим трендовима.

Графикон 8.2. Удео запослених по секторима (%)

Иако колебљиви и под утицајем сезонских кретања, индикатори тржишта рада показују тенденцију опадања незапослености и пораста запослености и активности.

Графикон 8.3. Тржиште рада – најважнији показатељи за претходни квартал, исти квартал претходне године и актуелни квартал (%)

8. Тржиште рада

8.1. Поређење са истим кварталом претходне године

У поређењу са истим кварталом претходне године, број незапослених лица смањен је за 14,7% (са 391,6 хиљада на 334,0 хиљаде). Истовремено, број запослених лица је повећан за 0,7% (са 2 896,8 у II кварталу 2018. на 2 916,5 у II кварталу 2019. године).

Стопа незапослености **младих** (старости од 15 до 24 године) у II кварталу 2019. износила је 24,4% и нижа је за 11,3% у односу на II квартал 2018, када је износила 27,5%. Највиша стопа незапослености младих забележена је у Региону Шумадије и Западне Србије (29,6%), а најнижа у Београдском региону (18,9%).

Стопа **дугорочне незапослености** (учешће лица незапослених дуже од годину дана у активном становништву старости 15 и више година) износила је 6,1%, што је за 17,5% мање у односу на II квартал 2019. (када је била 7,4%).

Посматрано **према полу**, у II кварталу 2019. регистроване су стопе незапослености 11,0% код жена и 9,7% код мушкараца. У поређењу са II кварталом 2018, стопе незапослености су ниже код оба пола: код мушкараца за 14,1%, а код жена за 12,7%. Посматрано **по регионима**, стопа незапослености **мушкараца** је у свим регионима смањена: у Београдском региону, са 9,4% на 6,8%, у Региону Војводине, са 9,6% на 9,2%, у Региону Шумадије и Западне Србије, са 12,7% на 10,6%, и у Региону Јужне и Источне Србије, са 13,8% на 12,1%.

Слична кретања забележена су и код **женске популације**: стопа незапослености је смањена у Београдском региону, са 10,8% на 8,8%, у Региону Јужне и Источне Србије, са 18% на 13,5%, а у Региону Шумадије и Западне Србије са 12,4% на 11,8%. Једино је у Региону Војводине стопа незапослености симболично порасла – са 10,5% на 10,6%.

Посматрано према **професионалном статусу**, у односу на исти квартал 2018, број запослених лица је повећан у следећим категоријама – самозапослени (за 3,3%), запослени радници (за 1,2%) док је у категорији помажућих чланова домаћинства дошло да смањења броја запослених за 16,7%.

Табела 8.2. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q2 2018 – Q2 2019.

	Q2 2018 (у хиљ.)	Q2 2019 (у хиљ.)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 896,9	2 916,5	0,7
Самозапослени	649,6	670,8	3,3
Запослени радници	2 082,3	2 108,3	1,2
Помажући чланови домаћинства	165	137,4	-16,7

8.2. Поређење са претходним кварталом

У поређењу са претходним, првим кварталом 2019, број незапослених лица смањен је за 53,2 хиљаде, а број запослених повећан за 106 000.

Стопа незапослености **младих** (од 15 до 24 године) у II кварталу 2019. износила је 24,4%, што је за 20,5% ниже у односу на претходни квартал (када је износила 30,7%). И стопа **дугорочне незапослености** (6,1%) нижа је за 14% у односу на претходни квартал, када је износила 7,1%.

Посматрано **према полу**, стопа незапослености је у II кварталу 2019. била нижа код мушкараца за 19,8%, а код жена за 9,1% у односу на I квартал 2019. Стопе незапослености **мушке популације** смањене су у сва четири региона: у Београдском региону, са 9,6% на 6,8%, у Региону Војводине, са 10,6% на 9,2%, у Региону Шумадије и Западне Србије, са 13,3% на 10,6%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 15% на 12,1%.

Код **женске популације** стопа незапослености је смањена у Београдском региону са 10,3% на 8,8%, у Региону Шумадије и Западне Србије са 14,3% на 11,8%, и у Региону Јужне и Источне Србије са 14,6% на 13,5%, док је у Региону Војводине повећана са 9,8% на 10,6%.

Посматрано према **професионалном статусу**, у односу на претходни квартал број запослених лица је повећан у категоријама samozапослени (за 6,4%) и запослени радници (за 3,4%), док је у категорији помажући чланови домаћинства дошло до пада за 3,2%.

Табела 8.3. Запосленост по професионалном статусу, поређење Q1 2019 – Q2 2019.

	Q1 2019 (у хиљ.)	Q2 2019 (у хиљ.)	Промена у %
Запослена лица – укупно	2 810,5	2 916,5	3,8
Самозапослени	630,5	670,8	6,4
Запослени радници	2 038,1	2 108,3	3,4
Помажући чланови домаћинства	141,9	137,4	-3,2

Речник термина

Незапослени су она лица која нису обављала ниједан плаћени посао у посматраној седмици, активно су тражила посао током четири седмице које су претходиле посматраној седмици и у могућности су да почну да раде у року од две седмице након истека посматране седмице.

Запослени су лица старости 15 и више година која су најмање један сат у посматраној седмици обављала неки плаћени посао (у новцу или натура), као и лица која су имала запослење, али која су у тој седмици била одсутна са посла.

Активно становништво (радну снагу) чине сва запослена и незапослена лица старости 15 и више година.

Стопа запослености представља проценат запослених у укупном становништву старом 15 и више година.

Стопа незапослености представља проценат незапослених у укупном броју активних становника старих 15 и више година.

Стопа активности представља проценат активног становништва у укупном становништву старом 15 и више година.

9. Зараде

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната у Републици Србији за **други квартал 2019.** године износила је 54 551 РСД. У односу на исти период претходне године, тј. други квартал 2018, номинално је виша за 10,0%, а реално за 7,6%.

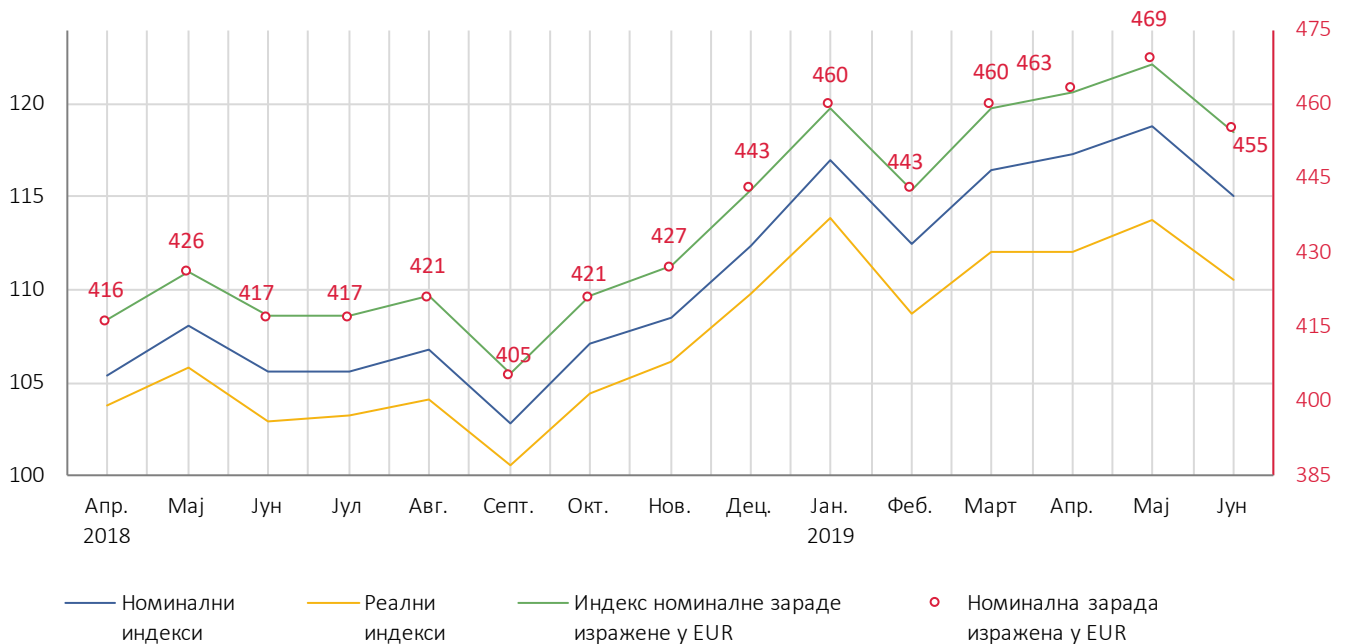
У односу на претходни квартал, тј. први квартал 2019, номинално је виша за 1,5%, а реално за 0,5%.

За **првих шест месеци** 2019. године, обрачуната просечна зарада без пореза и доприноса износила је 54 148 РСД, и у односу на исти период претходне године номинално је виша за 9,8%, а реално за 7,3%.

Табела 9.1. Зараде без пореза доприноса – реални и номинални индекси
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Реални индекси	101,1	100,8	100,9	100,1	103,8	104,5	104,2	105,3	106,9	107,6
Номинални индекси	104,2	104,6	103,9	103,0	105,5	106,4	106,7	107,5	109,5	110,0

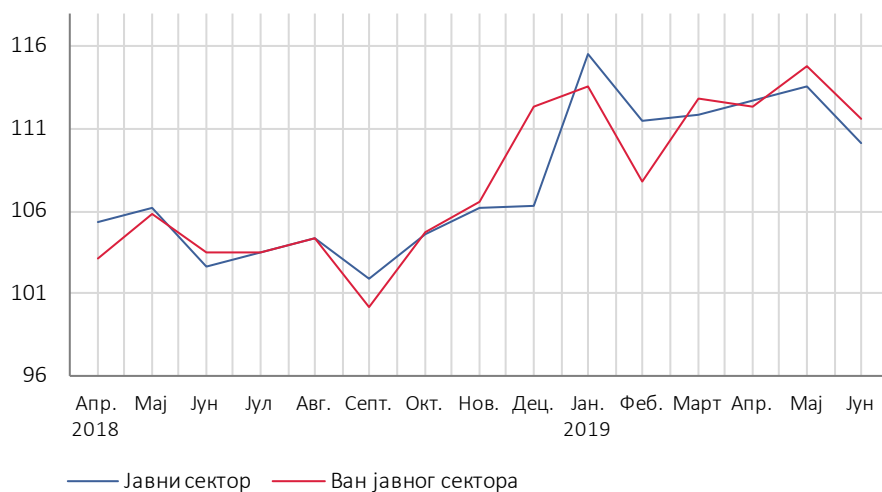
Графикон 9.1. Зараде без пореза и доприноса, кретање номиналних и реалних индекса
(просек 2017 = 100)

У посматраном периоду, од почетка 2018. године, номиналне зараде се крећу у складу са инфлацијом и реалним кретањима.

Након што је просечна зарада без пореза и доприноса, изражена у еврима, у децембру 2017. први пут премашила 400 евра, и током целе 2018. године је била на нивоу изнад 400 евра. У мају 2019. достигла је 469 евра, што је уједно највиша вредност забележена у посматраном периоду.

Графикон 9.2. Зараде без пореза и доприноса у јавном сектору и ван јавног сектора, реални индекси (просек 2017 = 100)

Просечна зарада без пореза и доприноса обрачуната за II квартал 2019. износила је 60 666 РСД у јавном, а 51 697 РСД ван јавног сектора.

Током највећег дела 2018. године зараде јавног сектора биле су на вишем нивоу од зарада ван јавног сектора. У IV кварталу 2018. тај однос се мења и долази до бржег раста зарада ван јавног сектора. Од почетка 2019. године, зараде у јавном сектору поново су на вишем нивоу од зарада ван јавног сектора.

Графикон 9.3. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом, у јавном сектору, (Q1 + Q2 2019)

Јавни сектор – укупно	60 597 РСД
Јавна државна предузећа	74 079 РСД
Јавна локална предузећа	51 937 РСД
Администрација – сви нивои	64 739 РСД
Ниво државе	67 398 РСД
Ниво аутономне покрајине	69 191 РСД
Ниво локалне самоуправе	51 388 РСД
Здравствени и социјални рад	55 308 РСД
Образовање и култура	57 152 РСД

9. Зараде

Поређењем зарада без пореза и доприноса, **по секторима КД (2010)**, запажа се да је највећи реалан раст у прва два квартала 2019, у поређењу са истим периодом 2018. године, остварен у секторима Информисање и комуникације (14,7%), Рударство (12,3%), Стручне, научне, иновационе и техничке делатности (11,2%) и Административне и помоћне услужне делатности (10,5%).

Највиша зарада без пореза и доприноса у првој половини 2019. обрачуната је у следећим областима: Ваздушни саобраћај (170 535 РСД), Услужне делатности у рударству (140 383 РСД), Експлоатација сирове нафте и природног гаса (138 274 РСД), Рачунарско програмирање и консултантске делатности (126 647 РСД), Производња дуванских производа (115 488 РСД), Финансијске услуге, осим осигурања и пензионих фондова (111 239), Производња кокса и деривата нафте (105 421 РСД) и Научно истраживање и развој (100 792 РСД).

У свим осталим областима зараде су испод 100 000 РСД и крећу се у интервалу од 30 989 РСД (Делатност припремања и послуживања хране и пића) до 97 702 РСД (Производња основних фармацеутских производа и препарата).

Посматрано **по регионима**, највиша просечна зарада без пореза и доприноса у прва два квартала 2019. обрачуната је у Београдском региону и износи 67 272 РСД. У Региону Војводине зарада је износила 51 049 РСД, док је у осталим регионима била испод 50 000 РСД – у Региону Јужне и Источне Србије је износила 47 699 РСД, а у Региону Шумадије и Западне Србије је износила 46 098 РСД.

Графикон 9.4. Кретање реалних зарада без пореза и доприноса, сектори КД (2010)
(Q1 + Q2 2019. у односу на исти период 2018)

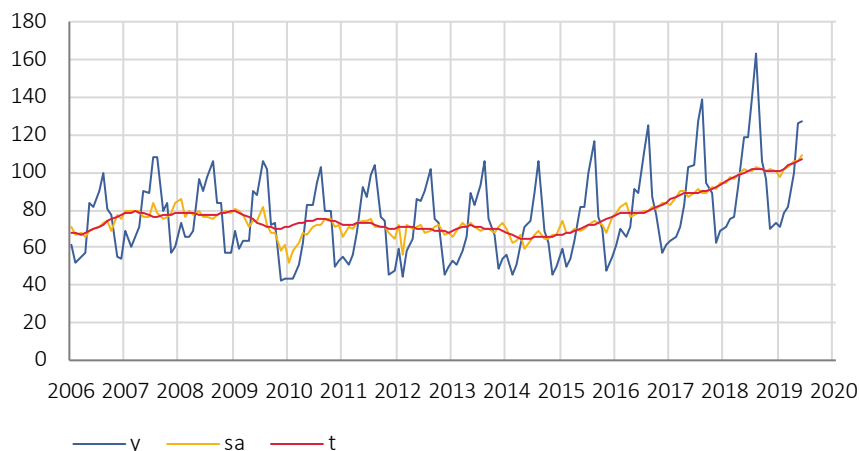
10.1. Ноћења туриста

Мерено бројем ноћења, туризам у Србији је најпре прошао кроз фазу раста промета у периоду 2005–2008. Са 2009. годином долази фаза контракције, која траје и наредне године, а од 2011. до 2013. године уследио је период стагнације, у коме се просечан број ноћења туриста задржао на око 6,6 милиона годишње. У 2014. години, због временских непогода у мају, са падом броја ноћења за 7,3% у односу на 2013, туристички промет је поново доживео снажну контракцију. Међутим, упркос неповољним временским условима на самом почетку туристичке сезоне, 2014. је година која је обележила почетак експанзивног раста туристичке активности у Србији.

Временска серија ноћења туриста садржи веома изражене сезонске флукуације, са скоковима у летњој сезони и у периоду зимских празника.

Графикон 10.1. Компоненте временске серије укупних ноћења туриста, индекси

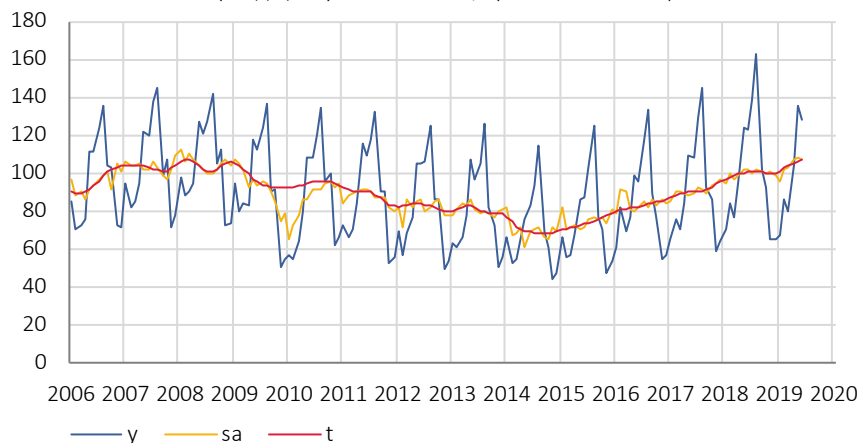
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

У периоду јануар–јун 2019. регистровано је 4,5 милиона ноћења, што је за 5,8% више него у истом периоду 2018. године. Раст је стабилан од средине 2014. године, па се добри резултати очекују и у наредном периоду.

Графикон 10.2. Компоненте временске серије ноћења домаћих туриста, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

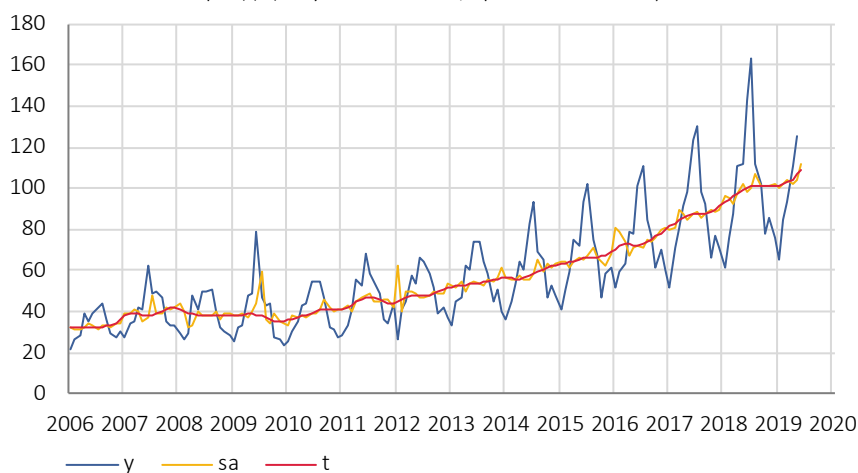

У првој половини 2019. године, домаћи туристи су остварили 2,8 милиона ноћења, што је за 5,1% више него у првој половини претходне године. Ова група туриста још увек представља већину посетилаца у Србији, тј. 62,8% укупног броја ноћења. Како су домаћи туристи у прошлости имали доминантан утицај на целокупну туристичку активност, њихово кретање је слично кретању укупног броја ноћења.

10. Туризам

Графикон 10.3. Компоненте временске серије ноћења страних туриста, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд-циклус компонента, просек 2018 = 100)

Број ноћења страних туриста бележи већи раст: 7,2% у односу на прву половину 2018. године, тј. 1,7 милиона ноћења у овом периоду. Тренд раста постоји од почетка 2000. године и све је снажнији, што указује на то да ће, у наредном периоду, страни туристи имати све већи утицај на укупне резултате туризма у Србији.

Табела 10.1. Ноћења туриста, квартални индекси (%)

(поређење са истим периодом претходне године)

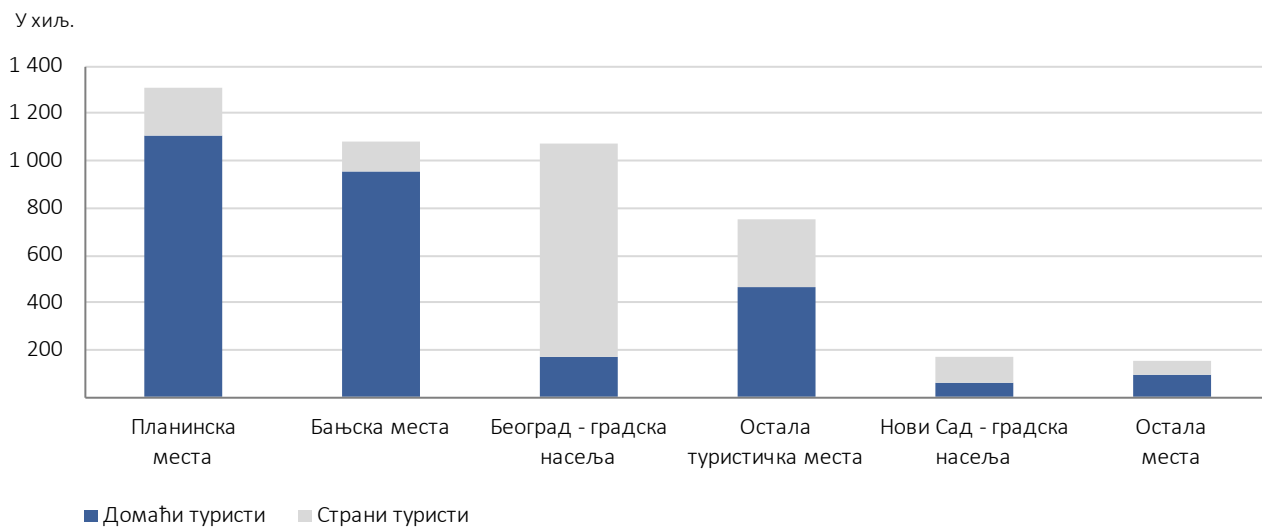
	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Укупно	101,7	115,0	111,5	112,1	110,8	113,9	113,4	109,0	103,9	107,1
Домаћи туристи	99,4	110,8	107,6	111,3	109,2	113,5	110,2	106,6	101,3	107,6
Страни туристи	105,9	123,1	118,5	113,1	113,4	114,5	118,7	112,2	108,3	106,4

10.2. Најважнија туристичка места

Изражено бројем ноћења туриста, најфреквентније посећивана туристичка места у периоду јануар–јун 2019. била су планинска места, са око 1,3 милиона остварених ноћења, што представља 28,8% од укупног броја туристичких ноћења у Републици Србији. Од тога је 784 000 ноћења остварено на Копаонику и Златибору. Посетиоци планина су већином били домаћи туристи (84,8% од укупног броја ноћења).

Према фреквенцији посећености туристичких места, следе бањска места и Град Београд са око 1,1 милион ноћења. У Београду су већину посетилаца чинили страни туристи (84,5% од укупног броја ноћења), док је 87,9% ноћења у бањским местима остварено од стране домаћих туриста. Најпосећеније бање су биле Врњачка (308 000 ноћења) и Сокобања (253 000 ноћења).

Графикон 10.4. Ноћења туриста по изабраним туристичким местима, Q1 + Q2 2019.

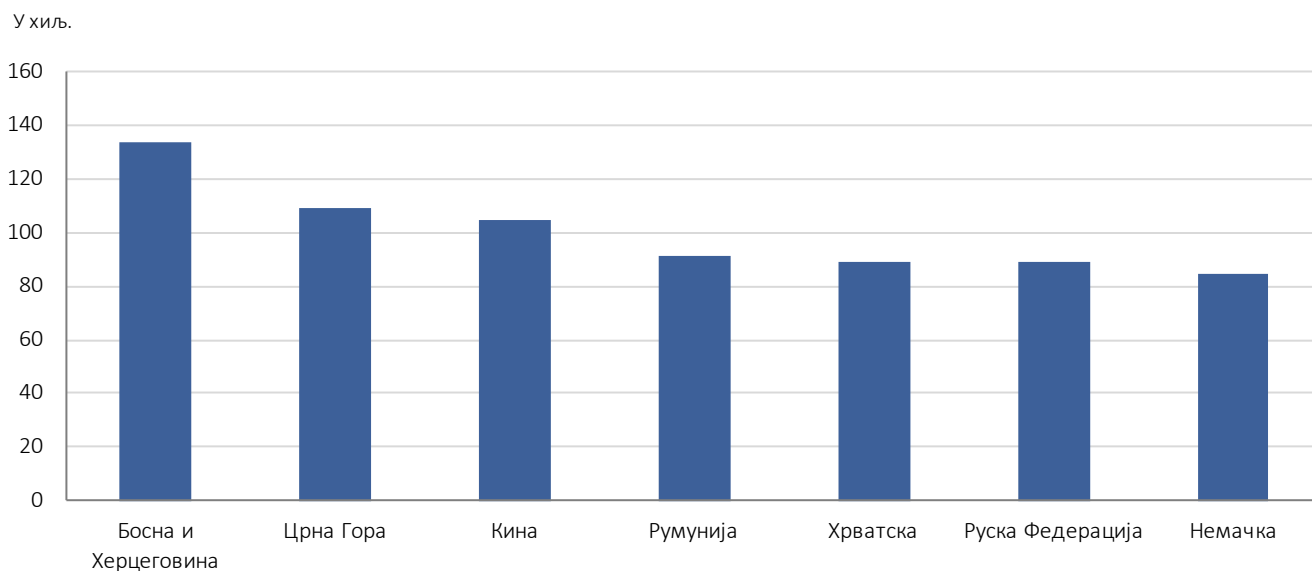

10.3. Земља порекла страних туриста

У првој половини 2019. године Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља.

Највише ноћења су остварили посетиоци из следећих земаља – Босне и Херцеговине, Црне Горе, Кине, Румуније, Хрватске, Руске Федерације и Немачке. Посетиоци из ових земаља су остварили 41,5% укупног броја ноћења страних туриста у првих шест месеци 2019. године.

Графикон 10.5. Ноћења страних туриста по земљама из којих долазе, Q1 + Q2 2019.

11. Анкета о потрошњи домаћинства

Укупни приходи у новцу и у природи у другом кварталу 2019. године већи су за 5,6% у односу на исти квартал претходне године, док је укупна лична потрошња домаћинства у истом периоду била већа за 3,9%.

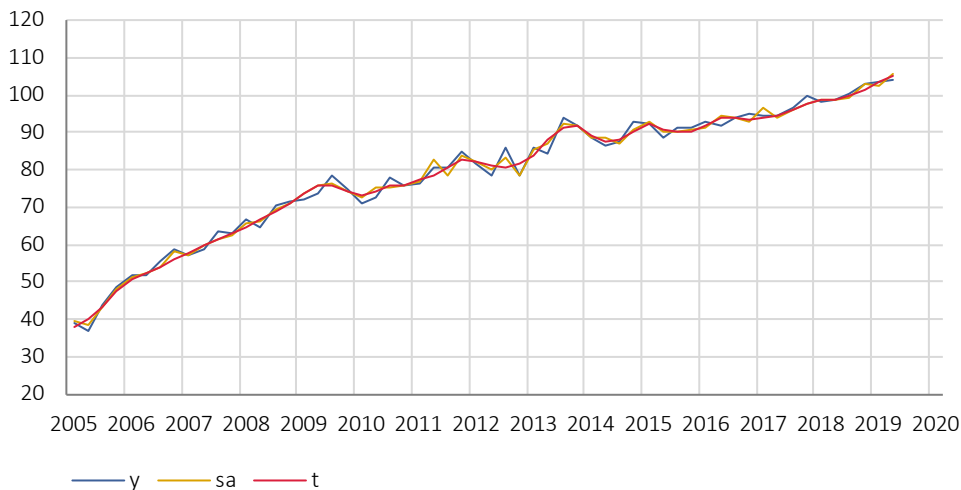
У односу на претходни, први квартал 2019, укупни приходи у новцу и у природи већи су за 0,7%, а укупна лична потрошња већа је за 0,8%.

Табела 11.1. Вредност прихода у новцу и у природи и личне потрошње домаћинства, квартални индекси (%)
(поређење са истим периодом претходне године)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Приходи у новцу и у природи	101,5	102,6	102,9	105,0	104,0	104,4	103,4	103,3	105,4	105,6
Лична потрошња	101,2	102,2	102,6	104,3	103,7	104,2	103,3	103,0	103,8	103,9

11.1. Приходи у новцу и у природи

Графикон 11.1. Компоненте временске серије прихода у новцу и у природи, индекси
(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом,
t – тренд циклус компонента, просек 2018 = 100)

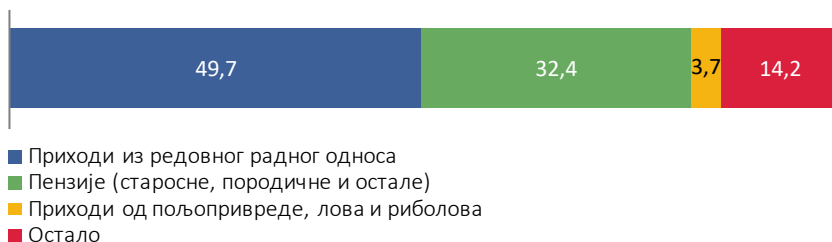

Приходи у новцу и у природи показују растућу тенденцију – у II кварталу 2019. године тренд компонента је била на нивоу који је за око 5% изнад просека претходне године. Краткорочно гледано, запажа се пораст десезонираног индекса од 3,3% у односу на претходни квартал.

У другом кварталу 2019. године, просечни месечни приходи у новцу и у природи по домаћинству износили су 66 348 РСД и, у односу на претходни (I квартал 2019), номинално су виши за 0,7%, док су у односу на исти квартал претходне године (II квартал 2018) номинално виши за 5,6%.

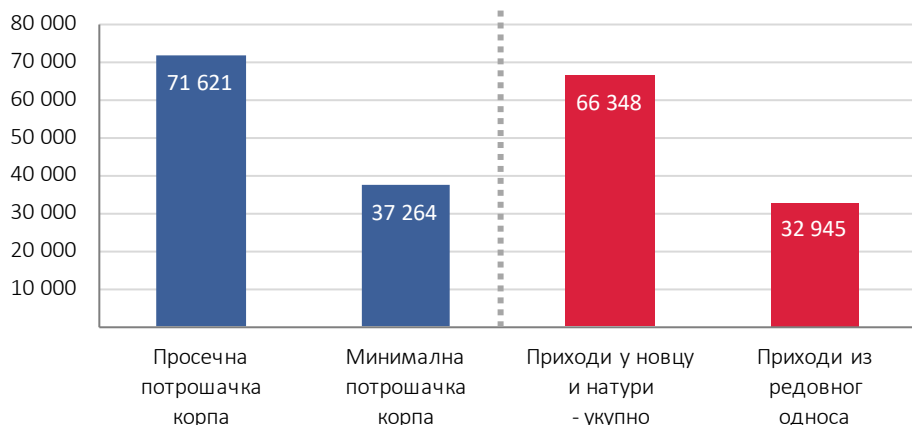
11. Анкета о потрошњи домаћинства

Графикон 11.2. Структура прихода којима домаћинство располаже (%)

У структури прихода којима је домаћинство располагало у II кварталу 2019. највеће учешће (49,7%) припада приходима из редовног радног односа. Следе приходи од пензија са учешћем од 32,4% и приходи од пољопривреде (3,7%). Остале категорије (њих осам) учествују заједно са 14,2%.

Графикон 11.3. Покривеност просечне и минималне потрошачке корпе приходима у новцу и у природи (РСД)

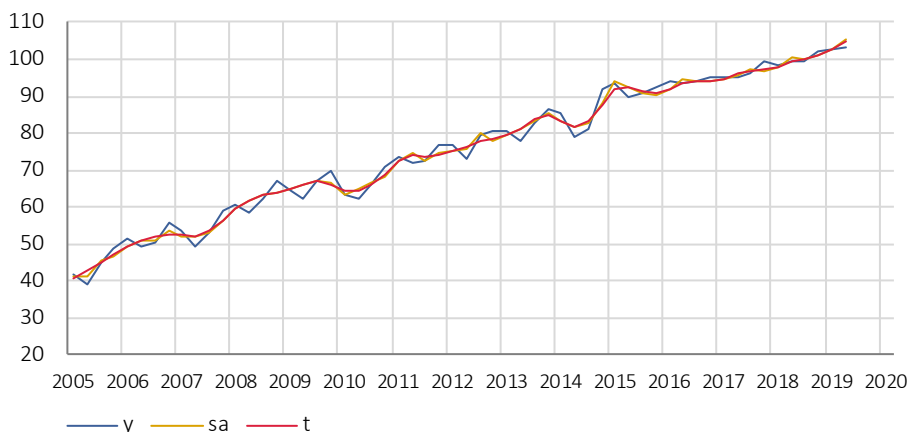

Остварени просечни приходи у новцу и природи у II кварталу 2019. (66 348 РСД) покривају минималну потрошачку корпу са 178%, а просечну потрошачку корпу са 92,6%. Што се тиче прихода из редовног радног односа (32 945 РСД) којима је домаћинство располагало, минималну потрошачку корпу могло је да покрије са 88,4%, а просечну са 46%.

11.2. Издаци за личну потрошњу домаћинства

Графикон 11.4. Компоненте временске серије личне потрошње домаћинства, индекси

(y – оригинална серија, sa – серија са искљученом сезонском компонентом, t – тренд циклус компонента, просек 2018 = 100)

Са растућим трендом, на нивоу од око 5% изнад просека претходне године, лична потрошња домаћинства у II кварталу 2019. наставља растућу тенденцију. Поред растућег дугорочног тренда, присутан је и краткорочни раст десејонизаног индекса од 2,7% у односу на претходни квартал.

11. Анкета о потрошњи домаћинства

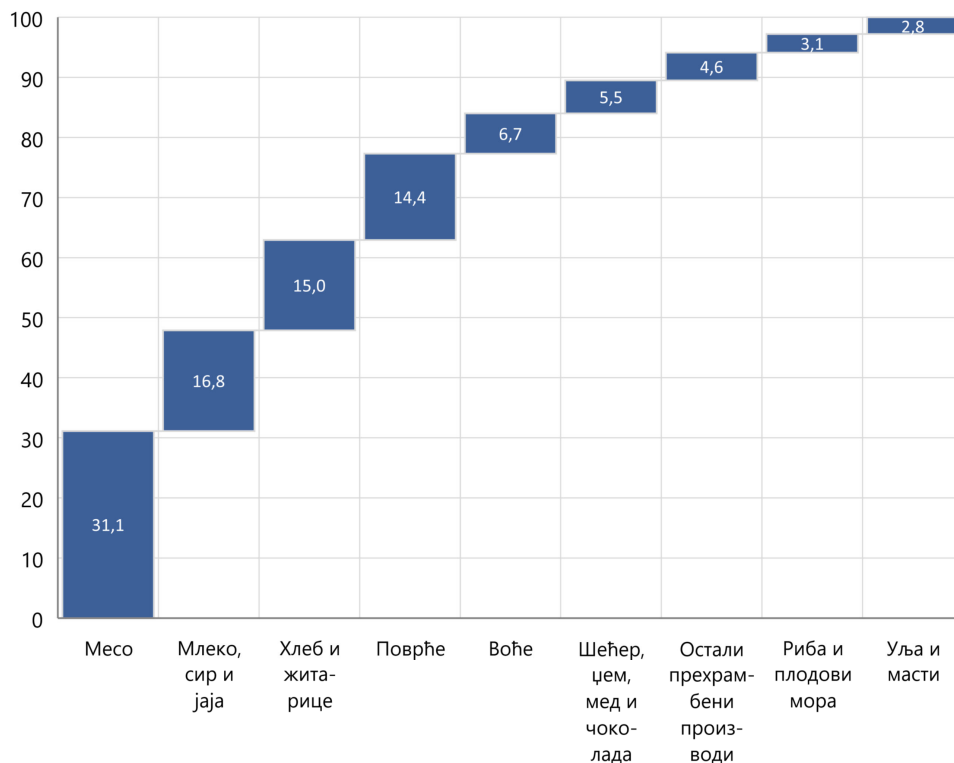
Издаци за личну потрошњу домаћинства у II кварталу 2019. године износили су 66 576 РСД, и, у односу на претходни (I квартал 2019), номинално су виши за 0,8%, а у односу на исти квартал претходне године (II квартал 2018), номинално су виши за 3,9%.

Графикон 11.5. Структура личне потрошње домаћинства (%)

У структури личне потрошње у II кварталу 2019. највећи део издатака домаћинства чине издаци за храну и безалкохолна пића (34,4% породичног буџета), следе издаци за становање, воду, електричну енергију, гас и остала горива, са учешћем од 16,7% и издаци за транспорт, 9,4%. Остале категорије (њих девет) чине преосталих 39,5% потрошње и појединачно учествују са мање од 10% у укупној потрошњи домаћинства.

Графикон 11.6. Структура издатака за храну домаћинства (%)

У оквиру групе Храна и безалкохолна пића просечно домаћинство највише издваја за месо (31,1%), млеко, сир и јаја (16,8%) и хлеб и житарице (15%).

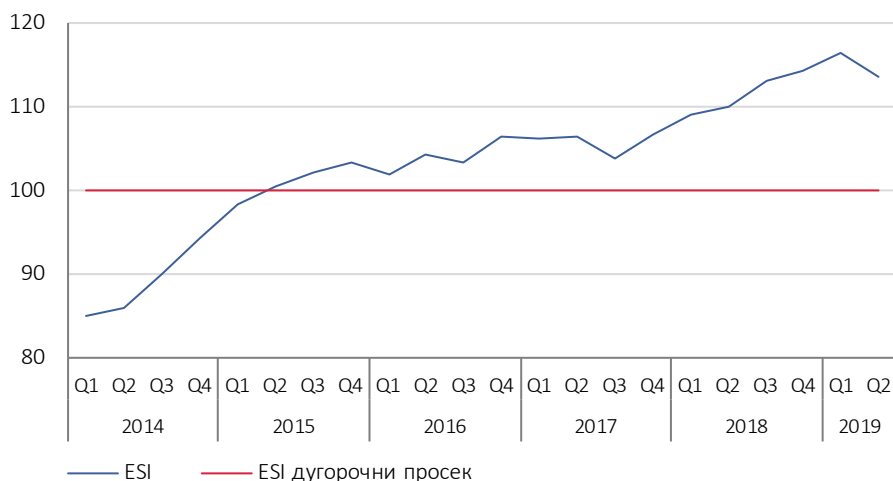
12. Индекс економске климе

12.1. Индекс економске климе (*Economic Sentiment Indicator – ESI*)

Индекс економске климе (енгл. *Economic Sentiment Indicator – ESI*)¹⁹ представља композитни индикатор чија је сврха да прикаже ставове произвођача и потрошача о економским кретањима и економској стабилности. Овај индикатор се користи за процену економске ситуације, за краткорочне прогнозе, у научне и аналитичке сврхе, као и за међународна поређења. Сходно томе, увид у очекивања економских субјеката јасно сигнализира промене економских кретања, што даје битан допринос креирању економских политика.

ESI је развијен од стране Генералног директората за привреду и финансије Европске комисије. Добија се на основу пет различитих истраживања произвођача и потрошача, чији ставови дају поуздане назнаке економских кретања, а на основу којих су креирани индикатори поверења. Индикатори поверења анализираних сектора су пондерисани, како би најбоље био одражен њихов утицај на привредне активности, и то – прерађивачка индустрија 40%, услужне делатности 30%, потрошња становништва 20%, грађевинарство 5% и трговина на мало 5%. Вредност *ESI* индекса изнад 100 указује на побољшање економске активности, док вредност испод 100 указује на погоршање.²⁰

Графикон 12.1. Индекс економске климе (%)
(десезонирани подаци)

Индекс економске климе у Србији у другом кварталу 2019. године са вредношћу од 113,5, бележи пад у поређењу са претходним кварталом, за 3 п. п. Вредност индекса одражава пад очекивања у готово свим секторима, највише у сектору услуга, где је забележен пад од 2,4 п. п., а затим и у секторима трговине на мало са падом од 2 п. п. и грађевинарства (-1,5 п. п.). Раст очекивања бележи једино сектор прерађивачке индустрије. (0,4 п. п.).

Табела 12.1. Индикатори поверења по секторима и индекс економске климе – раст у односу на дугорочни просек (%)²¹

Индикатори поверења	Минимум		Про-сек	Максимум		2018				2019	
	датум	вред-ност		датум	вред-ност	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Прерађивачка индустрија	Q1 2014	0,3	5,1	Q1 2015	7,6	5,7	6,9	7,3	7,1	5,9	6,3
Услуге	Q4 2013	-4,8	9,4	Q2 2016	16,5	13,1	11,8	10,9	12,3	15,2	12,8
Трговина на мало	Q2 2014	2,0	9,3	Q2 2018	14,1	10,7	14,1	12,8	12,5	13,0	11,0
Грађевинарство	Q3 2013	-41,4	-15,6	Q1 2019	5,8	-4,4	0,3	0,7	4,8	5,8	4,3
Потрошачи	Q4 2014	-19,7	-8,9	Q1 2019	4,8	-0,7	-1,1	3,6	3,1	4,8	4,4
Индекс економске климе	Q4 2013	82,5	100,0	Q1 2019	116,5	109,0	109,9	113,0	114,2	116,5	113,5

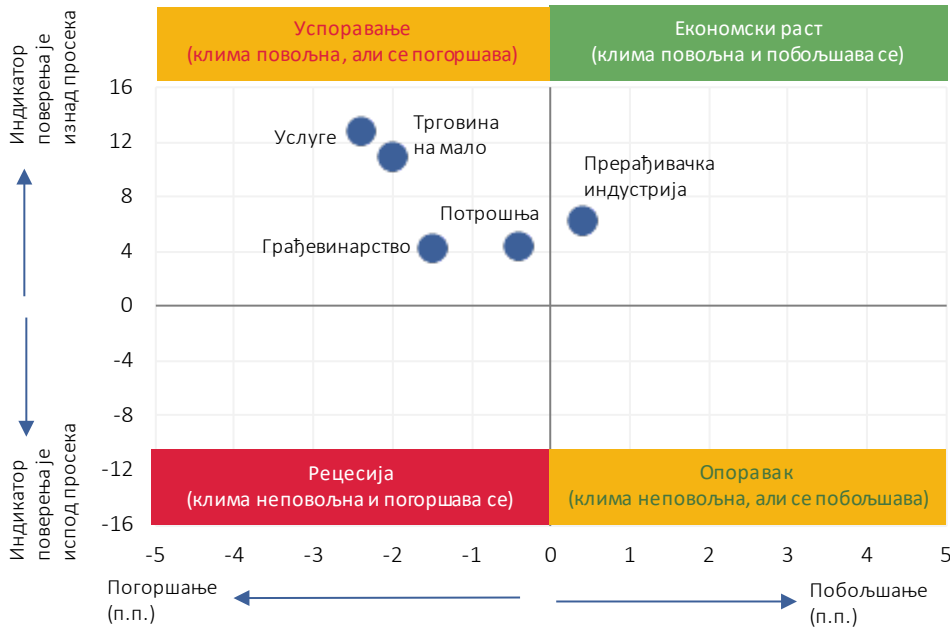
¹⁹ Извор: Европска комисија, обрада: Републички завод за статистику.

²⁰ Више о методологији: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcs_user_guide_en_0.pdf

²¹ Квартални подаци представљају тромесечни просек.

12. Индекс економске климе

Графикон 12.2. Семафор економске климе

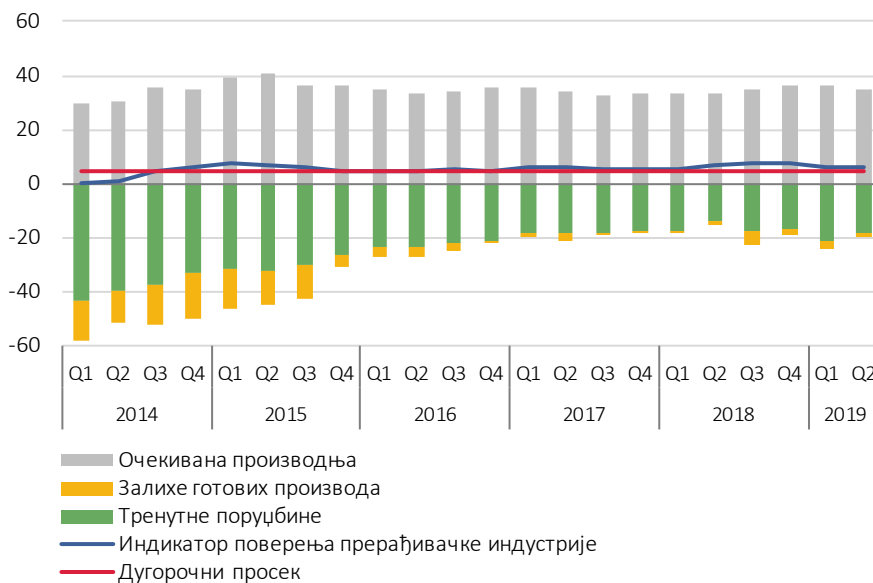

Семафор економске климе, креиран на бази десезонираних индикатора поверења, показује да се једино сектор прерађивачке индустрије, налази у фази економског раста, док су остали сектори у фази успоравања, коју карактерише повољна клима, али са тенденцијом погоршања.

12.2. Индикатор поверења прерађивачке индустрије

Индикатор поверења прерађивачке индустрије укључује одговоре економских субјеката о уговореним поруџбинама, очекиваној производњи и залихама готових производа.

Графикон 12.3. Индикатор поверења прерађивачке индустрије (%)
(десезонирани подаци)

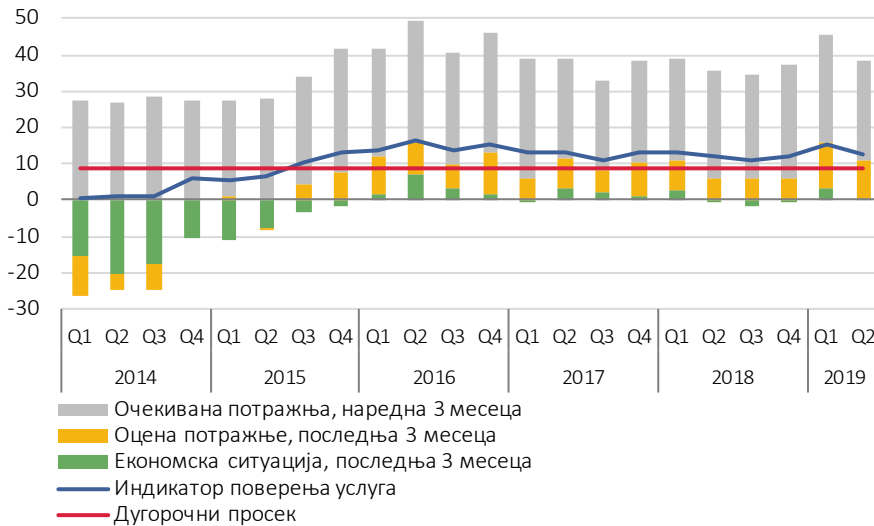
Индикатор поверења прерађивачке индустрије (енгл. *Industry Confidence Indicator – ICI*), у другом кварталу 2019. износио је 6,3% или 0,4 п.п. више у односу на претходни квартал, што за 1,2 п. п. превазилази дугорочни просек. Упркос оптимистичним очекивањима привредника у погледу кретања очекиване производње (раст за 1 п. п.), оцене о порасту залиха готових производа и тренутним поруџбинама, уз минимални раст, и даље бележе негативне вредности.

12. Индекс економске климе

12.3. Индикатор поверења у сектору услуга

Истраживање у области услужних делатности састоји се од питања о економској ситуацији, текућој и очекиваној потражњи за услугама.

Графикон 12.4. Индикатор поверења услуга (%)
(десезонирани подаци)

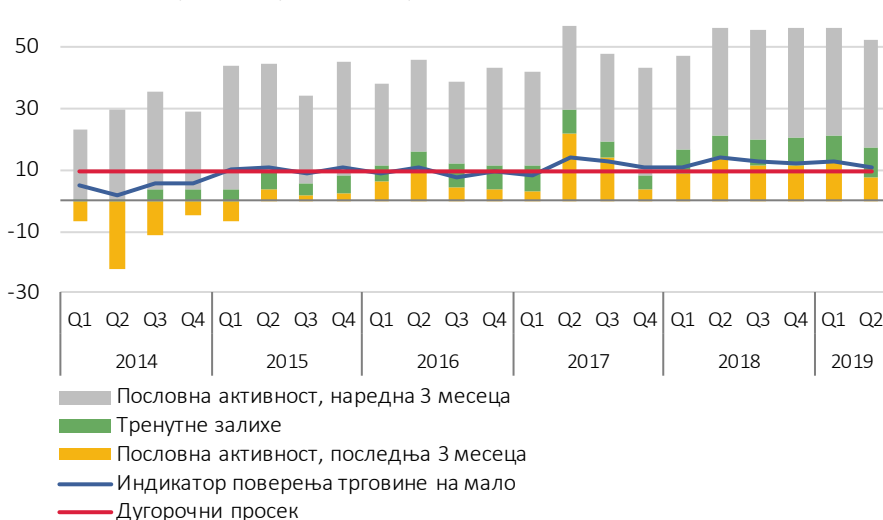

Индикатор поверења услуга (енгл. *Services Confidence Indicator – SCI*) након започетог тренда раста крајем прошле године, у другом кварталу 2019. бележи низлазни тренд и са вредношћу од 12,8%, за 2,4 п. п. нижи је од вредности из претходног квартала. Све три компоненте овог индекса су назадовале, при чему највећи пад бележе очекивања у погледу потражње у наредна три месеца и економске ситуације (-3 п. п.).

12.4. Индикатор поверења трговине на мало

Истраживање у области трговине на мало састоји се од питања о тренутној и будућој пословној активности предузећа и стању залиха.

Графикон 12.5. Индикатор поверења трговине на мало (%)
(десезонирани подаци)

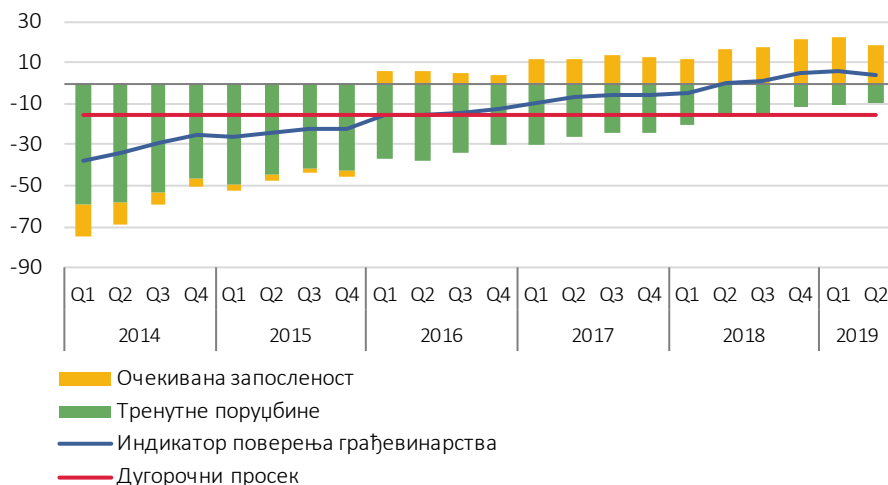
Индикатор поверења трговине на мало (енгл. *Trade Confidence Indicator – TCI*) у другом кварталу 2019. опао је за 2 п. п. у односу на претходни квартал. Међутим, и поред опадајућег тренда, *TCI* је и даље изнад дугорочног просека (+ 1,7 п. п.). Пад овог индекса одражава негативне ставове у погледу кретања пословне активности у претходна три месеца (-5,3 п. п.), наспрот оптимистичним очекивањима у погледу стања залиха (+ 1 п. п.) и пословне активности у наредна три месеца (+ 0,3 п. п.).

12. Индекс економске климе

12.5. Индикатор поверења грађевинарства

Истраживање у области грађевинарства састоји се од питања о уговореним поруџбинама и очекиваној запослености.

Графикон 12.6. Индикатор поверења грађевинарства (%)
(десезонирани подаци)

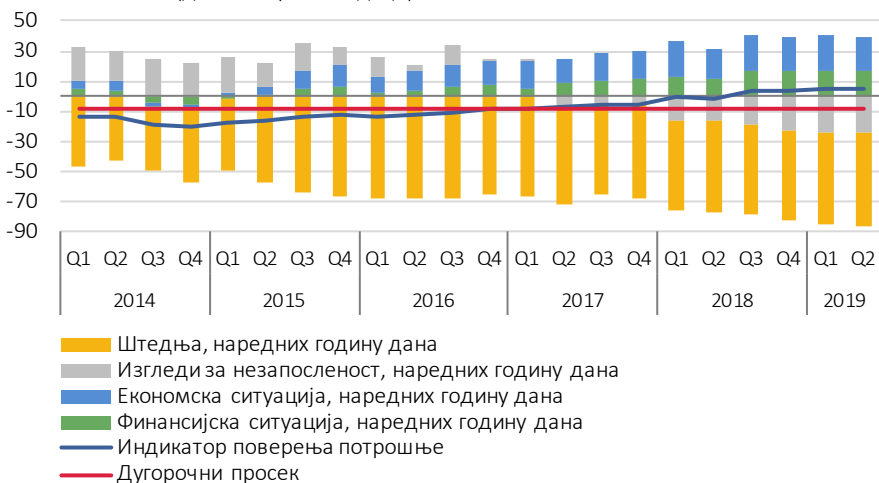

Индикатор поверења грађевинарства (енгл. *Construction Confidence Indicator – CCI*) након вишегодишњег тренда раста, у другом кварталу 2019. забележио је пад (-1,5 п. п.), при чему и даље превазилази дугорочни просек за 11,3 п. п. Раст позитивног очекивања за 0,9 п. п. у односу на претходно тромесечје, забележен је у погледу тренутних поруџбина, упркос њиховој константно негативној оцени. Насупрот томе, опала су очекивања у погледу запослености за 3,9 п.п.

12.6. Индикатор поверења потрошача²²

Истраживање о потрошњи становништва састоји се од питања о финансијској ситуацији домаћинства, општој економској ситуацији, очекивањима о кретању броја незапослених и штедњи домаћинства.

Графикон 12.7. Индикатор поверења потрошача (%)
(десезонирани подаци)

Индикатор поверења потрошача (енгл. *Consumer Confidence Indicator – CCI*) у другом кварталу 2019. опао је за 0,4 п. п. у односу на претходни квартал, иако за 4,5 п. п. превазилази дугорочни просек. Пад бележе све компоненте индекса, при чему су очекивања у погледу штедње и незапослености и даље негативна.

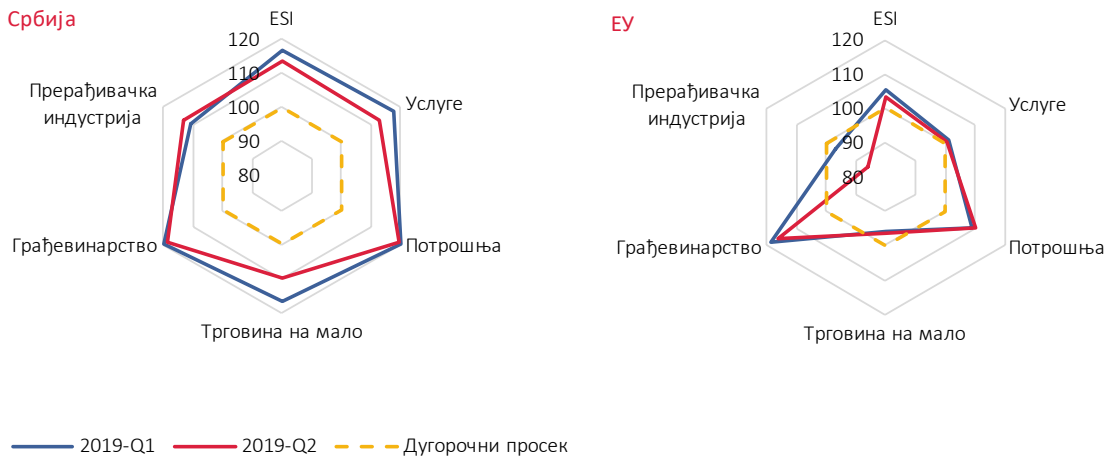
²² Методологија израчунавања индикатора поверења потрошача је измењена од стране Европске комисије и, у складу с тим, подаци су ревидирани.

12. Индекс економске климе

12.7. Индикатор економске климе у Европској унији

Већина земаља ЕУ бележи погоршање економске климе у другом кварталу 2019. (у односу на претходни квартал), што је узроковало да *ESI* забележи пад (са вредности 103,2) за 2,3 п. п. Насупрот тренду у Србији, највећи пад очекивања у ЕУ забележен је у сектору прерађивачке индустрије (4,2 п. п.), а затим и грађевинарства (1,9 п. п.).

Графикон 12.7. Показатељи економске климе

Како тумачити радар?

Скала радар графикана дефинисана је у интервалу од 80 до 120 (просек = 100). Најновији квартални исходи (II квартал 2019) упоређени су са претходним кварталним исходима (I квартал 2019) и дугорочним просеком (= 100) одговарајуће серије индикатора поверења. Развој удаљен од центра одражава побољшање индикатора поверења, а приближавање центру представља погоршање.

13. Регионалне економске асиметричности

Полазна тачка у сагледавању различитих аспеката регионалних асиметрија је статус градова и општина Србије на основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС“, број 104/2014). У складу са Уредбом, осим Београдског региона, који нема ниједну општину са статусом неразвијеног подручја, у остала три региона број и величина неразвијених општина изразито варира – Регион Војводине има само једну у групи изразито недовољно развијених (од укупно 46 општина), Регион Јужне и Источне Србије има чак 30 (укупно 53), а у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус има 13 од укупно 53 општине. С друге стране, ниједна општина у Региону Војводине нема статус девастиране (девастирана општина је она чији је степен развијености испод 50% републичког просека – погледати Речник термина), док у Региону Шумадије и Западне Србије овај статус имају три општине, а у Југоисточном региону чак њих 16.

Неуједначен економски раст у Србији последњих деценија допринео је продубљивању већ постојећих територијалних неједнакости. Регионална поларизација присутна је на неколико нивоа – неразвијено подручје, развијени центар и недовољно развијена периферија. Регионалне неравномерности – изражене преко економских, социјалних, демографских и инфраструктурних индикатора – одражавају карактеристике економског и друштвеног система земље.

• Бруто домаћи производ

Регионални бруто домаћи производ представља примарни статистички индикатор за мерење економских перформанси региона и ефективности регионалних политика и програма усмерених на редукацију јаза између региона. Од укупног БДП-а у 2017. години, посматрано на нивоу НСТЈ 2 региона, највише је остварено у Београдском региону (40%), затим Региону Војводине (27%), Региону Шумадије и Западне Србије (19%) и Региону Јужне и Источне Србије (14%).

Ако се има у виду да Београдски регион обухвата 3,7% простора на коме живи 24% становника Србије, јасно је да се уједно ради о региону са највећим БДП-ом по становнику (1 139 000 РСД/ст., односно 68,1% више у односу на републички просек или скоро три пута више у односу на Регион Јужне и Источне Србије). Остали региони бележе исподпросечне вредности БДП-а по становнику, и то Регион Војводине -0,5%, Регион Шумадије и Западне Србије -30,5% и Регион Јужне и Источне Србије -36,3%.

• Просечне зараде

Ниво развијености региона, мерен просечним зарадама без пореза и доприноса, креће се у размери 1,5 : 1, при чему највише зараде бележи Београдски регион, спрам Региона Шумадије и Западне Србије, са најнижим зарадама. Просечна зарада, без пореза и доприноса у првих шест месеци 2019. године, у Београдском региону је износила 67 272 РСД или 124% просека Републике Србије (54 148 РСД), у Региону Војводине је незнатно испод републичког просека (51 049 РСД или 94,3% републичког просека), док су Регион Јужне и Источне Србије и Регион Шумадије и Западне Србије остварили око 87% националног нивоа (47 699 РСД и 46 098 РСД, респективно).

У 57 општина су просечне зараде, без пореза и доприноса, биле испод 80% просека Републике, односно у појединим београдским општинама просечна зарада је била више него двоструко већа у односу на општину Сврљиг (са најнижом просечном зарадом – 35 124 РСД).

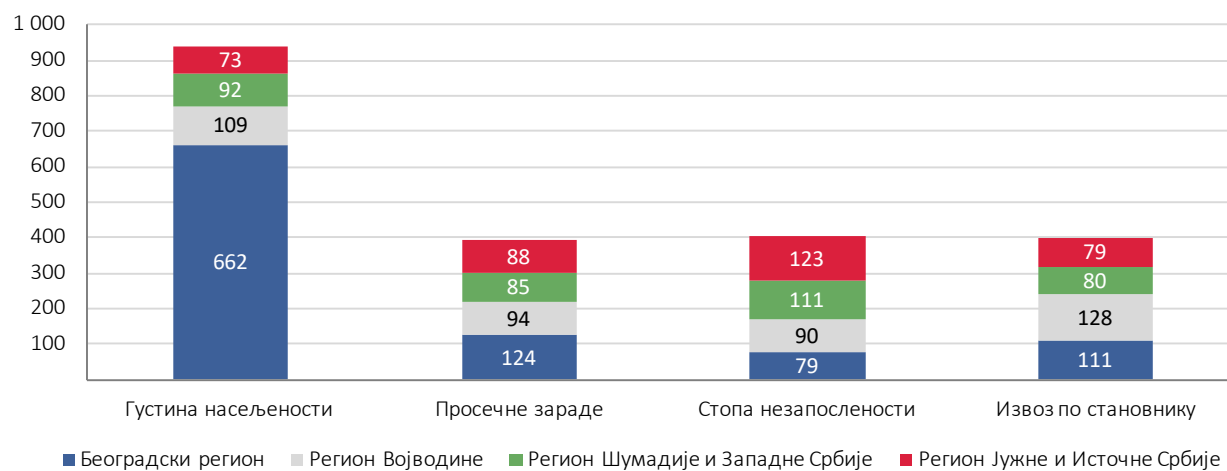
• Тржиште рада

Корелација стопе незапослености и степена развијености региона веома је висока, па, у складу с тим, Регион Јужне и Источне Србије, са вредношћу стопе незапослености од 13,8% у периоду јануар–јун 2019. године, за 23% превазилази просек Србије (који износи 11,2%), на супрот Београдском региону, са најнижом стопом незапослености од 8,8%, односно 21% испод националног просека. Када је у питању стопа запослености, опет предњачи Београдски регион, са стопом од 43,7% или 6,5% изнад просека Србије, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа стопа – 38% или 7% испод републичког просека.

У периоду јануар–јун 2019. године, Регион Војводине и Београдски регион партиципирани су са 26% у укупној запослености, док у укупној незапослености предњачи Регион Војводине са 23% у односу на Београдски регион са 20% учешћа (према Анкети о радној снази). У Региону Шумадије и Западне Србије ради 28% запослених Србије, али је зато у овом региону забележена и скоро трећина укупно незапослених. Регион Јужне и Источне Србије у укупној запослености Србије учествује са 20%, а у укупној незапослености са близу 26%.

13. Регионалне економске асиметричности

Графикон 13.1. Диспропорције на нивоу региона у Србији (%) (ниво РС = 100%)
(јануар–јун 2019)

• Извозна активност

За разлику од других показатеља, у периоду јануар–јун 2019. године, Београдски регион нема примат у укупном извозу Србије (учешће 27%), пре свега због доминантности услуга у београдској економији (од којих се већина услуга пласира на домаћем, а не на међународном тржишту). Регион Војводине предњачи са учешћем у извозу од 34,2%, затим следе Регион Шумадије и Западне Србије (21,9%) и Регион Јужне и Источне Србије (17%). Извоз по становнику одсликава регионалне асиметричности – Регион Војводине, са извозом по становнику од 1 577 EUR, за 28% је виши од републичког просека и скоро двоструко превазилази вредност извоза по становнику Региона Јужне и Источне Србије (972 EUR), који је за 21% нижи од републичког просека.

• Демографска структура²³

Према последњим расположивим подацима, густина насељености у Београдском региону је 6,6 пута виша од просечне густине насељености у Републици Србији, док је у Региону Јужне и Источне Србије забележена најнижа густина насељености – 27% испод републичког просека. Иако сви региони релативно уједначено партиципирају у укупној популацији Србије, унутаррегионалне разлике су знатно израженије. Тако, на пример, у осам градова Региона Војводине је концентрисано више од половине становништва Региона. Међутим, популациона неравномерност је најизраженија у друга два региона: Регион Шумадије и Западне Србије има осам градова у којима живи 45% укупног становништва Региона, док у 13 неразвијених општина живи свега 13%. Овај однос је још израженији у Региону Јужне и Источне Србије, у којем у девет градова живи 56% популације, док у чак 30 неразвијених општина живи тек 31% становништва. Поред тога, због економских миграција, број становника Београдског региона константно расте (за 1,9% између 2011. и 2018. године), док број становника у остала три региона опада. То истовремено значи да ће разлике у густини насељености додатно расти, јер насељеност у Јужној и Источној Србији постаје све разуђенија, док у Београдском региону постаје све гушћа.

²³ На основу процењеног броја становника за 2018. годину.

13. Регионалне економске асиметричности

• Саобраћајна инфраструктура

У Републици Србији постоје велике регионалне и унутаррегионалне разлике у погледу инфраструктурне опремљености (саобраћајне, телекомуникационе и водопривредне, односно пратеће супраструктуре). Кроз квалитет путева, телекомуникација и савремених услова становања, разлике се, пре свега, манифестују кроз неразвијено јужно подручје и развијенији север Србије. Незадовољавајуће стање путне мреже нарочито је изражено код општинских (локалних) путева, неопходних за свакодневно функционисање, развој и активирање општина и насеља. На ово нам јасно указује податак да је у 41 општини²⁴ учешће локалних путева са савременим коловозом испод просека, док 12 општина бележи учешће испод 20% и то су управо неразвијена и девастирана подручја која се суочавају са највећим развојним проблемима. Такође, стопа обнављања аутомобила (број први пут регистрованих аутомобила у односу на укупан број регистрованих аутомобила), као показатељ социоекономских неједнакости на регионалном нивоу, у 2018. варира од 6,5 у Региону Јужне и Источне Србије до 7,6 у Београдском региону. Број први пут регистрованих аутомобила у поређењу са бројем становника у периоду јануар–јун 2019. године, одражава сличан однос тако што Београдски регион предњачи у односу на просек Србије за 43% наспрот Региону Јужне и Источне Србије, са свега 72% националног просека.

Регионална асиметричност је сагледана кроз однос екстремних (највиших и најнижих) вредности кључних индикатора. На пример, највећа густина насељености је забележена у Београду и девет пута превазилази густину насељености у Региону Јужне и Источне Србије, где је најнижа (табела 13.1).

Табела 13.1. Екстремне вредности индикатора регионалне асиметричности

Индикатори	Густина насељености km ² 2018	БДП/ст. 2017	Просечне нето зараде	Стопа незапослености	Извоз по становнику	Демографско пражњење 2011–2018
Екстремне вредности (највиша : најнижа)	9 : 1	2,6 : 1	1,5 : 1	1,6 : 1	1,6 : 1	(-6,6) : (+1,9)
	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Јужне и Источне Србије	Београдски регион : Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион	Регион Војводине : Регион Јужне и Источне Србије	Регион Јужне и Источне Србије : Београдски регион

Табела 13.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2) (ниво РС = 100%)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Београдски регион										
Просечне зараде, у РСД	126,5	125,5	125,7	124,7	122,0	121,6	122,3	123,1	124,5	124,0
Стопа запослености	105,4	103,1	101,7	104,3	106,0	106,0	103,3	106,1	106,1	106,7
Стопа незапослености	90,4	102,5	105,4	97,3	89,9	84,9	90,3	77,5	82,6	74,8
Извоз по становнику, у EUR	108,0	111,4	110,2	109,0	109,7	111,2	111,1	111,1	111,0	111,0
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	123,1	146,3	131,7	133,3	134,4	147,6	133,2	134,4	136,5	148,8
Регион Војводине										
Просечне зараде, у РСД	94,6	96,9	96,1	98,2	94,7	94,8	94,9	94,9	94,1	94,5
Стопа запослености	98,4	98,8	99,0	98,5	99,1	99,0	99,6	99,8	100,0	96,7
Стопа незапослености	93,2	86,4	90,7	89,8	87,2	84,0	69,9	86,8	85,1	95,1
Извоз по становнику, у EUR	126,4	122,5	123,6	123,7	125,8	127,7	132,4	136,4	130,9	125,5
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	109,7	95,9	95,3	98,5	96,8	91,9	94,1	98,4	97,6	88,9

²⁴ Подаци се односе на 2017. годину.

13. Регионалне економске асиметричности

Табела 13.2. Индикатори развијености региона Србије (НСТЈ 2) (ниво РС = 100%)

(наставак)

	2017				2018				2019	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Регион Шумадије и Западне Србије										
Просечне зараде, у РСД	84,2	83,0	83,7	83,3	86,6	86,9	86,6	86,0	85,0	85,2
Стопа запослености	103,4	102,1	103,1	102,8	101,3	101,0	103,7	100,4	99,4	101,6
Стопа незапослености	100,7	100,0	98,4	102,7	105,4	105,9	110,6	114,7	114,0	107,8
Извоз по становнику, у EUR	93,9	90,8	85,3	86,4	84,8	86,6	79,1	76,5	77,5	81,2
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	89,7	87,9	106,4	94,6	94,1	88,5	93,7	93,4	91,4	88,3
Регион Јужне и Источне Србије										
Просечне зараде, у РСД	86,9	86,7	87,0	85,3	89,0	89,5	88,8	88,2	87,9	88,2
Стопа запослености	92,1	95,6	95,2	93,1	92,0	93,2	92,3	92,8	93,5	94,3
Стопа незапослености	117,8	112,7	109,3	111,6	123,6	131,1	134,5	123,3	122,3	123,3
Извоз по становнику, у EUR	66,1	71,1	78,2	77,9	76,6	70,2	74,2	73,4	74,1	67,3
Број први пут регистрованих путничких аутомобила на 1 000 становника	74,4	68,1	61,1	70,5	72,0	70,7	77,5	72,1	71,9	72,8

Речник термина

Класификација региона и јединица локалне самоуправе (општина) – према Уредби. Уредбом је утврђена јединствена листа развијености *региона* (који су, према степену развијености, разврстани у развијене и недовољно развијене регионе) и *општина*, разврстаних у четири групе и девастирана подручја. У првој групи су општине чији је степен развијености изнад републичког просека, у другој општине са степеном развијености у распону од 80% до 100% републичког просека, трећој припадају недовољно развијене општине чији је степен развијености у распону од 60% до 80% републичког просека, док су у четвртој групи изразито недовољно развијене општине чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Девастирана подручја су општине из четврте групе чији је степен развијености испод 50% републичког просека (на основу података органа надлежног за послове статистике и финансија). Разврставање региона врши се на основу вредности БДП-а по становнику у региону у односу на републички просек, за референтни период. Развијени региони су региони који остварују вредност БДП-а изнад вредности републичког просека, и то: 1) Београдски регион; 2) Регион Војводине. Недовољно развијени региони су региони у којима је вредност БДП-а испод вредности републичког просека, и то: 1) Регион Шумадије и Западне Србије; 2) Регион Јужне и Источне Србије. Такође, статус недовољно развијеног региона има Регион Косово и Метохија.

Демографско пражњење је појам који осликава природни и механички одлив становништва у одређеном географском или административном подручју.

Група за дисеминацију и односе са јавношћу
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 63
Тираж: 30

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

311

ТРЕНДОВИ / Републички завод за статистику ; одговара
Миладин Ковачевић. - 2004 (март) - . - Београд : Републички
завод за статистику, 2004- (Београд : Републички завод
за статистику). - 27 cm

Тромесечно. - Је nastavak: Ekonomski trend = ISSN 0354-1401
ISSN 1820-1148 = Трендови - Република Србија. Републички
завод за Статистику
COBISS.SR-ID 114642700

1	СТРУЧНИ РАД
2	БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД
3	ИНДУСТРИЈСКА ПРОИЗВОДЊА
4	ГРАЂЕВИНАРСТВО
5	СПОЉНА ТРГОВИНА
6	УНУТРАШЊА ТРГОВИНА
7	ЦЕНЕ
8	ТРЖИШТЕ РАДА
9	ЗАРАДЕ
10	ТУРИЗАМ
11	АНКЕТА О ПОТРОШЊИ ДОМАЋИНСТАВА
12	ИНДЕКС ЕКОНОМСКЕ КЛИМЕ
13	РЕГИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ АСИМЕТРИЧНОСТИ